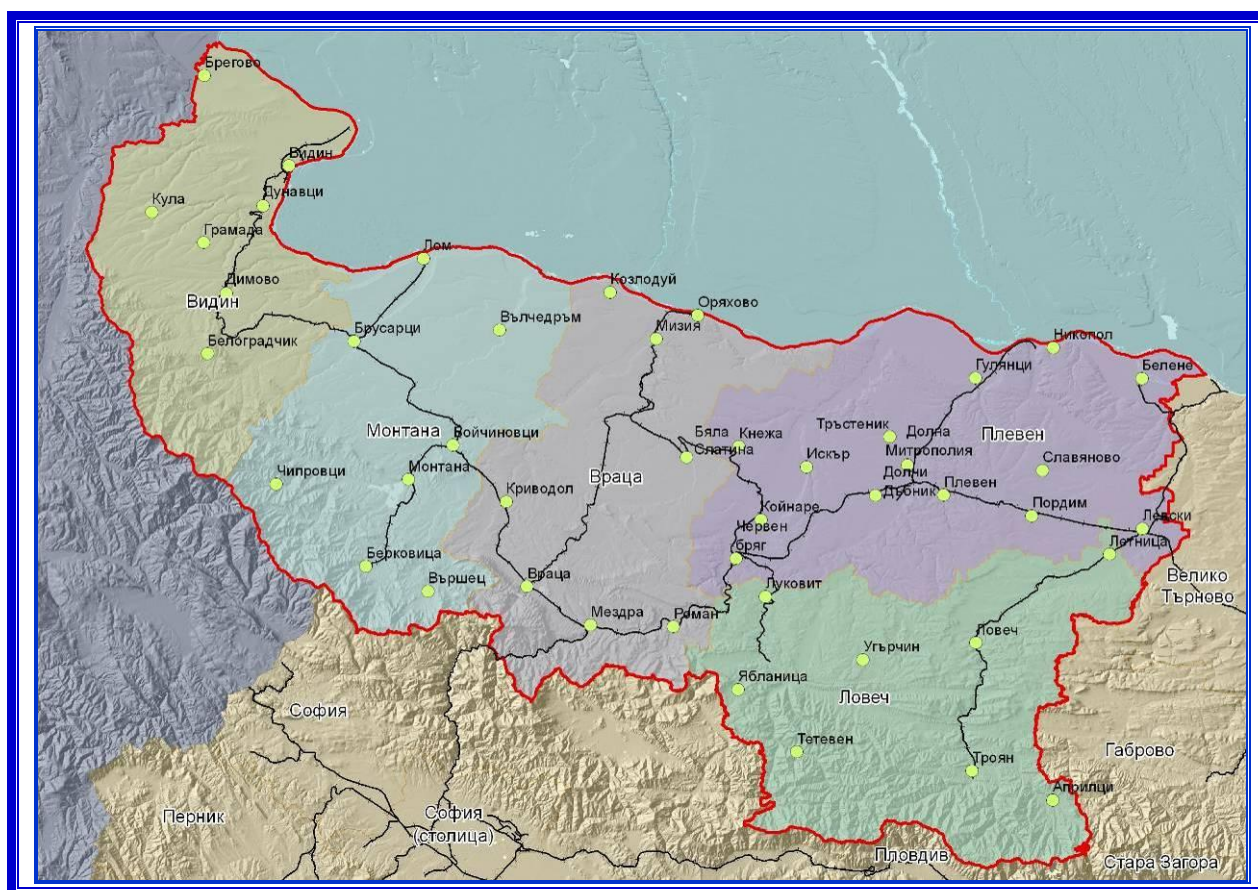

**РЕГИОНАЛЕН ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА
СЕВЕРОЗАПАДЕН РАЙОН ОТ НИВО 2
ЗА ПЕРИОДА 2014-2020 Г.**

Проект

Ноември 2012 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪДЪРЖАНИЕ	2
ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ	4
ВЪВЕДЕНИЕ	5
ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА СЗР	7
I. СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА РАЗВИТИЕ НА СЕВЕРОЗАПАДЕН РАЙОН ОТ НИВО 2	8
I.1. РЕГИОНАЛНА ИКОНОМИКА – СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ	8
I.1.1. БРУТЕН ВЪТРЕШЕН ПРОДУКТ	8
I.1.2. СТРУКТУРА НА ИКОНОМИКАТА	10
I.1.3. ИНВЕСТИЦИИ.....	15
I.2. ДЕМОГРАФСКО РАЗВИТИЕ НА СЕВЕРОЗАПАДЕН РАЙОН ОТ НИВО 2	16
I.3. ПОТЕНЦИАЛ НА СЕВЕРОЗАПАДЕН РАЙОН ОТ НИВО 2 ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ЦЕЛИТЕ НА СТРАТЕГИЯ „ЕВРОПА 2020”	22
I.3.1. НАУЧНО-ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ, ТЕХНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ И ИНОВАЦИИ.....	22
I.3.2. ДОСТЪПНОСТ, ПОТРЕБЛЕНИЕ И КАЧЕСТВОТО НА ИНФОРМАЦИОННИТЕ И КОМУНИКАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ	25
I.3.3. ПРЕХОД КЪМ НИСКОВЪГЛЕРОДНА ИКОНОМИКА	27
I.3.4. АДАПТАЦИЯ КЪМ ПРОМЕНЕТЕ В КЛИМАТА, ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ И УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКОВЕТЕ	31
I.3.5. ОПАЗВАНЕ И ПОДОБРЯВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА	37
I.3.6. ТРАНСПОРТНА ИНФРАСТРУКТУРА И ДОСТЪПНОСТ	45
I.3.7. ЗАЕТОСТ И ТРУДОВА МОБИЛНОСТ	49
I.3.8. ОБРАЗОВАНИЕ, ПРОФЕСИОНАЛНО ОБУЧЕНИЕ И УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ	52
I.3.9. СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ И БОРБА С БЕДНОСТТА	57
I.3.10. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ.....	60
I.4. ТЕРИТОРИАЛЕН МОДЕЛ НА РАЗВИТИЕ НА СЕВЕРОЗАПАДЕН РАЙОН ОТ НИВО 2	63
I.5. КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО И РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗЪМ.....	71
I.6. ТЕРИТОРИАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО	73
I.7. ОБОБЩЕНИ ДАННИ И ИЗВОДИ, СВЪРЗАНИ С УСВОЯВАНЕТО НА СРЕДСТВА, ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОЕКТИ И РЕГИОНАЛНОТО ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ОП, СЪФИНАНСИРАНИ ОТ ФОНДОВЕТЕ НА ЕС	75
II. SWOT-АНАЛИЗ	83

III. СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕВЕРОЗАПАДЕН РАЙОН ОТ НИВО 2	85
III.1. КОНТЕКСТ НА СТРАТЕГИЧЕСКОТО ПЛАНИРАНЕ	85
III.2. НОВИ МОМЕНТИ ПРИ ПРОГРАМИРАНЕТО НА ЕС ЗА ПЕРИОД 2014-2020 Г.	91
III.3. ВИЗИЯ, ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ.....	93
III.4. СЪОТВЕТСТВИЕ НА СТРАТЕГИЧЕСКАТА ЧАСТ НА РПР НА СЗР НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ 2012-2022 Г.....	132
IV. ОБЩА ОЦЕНКА НА ФИНАНСОВИТЕ РЕСУРСИ ЗА ПОСТИГАНЕ ЦЕЛИТЕ НА РПР НА СЗР 2014-2020 Г.	135
V. ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА РПР НА СЗР 2014-2020 Г.....	137
V.1. ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ	137
V.2. КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО.....	139
VI. НЕОБХОДИМИТЕ ДЕЙСТВИЯ ПО НАБЛЮДЕНИЕТО, ОЦЕНКАТА И АКТУАЛИЗАЦИЯТА НА РПР НА СЗР	147
VII. МЕХАНИЗМИ ЗА ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА РПР НА СЗР	151

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
ВЕЦ	Водноелектрически централи
ЕВРОСТАТ	Статистическа служба към Европейската комисия
ЕС	Европейски съюз
ИКТ	Информационно комуникационни технологии
КАВ	Качеството на атмосферния въздух (КАВ)
МСП	Малки и средни предприятия
НСИ	Национален статистически институт
ОП	Оперативна програма
ОПАК	ОП „Административен капацитет” 2007-2013
ОПОС	ОП „Околна среда” 2007-2013
ОПРР	ОП „Регионално развитие” 2007-2013
ОПРСР	Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство” 2007-2013
ОПРЧР	ОП „Развитие на човешките ресурси” 2007-2013
ОПТ	ОП „Транспорт” 2007-2013
ПДК	Пределно допустими концентрации
ПСПВ	Пречиствателна станция за питейни води
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадни води
ПЧИ	Преки чуждестранни инвестиции
РПР	Регионален план за развитие
СЗР	Северозападен район от ниво 2
СИР	Североизточен район от ниво 2
СЦР	Северен централен район от ниво 2
ЮЗР	Югозападен район от ниво 2
ЮИР	Югоизточен район от ниво 2
ЮЦР	Южен централен район от ниво 2
ФПЧ	Фини прахови частици

ВЪВЕДЕНИЕ

Регионалният план за развитие (РПР) на Северозападен район (СЗР) 2014-2020 г. е планов документ, с който се определят средносрочните цели и приоритети за устойчиво интегрирано регионално и местно развитие.

Основна функция на плана е да осигури връзката и координацията между целевата концепция на националните и европейски документи за развитие на страната през периода 2014-2020 г., включително Национална стратегия за регионално развитие 2012-2022 г., и необходимите цели и действия за развитие на района при отчитане на неговите специфични условия и потенциали за развитие.

Регионалният план за развитие на Северозападен район има интегрален характер и съчетава в себе си мерки и дейности в различни сектори за подобряване на условията и факторите за растеж, които се нуждаят от дълговременна и целенасочена подкрепа. В плана са разгледани и тенденциите в пространственото развитие на района и направени **предложения за организация и развитие на територията** на основата на политиките, заложи в Националната концепция за пространствено развитие на Република България 2012-2025 г. и други европейски документи в областта на пространственото и градско развитие.

Регионалният план за развитие на Северозападен район 2014-2020 г. се разработва за период, в който се очакват сериозни промени в световен и общоевропейски мащаб, свързани с преодоляването на ефектите от финансовата и икономическа криза, задълбочаване на глобализационните предизвикателства и необходимостта от по-успешно провеждане на политиката на сближаване. Тези предизвикателства са много по-силни пред Северозападен район, който се характеризира с много ниски социално-икономически показатели на развитието и висока уязвимост по отношение на глобалните предизвикателства.

Подкрепата на реализацията на целите и приоритетните области **на Стратегия „Европа 2020** за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж”, както и определените 11 тематични цели на Общата стратегическа рамка на Европейския Съюз за 2014-2020 г., са отправни точки при разработване на плана. Приоритетите са насочени към изграждане на по-интелигентна и конкурентоспособна икономика, на приобщаващо

общество с висока степен на заетост. В контекста на Северозападен район е необходимо тези приоритети да бъдат реализирани съвместно с мерки за стабилизиране на демографската и икономическа структура на района и извеждането му от спиралата на негативното развитие.

На всички етапи от разработване на плана изпълнителят отчита и постига съответствие с целите и приоритетите на значими национални и европейски документи за интегрирано развитие за съответния период.

Основните планови документи на национално ниво, които формират целевата рамка за развитие на РПР на СЗР са Националната програма за реформи 2011-2015 г. „В изпълнение на стратегията Европа 2020”, Националната програма за развитие „България 2020”, Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022 г.

При разработване на РПР за Северозападен район се вземат под внимание стратегическите акценти от Дунавската стратегия на ЕС.

Регионалният план за развитие съдържа анализ на икономическото и социалното развитие на района; анализ на силни и слаби страни, възможности и заплахи; стратегическа рамка за развитие на района за периода 2014-2020 г., която да бъде насочена към актуалните проблеми и нужди на района и същевременно включва местния потенциал в реализирането на целите и приоритетите за развитие на района; обща оценка на необходимите ресурси за реализация на плана, системата от индикатори за организиране на наблюдението, оценката и актуализацията на плана; описание на необходимите действия за прилагане принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност.

През целия период на разработване на Регионалния план, изпълнителят е търсил включване на заинтересованите страни по отношение на неговото разработване, прилагане, действие, оценка и актуализация. Целта на екипа е по този начин да повиши устойчивостта на взетите решения и ефективността на тяхната реализация, както и да се осигури широка обществена подкрепа.

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА СЗР

Северозападният район от ниво 2 обхваща териториите на областите Видин, Монтана, Враца, Плевен и Ловеч и включените в тях 51 общини. Районът обхваща западната част на Дунавската равнина, заключена между Стара планина и река Дунав. Граничи с Република Румъния и с Република Сърбия.

Таблица 1: Основни характеристики на Северозападен район от ниво 2

Район/области	Територия	Население	Население с висше образование	Общини	Населени места	Градове	БВП *	БВП на човек *	Коеф на заетост
	кв.км	брой	%	брой	брой	брой	млн.лв.	лв.	%
България	111 002	7364570		264	5 302	257	70 511	9395	
Северозападен	19 070	847138	14,8	51	646	45	5 057		
Видин	3 033	101018	13,9	11	142	7	501	4730	
Враца	3 620	186848	14,9	10	123	8	1 509	7797	
Ловеч	4 129	141422	15,6	8	128	8	841	5684	
Монтана	3 636	148098	12,2	11	130	8	749	4894	
Плевен	4 653	269752	16,2	11	123	14	1 458	5088	
% на СЗР от РБ	17.18%	11.50%		19.32%	12.18%	17.51%	7.17%	%	

Източник: НСИ

Забележка: *Данните за БВП са 2010 г.

Площта на района е 19 070 км² или 17% от територията на страната.

Населението на района през 2011 г. е 847 138 д., а гъстотата на населението 44.42 д/км², значително по-ниска от средната за страната 65.7% (2011., НСИ). Това са най- ниските стойности сред всички райони. Районът представлява слабо населена територия, в определени части с характер на обезлюдена територия. В периода 2001 – 2011 г. населението е намаляло с 190 хил.д. или с 18.3%. Това е най-голямото абсолютно и относително намаляване на населението от всички райони.

Потенциали за развитие:

- Благоприятното географско положение, съхранените природни дадености и културно наследство са възможност за развитие на туризма и нарастване на потенциала на туристическата индустрия.
- Качеството на околната среда повишават привлекателността на територията за обитаване, бизнес и туризъм.

- Транспортната инфраструктура – трансевропейски транспортни коридори – № 4 и № 7 (река Дунав), пристанищата и фериботните комплекси, мултимодалните превози и втория мост на р. Дунав при Видин – Калафат са потенциали за развитие на бизнеса и туризма, както и за ефективно трансгранично сътрудничество.
- Река Дунав притежава сериозен транспортен и енергиен потенциал и като воден ресурс има важно значение за икономическото развитие на района.
- Наличие на качествен и ефективно използван поземлен ресурс.

I. СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА РАЗВИТИЕ НА СЕВЕРОЗАПАДЕН РАЙОН ОТ НИВО 2

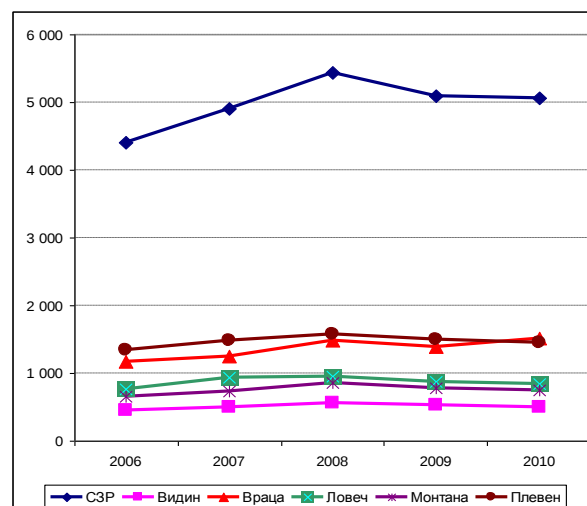
I.1. РЕГИОНАЛНА ИКОНОМИКА – СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ

I.1.1. БРУТЕН ВЪТРЕШЕН ПРОДУКТ

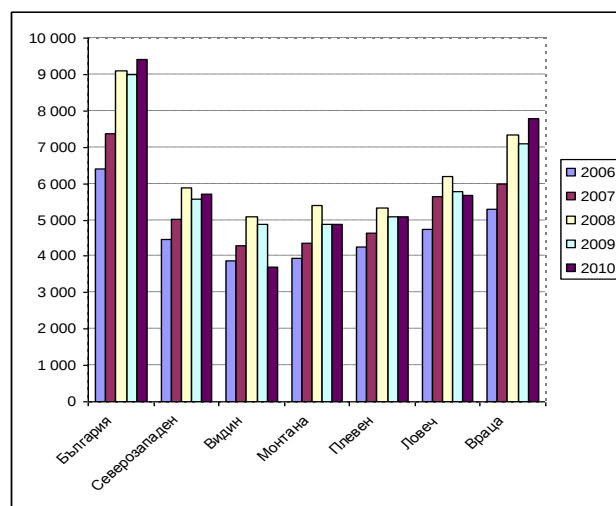
Постигането на динамичен растеж е основното предизвикателство пред българските райони, допълнително усложнено от икономическата криза. Северозападен район отбелязва ограничен напредък в икономическия растеж през периода преди кризата и неговото развитие бе силно повлияно от негативните въздействия на кризата, като реализира най-висок икономически спад спрямо останалите райони от ниво 2.

Районът отбелязва дълготрайна тенденция сред останалите райони от ниво 2 за създаване на най-нисък брутен вътрешен продукт (БВП) и БВП на човек от населението. През 2010 г. приносът на СЗР към БВП на страната е 5 057 млн. лв. (7,2% от националния БВП), БВП на човек - 5702 лв. (60,4% от средния размер за страната).

Фиг. 1 БВП по текущи цени (2006-2010 г.), млн. лв. (НСИ)

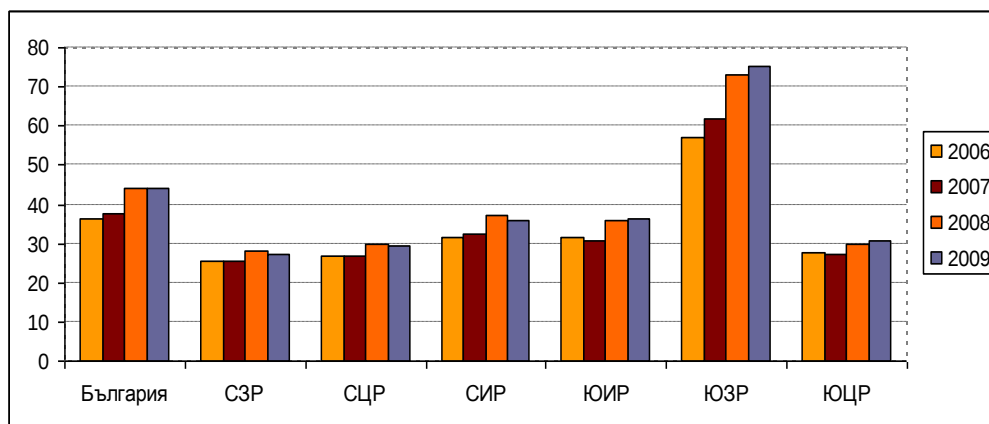
Фиг.2. БВП на човек (2006-2010 г.),
ЛВ.

Източник: НСИ

СЗР е районът в ЕС с трайно най-ниско равнище на развитие. Районът заема последно място в класацията на районите в ЕС по показателя БВП на човек съответно с 27.3% през 2009 г., при средно за страната - 44% (фиг.3).

Фиг. 3. Регионален БВП на човек от населението в стандарти на
покупателната способност (2006-2009 г.) по райони от ниво 2, дял от средното за
ЕС-27 (в %)

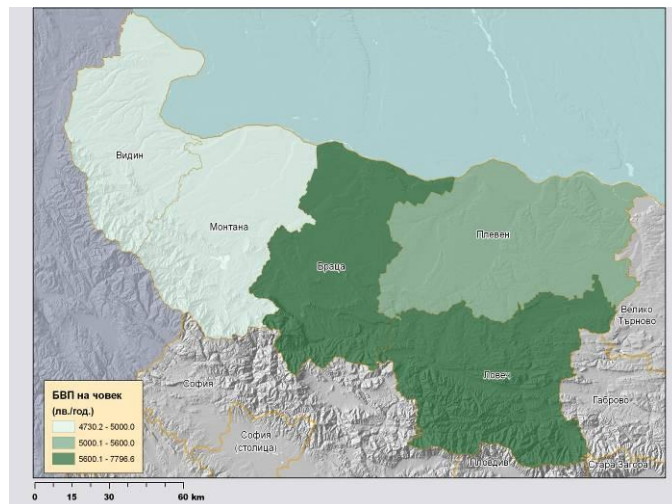
Източник: Евростат

Вътрешнорегионалните нерав-
новесия са силно изразени по
отношение на приноса на областите в
БВП на СЗР (от 10% за област Видин до
30% за област Враца и 29% за област
Плевен). Различията по показателя
БВП на човек, характеризиращ

равнището на регионално развитие,
също са значителни (над два пъти). В
област Враца този показател през 2010
г. е 83% от средния за страната, докато в
област Видин – (39,3%). Относително
по-високата стойност на БВП и БВП на

човек в област Враца са резултат от дейността на АЕЦ „Козлодуй”.

Фиг. 4. БВП на човек, лв., 2010 г.

Източник: НСИ

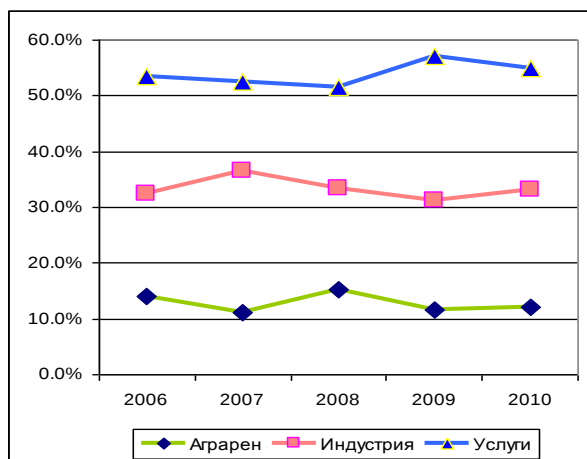
Ускоряването на регионалния растеж на СЗР е важна задача пред регионалната политика, което е свързано с целенасочена подкрепа за преодоляване на негативните тенденции по отношение на количеството и качеството на факторите на растеж и преодоляване на неговото изоставане в социално-икономически план.

1.1.2. СТРУКТУРА НА ИКОНОМИКАТА

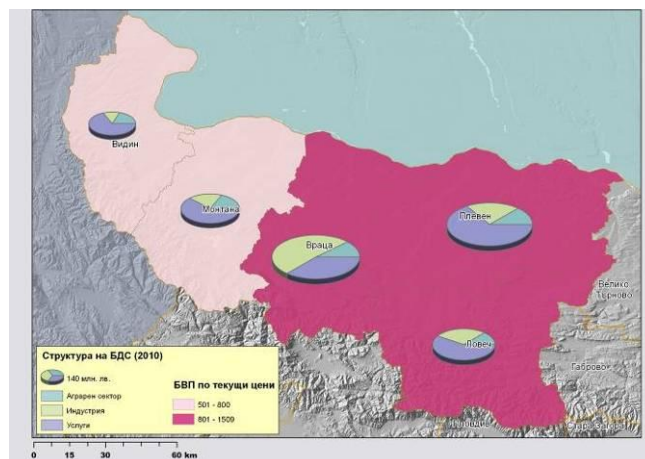
1.1.2.1 Секторна структура на икономиката

Най-голям дял в създадената брутна добавена стойност (БДС) има секторът на услугите (55% през 2010 г.). За последните пет години делът на индустрията остава в границите на 31-33%, на селското стопанство – 11-15%.

Фиг. 5. Динамика на БДС по сектори в СЗР, % (НСИ)

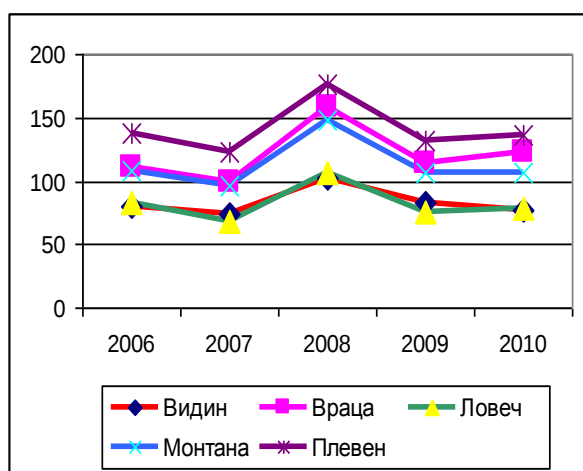
Фиг. 6. Секторна структура на БДС по области в СЗР, млн. лв. 2010 г. (НСИ)

• Първичен сектор

Първичният сектор е важен отрасъл в икономическата структура на СЗР с принос от 14,4% в произведената продукция и 12% в заетостта. **Сред районите от ниво 2 СЗР е с най-висок дял на първичния сектор – 11,9% от брутната добавена стойност (БДС) през 2010 г. при средно за страната – 4,9%.** Високият дял на първичния сектор до голяма степен е резултат от по-слабото представяне на останалите отрасли.

Фиг. 7. Динамика на БДС на първичния сектор, млн. лв., 2010 (НСИ)

Районът се отличава с висок потенциал за развитие на селското стопанство –най-висок дял на човек на земеделска и обработваема земя сред останалите райони (15 и 12 дка), 13,4% поливни площи и добра бонитетна оценка на земята. С най-висок принос в производството на селскостопанска продукция в СЗР е област Плевен (26%), следвана от области Враца (23%), Ловеч (20%), Монтана и Видин (15%).

Структурата на селското стопанство в СЗР е представена от растениевъдство и животновъдство. Районът е основен производител на зърнени култури (20% от крайната продукция в страната), царевица (26%), слънчоглед (21%), маслодайни семена (19%), грозде (14%).

В животновъдството СЗР произвежда 20.6% от крайната продукция от едър рогат добитък, 17% - птици, 22% - мляко, 19% - яйца.

През 2010 г. средните добиви от зърнени култури, с изключение на фасул, са по-високи от средните за страната, но по-ниски при зеленчуковите култури, картофи, пъпеши, дини и значително по-ниски при трайните насаждения, вкл. гроздето.

Развитието на селското стопанство в района има всички характерни проблеми на развитието на отрасъла в страната, допълнително усложнени от обезлюдяването на селата, високата възраст на заетите, високия дял пустеещи земи, липсата на достатъчно инвестиции, раздробеността на земята и невъзможността за прилагане на модерни

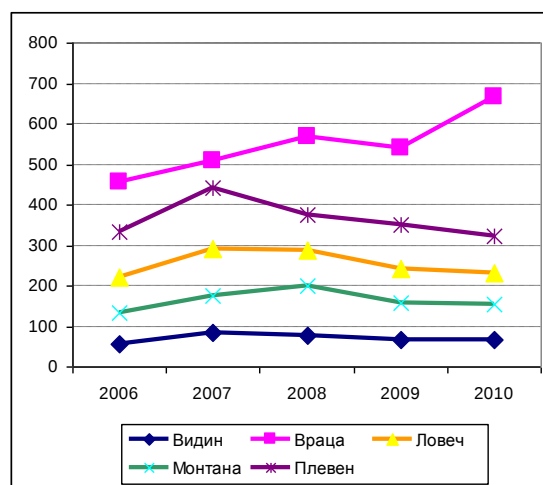
технологии, ниските изкупни цени и наличието на многото посредници между производители и потребители.

- **Индустрия**

Промишлеността е водещ сектор за икономическото развитие на СЗР. През 2010 г. произведената продукция в индустрията е 3 624 775 хил.лв., заети са 590 хил. души или 10,4% от националната заетост в индустрията. Наблюдава се тенденция за намаляване дела на СЗР в БДС на индустрията в страната от 9.2% през 2007 г. на 8,1% през 2010 г.

С най-висок спад е приносът на област Плевен и Ловеч в националния обем на БДС. Тази тенденция е особено силно изразена в област Плевен, където делът на БДС намалява от 2,7% през 2007 г. на 1,8% през 2010 г. поради по-силната уязвимост на областната промишленост от икономическата криза. Преработ-ващата промишленост е 69% от индустрията, а заетите лица в нея – 10%.

Фиг. 8. Динамика на БДС на промишлеността по области, млн. лв., 2010 г. (НСИ)

Структуроопределящо е производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия (26% от преработващата промишленост). Производството на текстил, облекло и обувки, производство на каучук, пластмасови изделия и други неметални изделия заемат по 13% от структурата на преработващата промишленост. С дял от 8% са машиностроенето, металообработването, електротехниката и електрониката. Производството на превозни средства е 2,2% от преработващата промишленост.

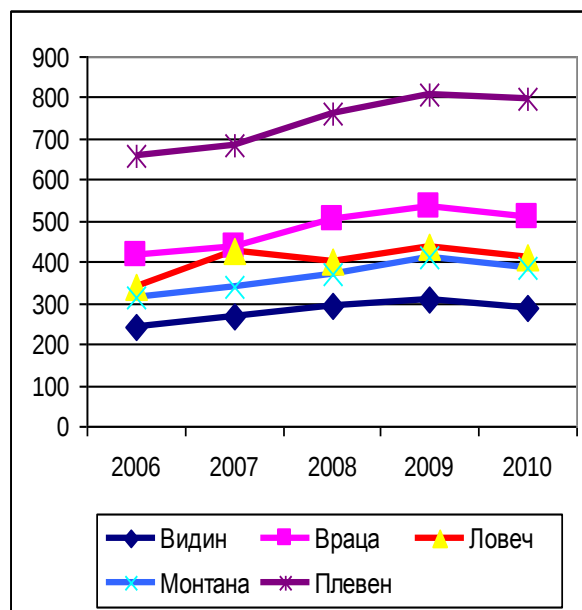
- **Услуги**

Отбеляза се неблагоприятна тенденция на намаляване дела на услугите в БДС на сектора през последните пет години (от 7,3% през 2006 г. на 6,0% - 2010 г.), което е

резултат от по-ниските темпове на развитие на СЗР спрямо останалите райони от ниво 2 в периода преди икономическата криза и реализирания спад през 2010 г. Динамиката на БДС на

услугите за 2006-2010 г. показва сходни тенденции по области. Област Плевен е с най-висок дял в БДС на сектора е (33%), следвана от областите Враца (21%), Ловеч (17%), Монтана (16%) и Видин (12%).

Фиг. 9. Динамика на БДС на сектора на услугите, млн. лв., 2010 г. (НСИ)

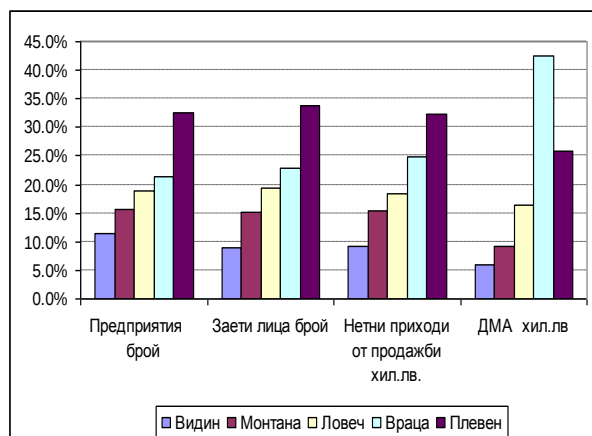
Относителната неразвитост на сектора в района включва широк спектър от услуги както традиционни, така и иновативни, подкрепящи развитието на бизнеса, подобряване качеството на работната сила, а така също и услуги за населението. Развитието на бизнес услугите е с ограничен напредък в района.

Основните изводи от анализа са, че е необходимо бъдещо реструктуриране на секторната структура на СЗР при ускорени темпове на растеж. Високият дял на селското стопанство и относително ниският дял на промишлеността и услугите налага да се приложат мерки за стабилизиране и ново индустриално развитие с по-висока добавена стойност на СЗР. Всички те сериозно бяха засегнати от икономическата криза и отбелязаха значителен спад след 2008 г.

1.1.2.2 Структура на предприятията в Северозападен район

В СЗР през 2010 г. функционират 28 621 предприятия от нефинансовия сектор или 7,8% от тези в страната. Заетите лица в тях, които са 7,4% от заетостта в страната, се разпределят по области с най-висок дял в Плевен – 34%, следвани от областите Враца и Ловеч – 23% и 19%, а с най-ниско участие е Видин – 9%. Подобна е и структурата на нетните приходи от продажби по области при национален дял на СЗР – 4,6% (фиг. 10).

Фиг. 10. Структура на икономиката по области в СЗР, 2010 г.

Източник: НСИ

Нетните приходи от продажби на предприятията на един жител за 2010 г. в СЗР са 39% от средните за страната, което подкрепя извода за сериозното икономическо изоставане на района. Производителността на труда, измерена чрез приходите от продажби на 1 зает, са 62% от средните. Равнището на предприемачество в СЗР е 32.8 предприятия на 1000 жители при средно за страната 48.9. В рамките на района като най-проблемни в

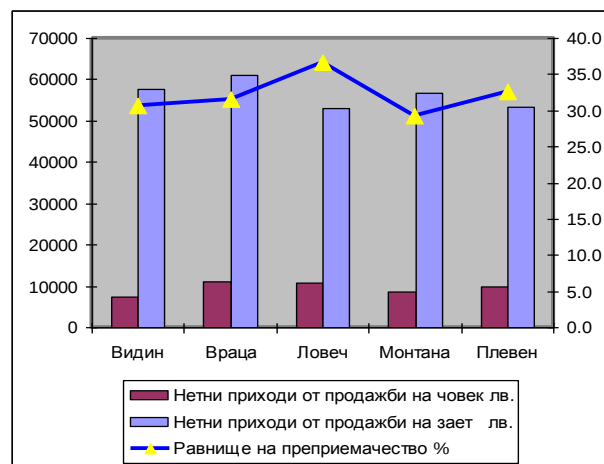
Табл. 2: Основни данни за развитие на икономиката в СЗР, 2010 г.

	Пред-прия-тия брой	Заети лица брой	Нетни приходи от продажби хил.лв.	ДМА хил.лв.
Общо	366929	2081299	188419152	106397669
СЗР	28621	154752	8667989	5689623
Видин	3243	13740	791908	342030
Враца	6120	35252	2149726	2421304
Ловеч	5435	29852	1586914	932741
Монтана	4484	23406	1331097	527397
Плевен	9339	52502	2808344	1466151

Източник: НСИ

икономическо отношение се очертават областите Видин и Монтана.

Фиг. 11. Нетни приходи на човек и на зает, лв., 2010 г. (НСИ)

За период от 5 години /2006-2010 г./ се е увеличил само броят на микрофирмите с 2890, които представляват 92%, заедно с малките предприятия до 50 души заети – 28210 или 98.6%. Намалява групата на средните предприятия с около 100 предприятия, което се обяснява с преминаването им в по-долна група или закриването на част от тези предприятия, което е неблагоприятна тенденция. Броят на големите предприятия за този период също се е намалил с 14 предприятия и е 49 на брой.

Въпреки че се отбелязва положителна тенденция на навлизане на ИКТ и ИТ приложения (счетоводни програми, интернет, офис софтуер), МСП не се ангажират

обикновено с големи иновации поради ограничения им капитал и капацитет за поемане на риск. МСП изостават по конкурентоспособност в сравнение с големите предприятия с около два пъти по-ниска производителност, по-малка норма на печалба и по-ниско равнище на работна заплата. Българските МСП имат от 2 до 7 пъти по-нисък коефициент на производителност на труда в сравнение с новоприетите страни-членки на ЕС и 15–30 пъти по-нисък от страните в ЕС–15.¹ Една от основните причини за ниската производителност на сектора на МСП е изостаналостта на голяма част от производственото оборудване и активи, както и ниското ниво на иновации и ИКТ.

Основен извод от анализа на факторите за конкурентоспособност и развитие е, че все още МСП не са достатъчно конкурентоспособни (особено по-малките от тях) по отношение на достъпа до финансиране, иновативността, интелектуалната собственост, интернационализацията и прилагането на добри практики.

I.1.3. ИНВЕСТИЦИИ

Инвестициите, както в абсолютен размер, така и отнесени към населението, намаляват през 2009 и 2010 г., което е свързано с настъпването на икономическата криза. Общото намаление на инвестициите в страната през 2010 г. спрямо 2008 г. в Северозападен район е с най-ниски стойности (23.3%), поради малкия общ обем инвестиции (6% от инвестиции в страната през 2010 г.). През 2007-2010 г. структурата на инвестициите е относително постоянна – 14-15% - първичен сектор, 45-50% - индустрия, 40% - услуги. Прави впечатление намалелият дял на инвестициите в отрасъл търговия през 2010 г. (13%) и увеличеният дял за тези в селското стопанство (17%), като за последното принос имат и европейските фондове.

Делът на инвестициите през 2008-2010 г. е най-висок в областите Плевен и Враца (33%), следвани от Ловеч и Монтана (16 и 12%) и най-ниски в област Видин – 7%.

Делът на преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) в предприятията от нефинансовия сектор към 31.12.2010 г. показва значителни междурегионални и вътрешнорегионални различия. СЗР е на последно място в страната с привлечени само 2.3% от общия обем на ПЧИ.

¹ Българските МСП в условията на криза, Изпълнителна агенция за насърчаване на малките и средните предприятия, 2011

Могат да се направят изводите за пряка връзка между размера на инвестициите (вътрешни и външни) и реализирания регионален растеж, както и за основните фактори, влияещи върху привлекателността на регионите за инвестиции: зони с добре развита инфраструктура в близост до големите градове.

1.2. ДЕМОГРАФСКО РАЗВИТИЕ НА СЕВЕРОЗАПАДЕН РАЙОН ОТ НИВО 2

Населението на СЗР през 2011 г. е 847138 д. или 11,5% от населението на страната, а гъстотата на населението 44.42 д/км², значително по-ниска от средната за 65.7%. Това са най-ниските стойности сред районите от ниво 2. СЗР представлява слабо населена територия, в определени части с характер на обезлюдена. В периода между двете преброявания 2001– 2011 г. населението е намаляло с 190 231 д. или с 18.3%. Това е най-голямото абсолютно и относително намаляване на населението от всички райони.

Табл. 3. Динамика в броя на населението в СЗР по области в периода между преброяванията през 2001 и 2011 г.

Район и области	Брой население		Отн. прираст 2011/07 %
	2007г.	2011 г.	
БЪЛГАРИЯ	7 932 984	7364570	-7.2%
СЗР	1 037 369	847138	-18.3%
Област Видин	130 094	101018	-22.3%
Област Враца	243 039	186848	-23.1%
Област Ловеч	169 951	141422	-16.8%
Област Монтана	182 267	148098	-18.7%
Област Плевен	312018	269752	-13.5%

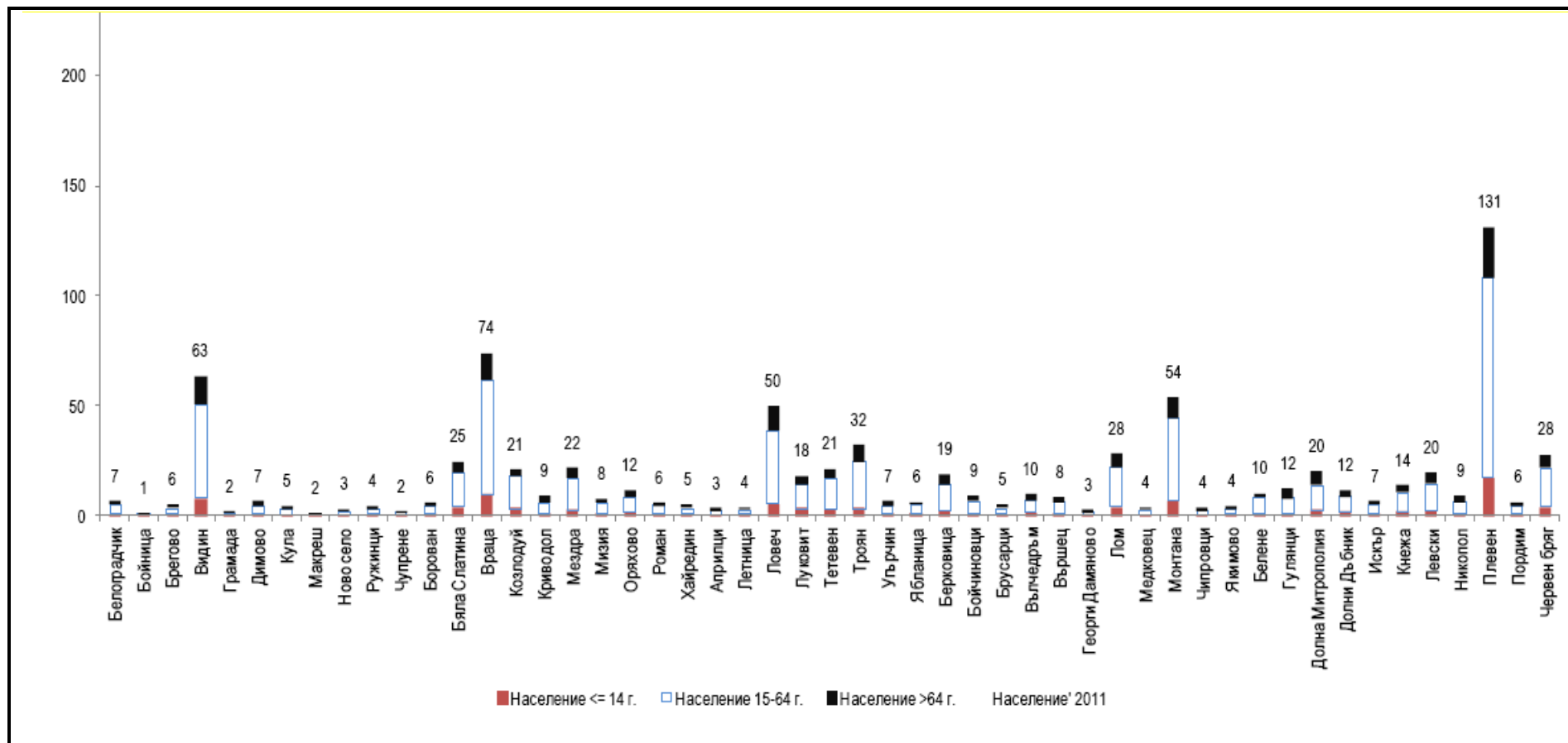
Източник: НСИ

Фиг. 12. Прираст на населението по области за периода 2001-2011 г. (НСИ)

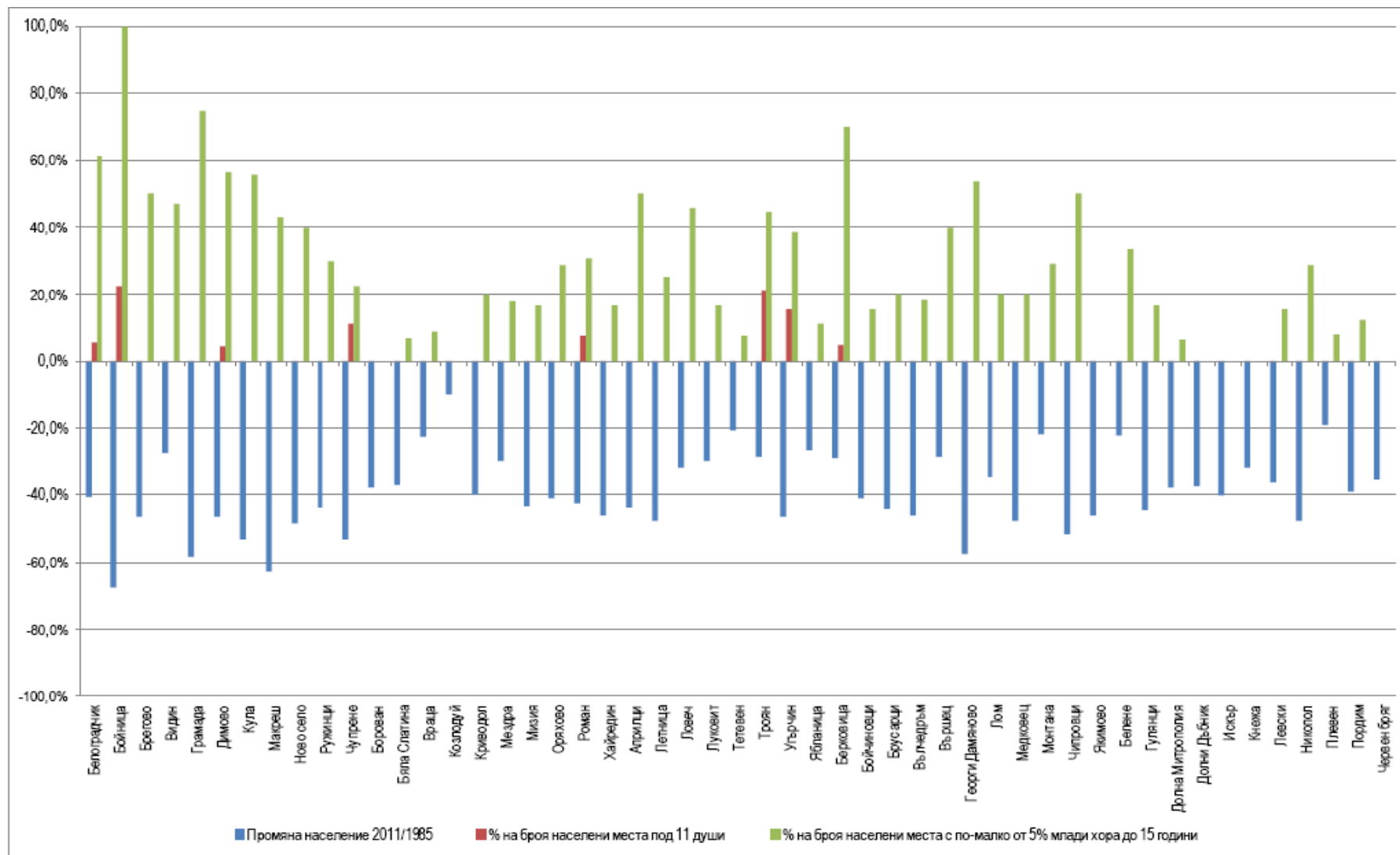
Вътрешнорегионалните различия в броя на населението са силно изразени. Най-добре населена е област Плевен (270 х. ж.), следвана от област Враца (187 х. ж.), а най-слабо – област Видин (101 х. ж.).

Фиг. 13. Население 2011 на Северозападен Район по общини и основни възрастови групи в хиляди души, 2011 г.

Източник: НСИ

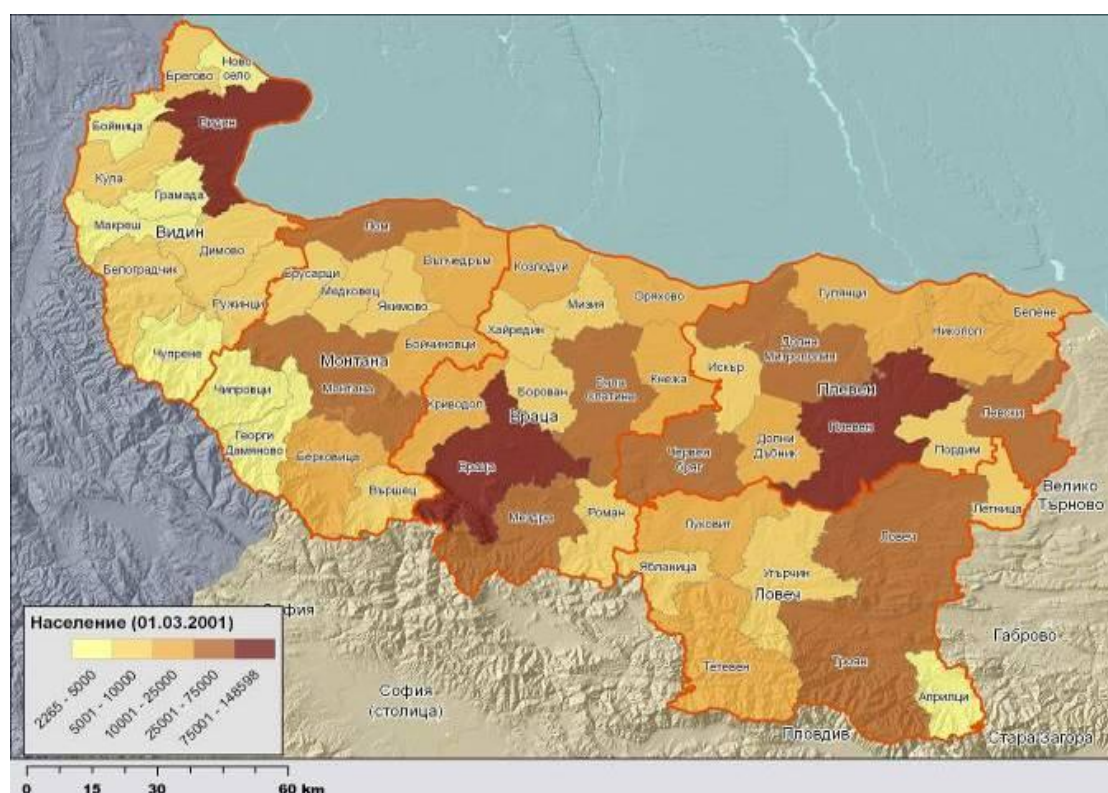
Фиг. 14. Демографски тенденции и характеристики (обезлюдяване) на общините в Северозападен район

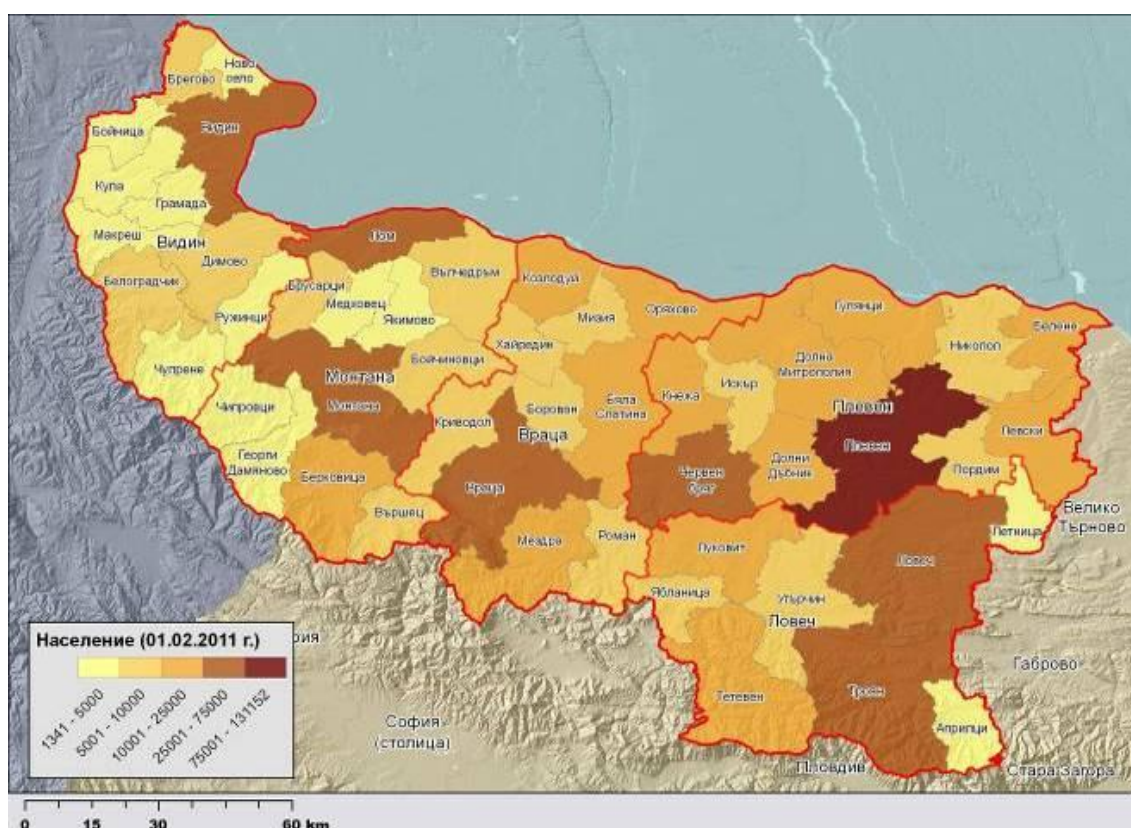
Източник: НСИ (Преброяване на населението 2011 г.)

В рамките на отделните области, диспропорциите в броя на населението и на процесите на демографски спад са по-явно изразени.

Фиг. 15. Население по общини в СЗР през 2001 г., НСИ

Фиг.16. Население по общини в СЗР през 2011 г., НСИ

Показателят за гъстата на населението в областите в СЗР показва, че отделните части на региона са с различна степен на населеност. Вариационният размах е от 33,3 д./км² за област Видин до 57,9 д./км² за област Плевен. На по-ниските нива (общини) в границите на областите в СЗР се наблюдава по-ясно изразена териториална диференциация в гъстотата на населението. С много ниска гъстота са общините, разположени в планинските части на района – под 15 д./км² са общини Макреш и Чупрене, Грамада (област Видин), Угърчин и Априлци (обл. Ловеч), Г. Дамяново и Чипровци (обл. Монтана). Общините с центрове големи и средни градове – Плевен, Враца и Видин са с гъстата над 100 д./км².

Ниската гъстота на населението в някои области и в общини е индикатор за проблеми в използването на наличните териториални ресурси в тях. Редица общини в района са с гъстота под 15 д./км² - Бойница, Макреш, Чупрене (област Видин), Априлци и Угърчин (област Ловеч) Г. Дамяново и Чипровци (област Враца) и др.

Към 2011 г. коефициентът на раждаемост е 8,6‰ и е по-нисък от средния за страната (9,6‰). По този показател СЗР е съизмерим единствено с СЦР (8,4‰) и е в по-неблагоприятно положение с останалите четири района от ниво 2, в които стойностите му са над 9,5‰. В сравнение с 2007 г. стойностите на коефициента на раждаемост са почти непроменени. Аналогични са и тенденциите по отношение на коефициента на смъртност. При средна стойност за страната 14,7‰, за СЗР те са 19,4‰ и са с няколко пункта по-високи от останалите региони (13,2-13,7‰ за ЮЗР и СИР, 14,0‰ за ЮЦР).

Във вътрешнорегионален план, показателите за раждаемост, смъртност и естествен прираст не се характеризират с големи териториални различия. Отново в най-неблагоприятна ситуация с естественото възпроизводство на населението е област Видин – с най-ниска раждаемост (7,5‰) и най-висока смъртност (22,7%). С относително по-благоприятни стойности на коефициентите са области Плевен (8,9‰ раждаемост и 18,5‰ смъртност) и Враца (съответно 8,6‰ и 18,5‰).

В границите на отделните области от СЗР се открояват отделни общини, в които естественото възпроизводство на населението е със силно проблемен характер, с отрицателен естествен прираст над 25 ‰ –Бойница, Грамада, Макреш и др. от област Видин, Хайредин от област Враца, Г. Дамяново и Чипровци от област Монтана и др.

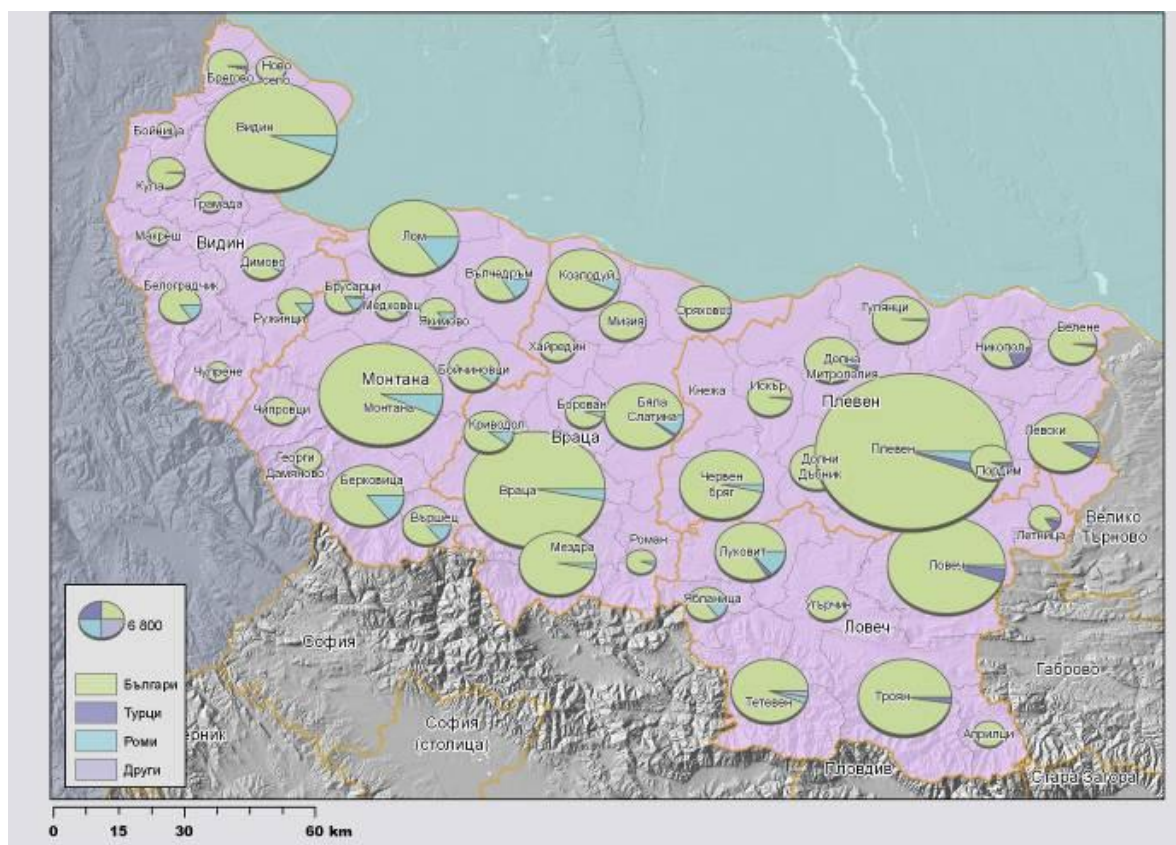
Процесът на застаряване засяга всички райони, но най-силно е проявен в СЗР, където населението на 65 и повече години е 23,2% през 2011 г., докато в останалите райони от ниво 2 е 17-18% (с изключение на СЦР – 20%). Районът е и с най-висок коефициент на възрастова зависимост на населението, характеризиращи отношението на населението на възраст под 15 и на 65 и повече години към населението от 15 до 64 години (55,4% при среден коефициент на възрастова зависимост за страната от 46,5%).

Коефициентът на демографско заместване, който показва съотношението между броя на влизащите (15-19 г.) и броя на излизащите от трудоспособна възраст (60-64 г.), е най-нисък в Северозападен район – 58 и с най-неблагоприятни стойности в област Видин - 51. **Налага се изводът, че в СЗР е налице изключително сериозен проблем по отношение на възрастовата структура и възпроизводството на трудоспособното население** – 100 излизащи се заместват само от 58 души младо население.

Механичният прираст на населението е другия фактор, който е с пряко влияние за населеността на региона и областите в него. Като цяло СЗР е с отрицателен механичен прираст, което е резултат от по-големия брой на изселилите се. Районът с малки изключения не е привлекателен за заселване. В сравнение с останалите райони от ниво 2, СЗР е с по-слабо изразени териториални диспропорции в коефициента за механичен прираст. За всичките 5 области той е отрицателен и варира от – 2,96‰ (област Плевен) до – 5,24‰ (област Ловеч). Област Видин е с коефициент на механичен прираст – 4,03‰ поради вече ограничени контингентите от потенциални мигранти поради силно влошена възрастова структура на населението.

Основният етнос в СЗР е българския – през 2011 г. българите са 82,6% от всички самоопределили се лица. В сравнение с 2001 г. този относителен дял е по-нисък със 7,3%. Самоопределилата се като ромска група е намаляла от 63 хил.д. на 51 хил.д., като при нея регионалните различия са по-добре представени – тя варира от 3,7% (област Плевен) до 12,3% (област Монтана).

Фиг. 17. Етническа структура на населението по общини в СЗР, 2011 г.

Източник: НСИ

Регионите с намаляващо население често имат намален потенциал за икономически растеж като последица от намаляващата работна сила. Според прогнозите тези региони ще бъдат изправени пред трудности, свързани с финансирането на основни публични услуги като здравеопазване и социални грижи, жилищна и транспортна инфраструктура, както и ИКТ инфраструктура, което може да доведе до нарастване на социалната поляризация и бедността.

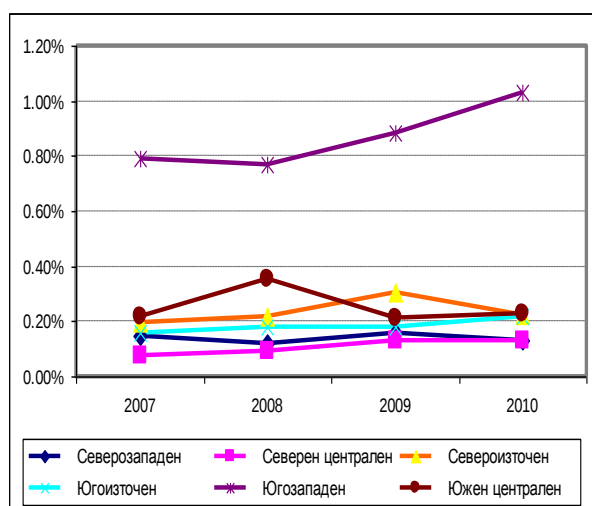
1.3. ПОТЕНЦИАЛ НА СЕВЕРОЗАПАДЕН РАЙОН ОТ НИВО 2 ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ЦЕЛИТЕ НА СТРАТЕГИЯ „ЕВРОПА 2020”

1.3.1. НАУЧНО-ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ, ТЕХНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ И ИНОВАЦИИ

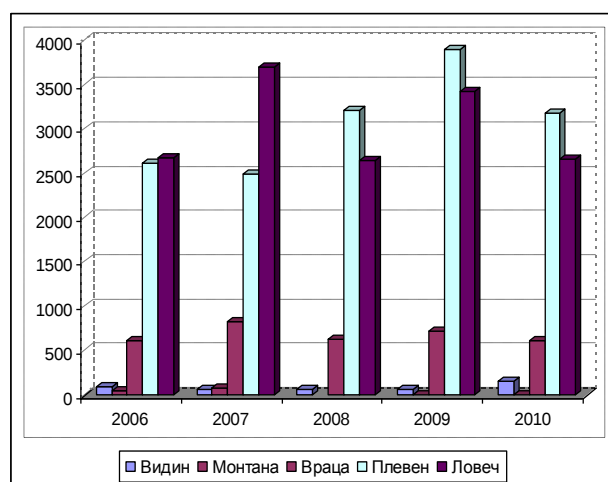
Като член на ЕС България е заявила намеренията си да участва активно в постигането на целта за засилване на научноизследователската дейност, технологичното развитие и иновациите. В изпълнение на стратегията „Европа” 2020 страната е приела национална цел „Инвестициите в НИРД да достигнат размер на 1,5% от БВП”.

Разходите за НИРД и делът им в БВП на страната (0,6% през 2010 г.) и всички райони са незадоволителни. В Северозападен район инвестициите в НИРД са изключително ниски – 0,13 % през 2010 г. (фиг. 18). В държавния сектор се изразходват едва 3,2% от общите разходи за НИРД, а вложените средства в научни продукти от предприятията са под 2% от общите разходи на предприятията. За сравнение, в СЦР се концентрират 0,83% от разходите в държавния сектор и 2,52% от разходите на предприятията, а в ЮИР – съответно 3% и 5%. Единствено в ЮЗР район е концентриран по-значителен ресурс (83% от разходите за НИРД, и 85% от разходите в бизнес сектора).

Фиг. 18. Разходи за НИРД, % от БВП (НСИ)

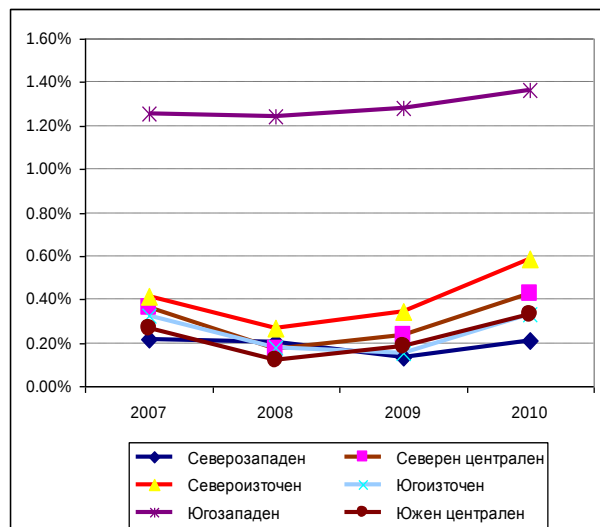
Фиг. 19. Разходи за НИРД по области в СЗР, хил. лв. (НСИ)

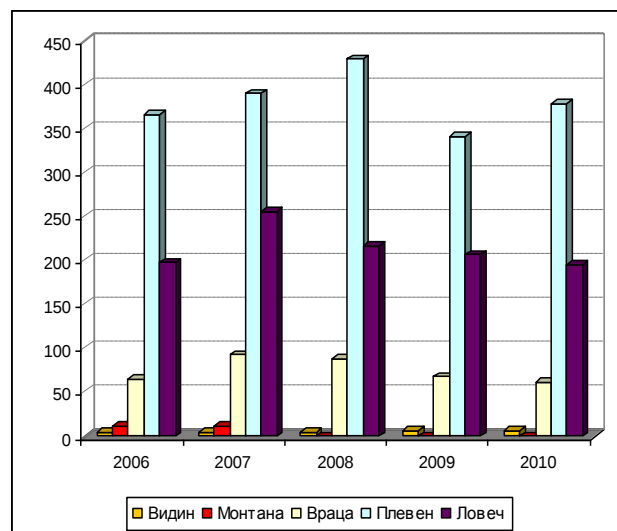
При стойности за ЕС от 1.03% за 2010 г. на заетите с НИРД от икономически активното население, за България този индикатор е 0.7%. Единствен ЮЗР се характеризира с по-високи от средните за ЕС-27 показатели за персонал, зает с НИРД (1.36%). В Северозападен район заетостта в НИРД през 2010 г. е едва 0.21%

Във вътрешнорегионален план област Плевен се очертава с най-висок потенциал за научно-изследователска дейност, но трябва да се отбележи, че заетите лица са само 379 през 2010 г. и се наблюдава намаление на техния брой спрямо 2008 г.(430 д.). Подобна неблагоприятна тенденция се отчита в област Ловеч, където броят на заетите с НИРД намалява от 217 души през 2008 г. на 196 през 2010 г. В област Монтана от 2008 г. няма данни за заетост с НИРД, а в областите Видин и Враца подобна дейност осъществява само от една организация (фиг.20 и 21).

Фиг. 20. Персонал, зает с НИРД (НСИ)

Фиг. 21. Персонал, зает с НИРД в СЗР (НСИ)

Посочените конкретни данни показват **изключително слабо развитие на научните и развойни дейности в целия СЗР**. Една от причините за силното изоставане на СЗР в областта на НИРД и иновациите е липсата на образователни (единствено в Плевен) и изследователски центрове, както и качествен преход към приложни изследвания и трансфер на иновации и технологии от останалите организации в страната. **Сериозното недооценяване на възможностите, предоставяни от взаимодействието между звената на иновационната система и бизнеса е проблем на всички райони**. Връзката между научноизследователските и образователните институции и бизнеса във всички райони е слаба или липсва. Все още на територията на нито един район не е реализирана идеята за технопаркове и други структури от този вид.

В регионален аспект развитието на високите технологии в България е изключително неравномерно. През 2010 г. високотехнологичният сектор в България осигурява заетост на 95 хил. души или 2,92% от заетите лица в националната икономика. Средното равнище в ЕС е 3,73%. С най-висок дял на заетите във високотехнологични отрасли през е ЮЗР (4,2%), а с най-нисък – ЮИР (1,9%). **В СЗР този дял е 2,1%.**

Основно предизвикателство пред засилване на иновационния потенциал и преструктурирането на регионалната икономика към сектори, интензивни на знания и високи технологии, и сектори с висока добавена стойност, остава

развитието на човешкия потенциал, което налага подготовка и стимули за развитие на висококвалифициран човешки ресурс в научно-техническите дисциплини. **Ключов проблем остава и липсата на адекватни инструменти за издърпване или допълване на частното финансиране за НИРД чрез държавни фондове.**

1.3.2. Достъпност, потребление и качеството на информационните и комуникационни технологии

Достъпът до ИКТ и използването на цифровите технологии от населението и бизнеса е важен фактор за регионален растеж, повишаване на производителността и изграждането на конкурентоспособна регионална икономика. Българските райони се отличават с ниски показатели за развитие на информационното общество в ЕС. Единствен ЮЗР се доближава до средното равнище на показателя „Регулярно използване на Интернет” (ЮЗР – 61,2% при средно за ЕС-27 – 68% 2011).

По информация на НСИ за 2011 г. в Северозападен район 34,7% от домакинствата имат достъп до интернет, като за България този дял вече е 45,0%. Вътрешнорегионалните различия не са особено големи. През 2010 г. с най-ниски показатели са област Монтана (22,7%) и област Ловеч (25,2%), докато за останалите три области показателят се движи около 27% и е малко по-висок от средния за района (26,1%). С най-бързи темпове по отношение достъпа до Интернет се развива област Видин, която през 2007 г. има един от най-ниските показатели в района, а през 2010 - най-висок.

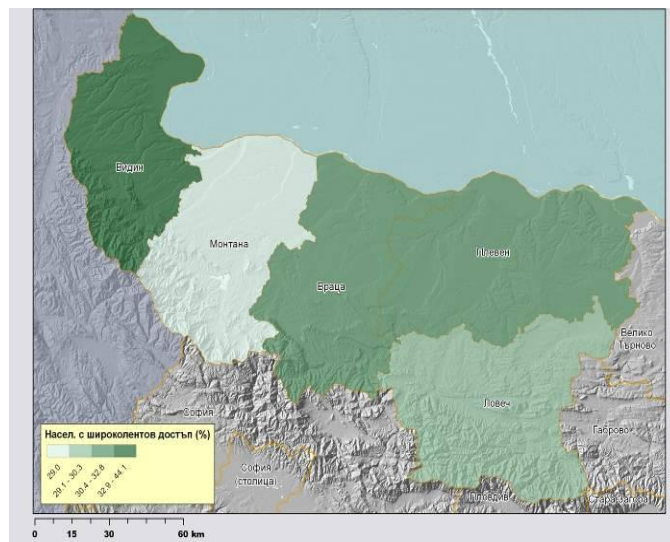
Табл. 4. Достъп на домакинствата до интернет за периода 2007-2011 г., % (НСИ)

	Относителен дял на домакинствата с достъп до интернет, %		Относителен дял на домакинствата с широколентова връзка, %		Относителен дял на лица, които никога не са използвали интернет, %		Относителен дял на лица, регулярно използващи интернет, %	
	2007	2011	2007	2011	2007	2011	2007	2011
Общо за страната	19.0	45.0	15.4	39.8	70.6	45.8	28.4	46.4
Северозападен	12.6	34.7	11.2	33.0	79.6	53.5	21.6	39
Видин	8.1	46.6	7.1	44.1			23.1	40.2
Враца	19.3	34.5	14.4	32.3			30.6	37.9
Ловеч	6.4	30.3	6.4	30.3			21.6	33
Монтана	12.3	29.0	12.3	29.0			30.2	33.3
Плевен	13.7	35.8	13.0	32.8			24.6	37.7
Северен централен	14.5	42.7	11.4	38.4	76.6	49.8	23.2	
Североизточен	17.7	36.3	13.7	27.6	71.4	55.0	29.1	36.8
Югоизточен	16.1	42.4	12.1	30.9	74.3	48.5	22.9	42.8
Югозападен	28.9	57.3	25.3	53.8	57.3	32.0	41	61.2
Южен централен	15.0	41.7	10.5	38.4	76.9	50.9	21.9	39

И в Северозападния район, както и в другите райони, се констатира непрекъснато намаляване на лицата, които никога не са използвали интернет. За периода 2007-2011 г. относителният им дял намалява от 72,5% до 53,5%. Средно за страната този дял за 2011 г. е 45,8%, като районът е на предпоследно място от всички райони (само в Североизточния този показател е по-висок - 55%). Обратно, делът на лицата регулярно използващи интернет расте и от 21,6% през 2007 г. достига 39% през 2011 г. при средна стойност за страната – 46,4%. По този показател СЗР се изравнява с ЮЦР, а с най-нисък показател е СИР. Във вътрешнорегионален план отново област Ловеч /33%/ и Монтана /33,3%/ са с най-ниски показатели, а област Видин /40,2%/ - с най-висок.

Достъпът до високоскоростен интернет посредством широколентова свързаност се смята за един от основните инструменти за подобряване на икономическите условия и социално благосъстояние на населението. По данни на НСИ проникването на **широколентов достъп до Интернет** по домакинства през 2011 г. достига до 39,8% (при 15,4% за 2007 г.), като варира от 28,4% за слабо населените места до 50,6% за гъсто населените места.

Фиг. 22. Население с достъп до широколентов интернет по области в СЗР, 2010 г. (НСИ)

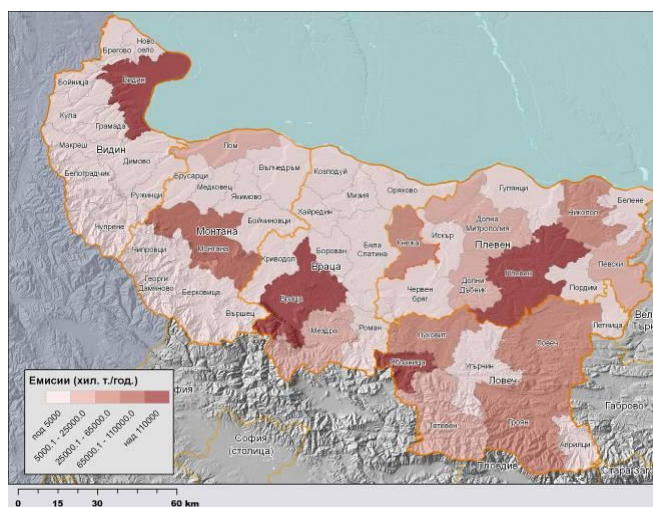

Предвид нарастващата роля на информацията, е необходимо да се разшири достъпът до използването на мрежите и услугите на ИКТ, особено в по-малките градове и селата, където обществените места за достъп до информация са единствената възможност за много потребители, но броят им все още е твърде ограничен. Изграждането на обществени информационни системи и гарантираното предлагане на Интернет услуги за целия обществен сектор, включително и на улеснен достъп за хората с увреждания, е задължителна стъпка към информационното общество.

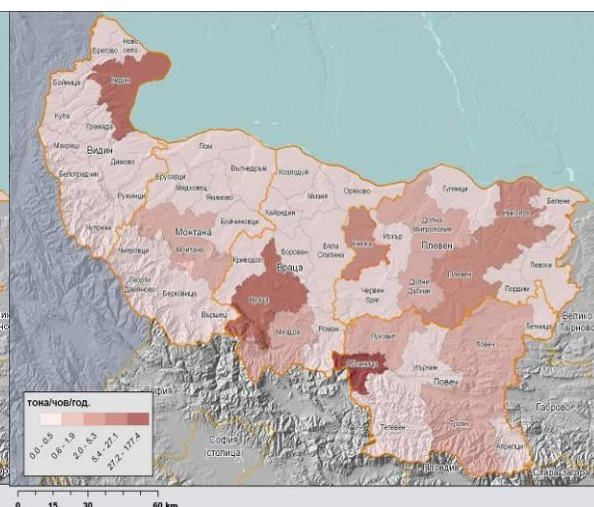
1.3.3. ПРЕХОД КЪМ НИСКОВЪГЛЕРОДНА ИКОНОМИКА

България е част от общата тенденция към намаляване на емисиите на парникови газове, която се наблюдава в ЕС. **България и българските региони са изпълнили тази ключова цел на Стратегията Европа 2020**, като още към 2005 г. агрегираният индекс на парниковите газове (Gg,CO₂-екв) е 60% от равнището през 1990 г. В СЗР не се отбелязват емисии на парникови газове, които надхвърлят определените норми.

Фиг. 23. Емисии на парникови газове по общини, хил.т./год. (НСИ)

Фиг. 24. Емисии на парникови газове по общини, т./чов./год. (НСИ)

Енергийната интензивност на българската икономика е една от **най-високите в ЕС**. Независимо че се наблюдава тенденция към намаляване на енергийната интензивност в т.н.е за 1000 евро БВП (през 2010 г. намалява до 0.855 от равнището през 2000 г.), тя е над 5 пъти по-висока от средната за ЕС. Причина за това са **остарялата енергийна инфраструктура**, която води до значителни загуби при преноса на енергия, използването на амортизирани технологии в производството и относително трудния достъп до финансови ресурси за закупуването на нови високо-въглеродни технологии. За всички райони са характерни основните проблеми на енергийната ефективност.

Енергийната инфраструктура на Северозападния район е добре развита. На територията му е изградена “АЕЦ Козлодуй” - единствената атомна централа в България и най-голям производител на електроенергия в страната. Годишният дял в националното 34%.

СЗР има ограничен принос в постигане на националните цели за използване на възобновяеми енергийни източници (ВЕИ) и енергийна ефективност в

изпълнение на стратегията „Европа 2020“. Общият дял на ВЕИ в брутното крайно потребление на енергия в страната е 15.1% (НСИ 2010 г.). Произведената за СЗР ел. енергия от ВЕИ през 2010 г. е 4.6% от стойността за страната (5 787 814 хил. кВтч), което нарежда района на **четвърто място** спрямо останалите райони от ниво 2 (ЮЦР – 37%, СИР – 29% и ЮЗР – 23 %, НСИ). Доминиращ дял в производството на ел.енергия от ВЕИ в СЗР, както в страната, имат водоелектроенергетичните централи (ВЕЦ).

В СЗР съществуват много добри условия за изграждане на ВЕЦ, които са усвоени. Изградени са много ВЕЦ, като ВЕЦ “Бързия”, ВЕЦ “Клисура” и ВЕЦ “Петрохан”. Най-много ВЕЦ са изградени в област Ловеч, където реките Осъм, Вит и Видима се използват и за производството на електроенергия. Отдавна обсъжданият съвместен проект с Р. Румъния за усвояване енергийния потенциал на река Дунав – Хидроенергийният

комплекс „Никопол-Турну Мъгуреле” все още е само проект.

Табл. 5. ВЕЦ в СЗР (НСИ)

Район/ област	Брой ВЕЦ	Инстали- рана Мощност MW	Брой ВяЕЦ	Инстали- рана Мощност MW
Видин	8	8,6		
Враца	3	3,8		
Ловеч	15	23,3		
Монтана	10	19,2		
Плевен	5	7,6	3	4,85
СЗР	41	62,5	3	4,85

В процес на развитие е оползотворяването на другите видове ВЕИ. Малка част от територията на СЗР по билото на Стара планина попада в *зоната на средномащабната ветроенергетика*, която включва Черноморското крайбрежие и Добруджанското плато, тънка ивица по брега на р.Дунав и местата в планините с надм височина до 1000 м.

Част от територията на СЗР по неговата западна и южна граница попада в зона, където съществуват природни условия за използване на *слънчевата енергия*. Реалната оценка за използването на слънчевата енергия е по-скоро за собствени нужди, тъй като потенциалът не е достатъчно голям. Като цяло делът на електроенергията от ФЕЦ остава минимален – 0,1% от общата ел.енергия, произведена от ВЕИ.

На територията на СЗР са изградени и няколко фабрики за производство на екобрикети от слама и дървени отпадъци.

По отношение на производството на електрическа енергия от ВЕИ се очаква през 2020 г. то да достигне 7 537 GWh, като основно за това ще бъдат използвани водната и вятърната енергия.

Съществуват ясно изразени регионални различия във възможностите за използване на природния газ за повишаване на регионалната конкурентоспособност и качество на живот. В западната част на СЗР газопроводната инфраструктура е развита ограничено. В област Видин не съществува възможност за газифициране, областта не попада в т.н. идентифицирани райони за газоразпределение. Предвижда се изграждане на разпределителни газопроводи до градовете Видин и Лом. В област Монтана е изграден преносен газопровод само до град Монтана. Газифицирани са обществени сгради, разширява се битовата газификация. В промишлената зона основната част от производствените предприятия са газифицирани. Тенденцията е за разширяване на мрежата и обхващане на повече общини в областта.

През централната част на района преминава Северният клон на националната газопроводна система, като тук попада единственото подземно газохранилище за страната ПГХ «Чирен», свързано чрез отклонение от магистралния газопровод. Газифицирани са 3 от десетте общини в област Враца. Възможност за газифициране имат само общините от най-южната част на областта, тъй като не е изграден газопровод към северните територии.

В област Ловеч се газифицира зона “Мизия“, в която са включени общините Луковит, Летница, Угърчин и Ябланица. Изградената газопреносна мрежа в гр. Ловеч е 36 км, като са газифицирани промишлени предприятия, обществени сгради и обектите на социалната инфраструктура и битови абонати.

В област Плевен газификацията е започнала отдавна, главно със снабдяването на големи промишлени консуматори, в т.число и ТЕЦ ”Плевен”. Битовата газификация е в различна степен на реализация за отделните градове на областта, като относителният дял на газифицираните домакинства е над два пъти повече от средното за страната.

Изграждането на газоразпределителни мрежи и газификацията на домакинствата за най-пълно използване на предимствата на директната употреба на природния газ е необходимо да се ускори както в СЗР, така и в цялата страна, тъй като България изостава значително спрямо страните от ЕС. В европейските страни

газоразпределителните мрежи обхващат повече от 80% от общините, като са газифицирани повече от 50% от домакинствата, докато в България природният газ е достъпен само за 15% от общините, а газифицираните домакинства през 2011 г. са 3%.

В една част от общините са разработени **стратегии и планове за енергийна ефективност и устойчив градски транспорт**, има и получено финансиране на проекти по линия на ОПРР, но тези усилия следва да бъдат продължени и стимулирани.

По отношение постигането на националните цели, свързани с пакета Енергетика/климат-20/20/20 на територията на СЗР се реализират редица проекти, както за използването на ВЕИ, така и за намаление емисиите на парникови газове:

- Проект по „Програма на ЕК – Интелигентна енергия – Европа 2007 -2013 г.” -община Враца, ТПП-Враца. В проекта участват 15 партньора от 7 страни (Италия, Румъния, Испания, Латвия, Кипър, Унгария и България). Проектът има за цел развитие на "отворени" енергийни политики, използвайки пряк подход, свързващ социалните и икономическите политики.
- В Индустриален парк Летница се прави инвестиция за над 50 млн. лв. Върху 500 декара общинска земя се изгражда фотоволтаична централа с номинална мощност от 14,5 мегавата. Инвеститор е южнокорейската компания „Самсунг”, изпълнител на проекта е немската фирма „Шнайдер”.
- На територията на община Вълчедръм са изградени две фотоволтаични централи Солар Парк Мокреш (обща проектна инсталирана мощност 4,2 МВтп) и Солар Парк Вълчедръм (обща проектна инсталирана мощност 1,9 МВтп), които през месец юли 2011 г. са присъединени към националната електроразпределителната мрежа.
- „Изграждане на фотоволтаична инсталация” на територията на община Мизия”, с прогнозна стойност 3 000 000 лв. Изготвен е Доклад за оценка на наличния и прогнозен потенциал за производство на енергия от фотоволтаична инсталация. Заключение е, че община Мизия е разположена в регион с големи слънчеви ресурси, поради което инвестицията в изграждане на соларни фотоволтаични системи представлява интерес. Направени са постъпления пред „ЧЕЗ Електроразпределение” за присъединяване на фотоволтаична инсталация с мощност 5 мГв към ел. мрежата. Получено е положително становище.

Подаден е проектен фиш пред Национален доверителен Екофонд за финансиране.

- В процес на съгласуване е инвестиционно предложение за изграждане на ветроенергиен парк “Веслец” с 55 броя вятърни генератори с обща мощност 150 MW в общините Роман и Мездра.

I.3.4. АДАПТАЦИЯ КЪМ ПРОМЕНЕТЕ В КЛИМАТА, ПРЕДОТВРЯВАНЕ И УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКОВЕТЕ

Климатичните промени представляват значително предизвикателство пред селското и горското стопанство, рибарството, производството на енергия и туристическата индустрия, превенцията на засушаването, пожарите, бреговата ерозия и наводненията. Адаптацията към климатичните промени е от съществено значение.

Регионалният индекс за климатична сигурност (RCCI) е разработен от партньорството по проект Региони за устойчива промяна (RSC), в който партньор е МРРБ. Индексът оценява и следи състоянието на регионите въз основа на **седем ключови показатели** по тематични области (ТО), свързани с напредъка по **прилагането на трите Конвенции на ООН от Рио де Жанейро** (съответно за биоразнообразието, промените в климата и опустиняването). Оценките за районите на страната по тези показатели са показани в таблица 5.

Показателите за Северозападен район са сравнително добри по отношение на първата група показатели, пряко свързани с климатичните промени и по-лоши по отношение на втората група - косвените показатели. Първата група включва три показателя /ТО1- емисии на парникови газове на глава от населението, ТО2 - интензивност на емисиите на парникови газове и ТО3 - използване на ВЕИ/, а втората - четири, свързани с условията за тяхното интегриране в регионалната политика (ТО4 - политическа рамка, ТО5 - институционален капацитет, ТО6 - социално-икономически аспекти и ТО7- финансови инструменти.

Табл. 6. Климатична сигурност на районите от ниво 2

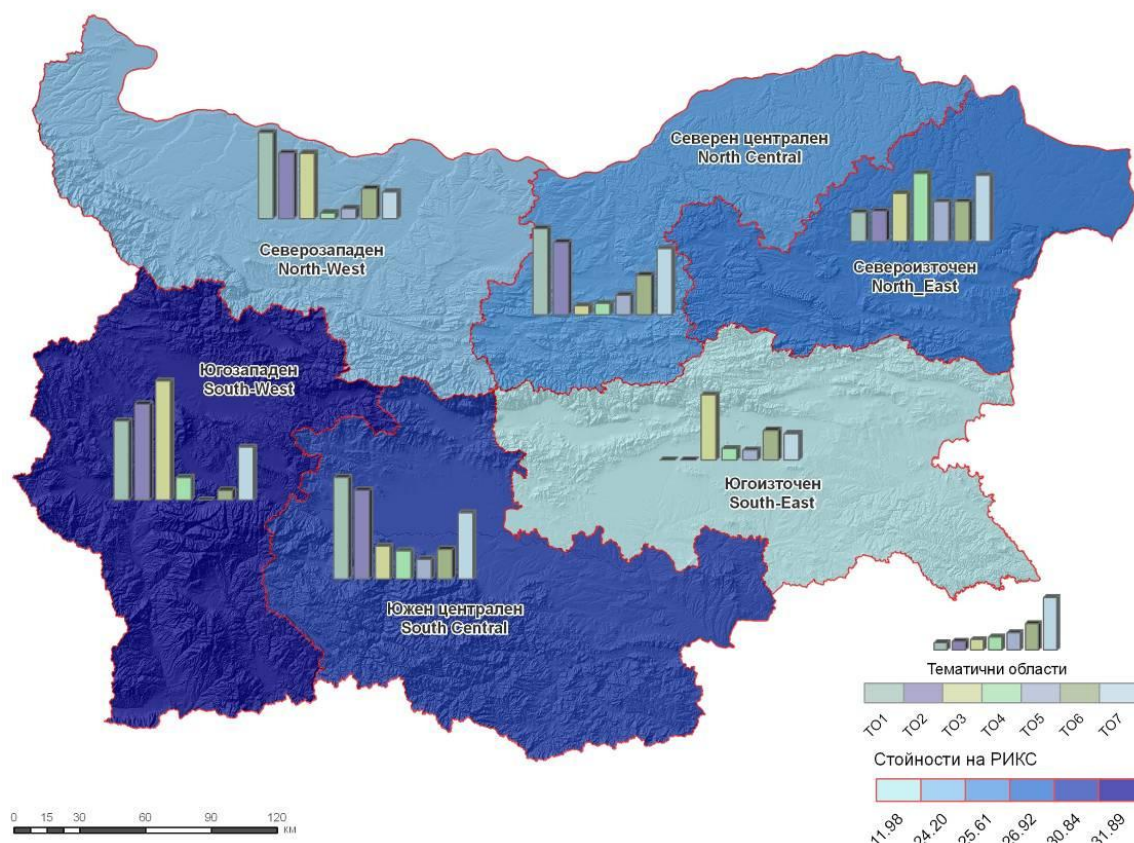
Статистически райони	ТО 1	ТО 2	ТО 3	ТО 4	ТО 5	ТО 6	ТО 7	Обобщен индекс
Северозападен	7.20	5.49	5.48	0.48	0.83	2.50	2.22	24.20
Северен централен	7.25	6.10	0.75	0.95	1.67	3.33	5.56	25.61
Североизточен	2.43	2.53	4.02	5.71	3.33	3.33	5.56	26.92
Югоизточен	0.00	0.00	5.47	0.95	0.83	2.50	2.22	11.98

Югозападен	6.63	8.07	10.00	1.90	0.00	0.83	4.44	31.89
Южен централен	8.53	7.45	2.76	2.38	1.67	2.50	5.56	30.84

Източник: Проект Региони за устойчива промяна (RSC)

Обобщената оценка за **индекса на климатична сигурност** поставя **СЗР** на **предпоследно място от всички райони в страната** (табл. 6). ЮЗР и ЮЦР имат най-високи стойности в индекса. Най-неблагоприятна е ситуацията в ЮИР, която до голяма степен се дължи на много високите стойности на емисиите на парникови газове по отношение на населението и на БВП, създаден в района. Стойностите на индекса са с висока степен на инерция (т.е. сравнително бавна адаптация по отношение на време) и съответно – с възможности за трансформация. Това означава, че са необходими значително по-интензивни и дълготрайни усилия, ориентирани към желаните резултати.

Фиг. 25. Климатична сигурност на районите от ниво 2

Източник: Проект Региони за устойчива промяна (RSC)

За Северозападен район се отбелязват следните характеристики на показателите:

- **Относителен дял на антропогенно натоварените територии (инфраструктура, селища, промишлени обекти)** - 9,36%, при средна стойност на национално ниво 5,03%. Водеща е област Враца – 6,26%, следвана от областите Плевен – 6,01%, Монтана – 4,68% и Видин – 4,16%. Най-малко антропогенно натоварени площи са за област Ловеч – 4,04%.
- **Съотношение между горски, земеделски и урбанизирани територии** - при средни стойности за страната 51,75% и 42,37% - дялове на земеделските и горските територии, за СЗР тези дялове са съответно 61,26% и 33,90%. Делът на земеделските земи по области е: Плевен – 77,87%, Враца – 70,14%, Видин – 60,39%, Монтана – 59,27% и най – малък е делът на област Ловеч – 46,18%. С най-голям относителен дял на горските територии е област Ловеч – 50,45%, следвана от областите Видин – 29,88%, Монтана – 29,73%, Враца – 21,51% и Плевен с 19,97%.
- **Емисии на парникови газове (приравнени към CO₂ еквивалент)** изхвърлени в атмосферата. За цялата територия на страната към 2009 г. количеството е 59 493 kt CO₂ екв., или 7865.6 kg/човек. Наличните за СЗР данни са 3 856 248,3 тона CO₂ екв. и 4,210 тона/жител, като количеството метан е 209 214,906 т, двуазотен оксид 39 230,2412 т и въглероден диоксид 3 607 803,1 тона CO₂ екв. Най-много емисии на човек се падат на областите Видин – 7,854 т и Враца – 6,628 т, следвани от Ловеч – 6,364 т, Плевен – 2,148 т и Монтана - с най – малко емисии - 0,362 т.
- **Разходи за дълготрайни материални активи с екологично предназначение** - 226 547 хил. лева през 2010 г. в Северозападен район, или 17.79% от тези за страната, като се отчита ръст спрямо 2009 г. с 49 933 хил. лева. В област Враца се отчита значително увеличение на разходите за опазване и възстановяване на околната среда в сравнение с 2009 г. (38 791 хил. лв.). В останалите области също се отчита увеличение, единствено в област Монтана разходите намаляват с 1 161 хил. лв.
- **Разходи за дълготрайни материални активи с екологично предназначение на човек от населението** - 255.43 лв. за 2010 г в СЗР, при 169.73 лв. на национално ниво. Наблюдава се увеличение спрямо 2009 г. в размер на 59.74 лв./човек. Враца и Ловеч са областите с най-високи разходи

на човек от населението, съответно 849,74 лв. и 230,31 лв. За областите Видин и Плевен разходите са 56,15 лв./човек и 5 253 лв., а за област Монтана – 45,77 лв./човек

- **Дял от територията с висок риск от ерозия** - най-голям дял от почвите в СЗР (57,56%) са със средна до силна податливост на ерозиране, при средна стойност за страната - 52,47%. Водещ е дялът на област Ловеч – 67,67% следван от област Монтана – 66,69%, а най – малък дял се пада за област Видин - 42,43%. Най-малък е дялът на почвите, които са със силна податливост на ерозиране – 0,01%. Областите, при които има най-голям относителен дял на почвите с много слаба, слаба и средна податливост на ерозията са Плевен – 1,26% и Видин – 31,63%.

По данни на Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС) водоплощната ерозия засяга над 60% от земеделските земи на територията на страната или 10 395 397 ha. С висок риск от проява на водоплощна ерозия на почвата са 1,7% от територията на страната, а с умерен 9,2%. На територията на СЗР най-широко разпространение на процеса е установено в общините в област Ловеч и община Чупрене в област Видин. Среден интензитет на водоплощната ерозия се отчита с най-висока стойност в община Тетевен – 4,3 т/ха/год., следвана от общините Ябланица – 2,9 т/ха/год., Угърчин – 2,7 т/ха/год., Чупрене – 2,1 т/ха/год.. Най-ниска стойност е отчетена в община Априлци – 2,0 т/ха/год.. По показател загуба на почва в Северозападен район най-висока стойност е отчетена в община Тетевен – 1,6 млн. т., следвана от общините Троян – 0,7 млн. т., Априлци и Ябланица – 0,5 млн. т.. Най-ниска стойност е отчетена в община Угърчин – 0,4 млн. т.

Средносрочната перспектива до 2020 г. за регионите в ЕС поставя СЗР между най-силно уязвимите европейски райони пред предизвикателствата на глобализацията, демографските, климатичните и екологичните промени. Рисковете с климатичните промени са свързани с евентуалната активизация на водната и ветрова ерозия, наводненията, засушаването и възможното засилване на свлачищните процеси, които са характерни за района. Ключовите предизвикателства пред развитието на районите са синтезирани в съответния регионален *“индекс на уязвимост”*², чиито стойности се движат между 1 и 100. Най-неприспособими са регионите с индекс 100.

² Regions 2020. An Assessment of Future Challenges for EU Regions. Commission Staff Working Document, 2008.

Шестте български района попадат сред регионите, които са силно уязвими пред всички предизвикателства. Единствено ЮЗР попада в групата на силно уязвими региони по две от четирите предизвикателства – климатични промени и енергийни предизвикателства.

Северозападният район е на първо място по уязвимост на предизвикателствата на развитието за ЕС до 2020 г., поради което е необходимо те да бъдат специално адресирани. **СЗР е единственият регион в ЕС, който е с индекс 100.** Най-високи са индексите за уязвимост по факторите *демографски проблеми и глобализация*.

Табл. 7. Индекс на уязвимост на СЦР по основните предизвикателства³

Фактори	Индекс на уязвимост	Класация по степен на уязвимост от 267 региона в ЕС
Демография	100	1
Глобализация	84	16
Изменение на климата	68	20
Енергийна зависимост (цена на енергийни ресурси)	60	7
Комплексен индекс на уязвимост	100	1

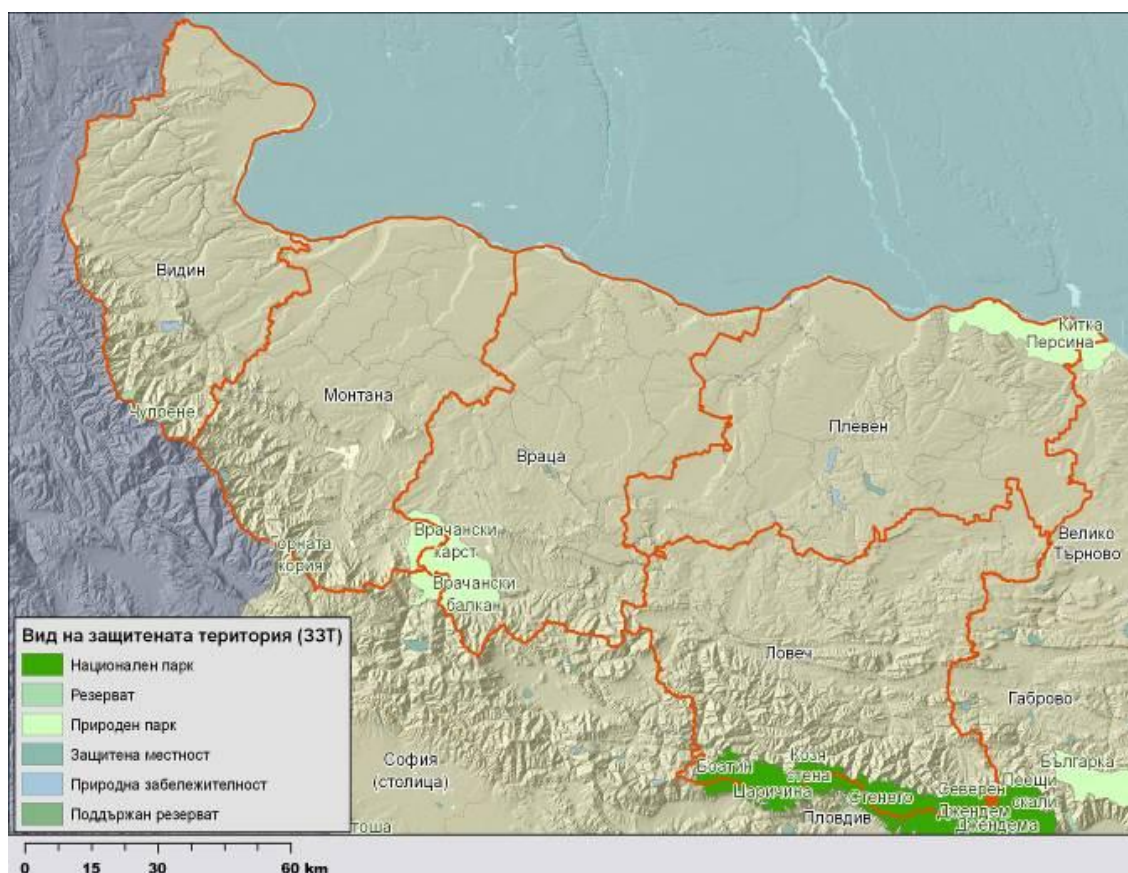
През 2011 г. Община Враца се присъединява към Конвента на кметовете (амбициозна инициатива за ангажиране на европейските градове в борбата с климатичните промени) и привлича още 4 общини от област Враца (Козлодуй, Мизия, Криводол и Мездра).

³ Пак там

- **Опазване на биоразнообразието**

Биоразнообразието е основен природен капитал на България. В края на 2010 г. броят на защитените територии (ЗТ) е 953 с обща площ 582 458 ха (5,2% от територията на страната). Разпределението по региони на природно защитените територии показва следните особености: Най-висок е техният дял в ЮЗР - 9%. Следват три региона с близък дял – **Северозападен с 6%**, ЮЦР с 5,5% и ЮИР с 5,4%. С най- малко участие на ЗТ се открояват Северен централен – 2% и Североизточен район – 1,1%.

Фиг. 26: Защитени територии според национално законодателство

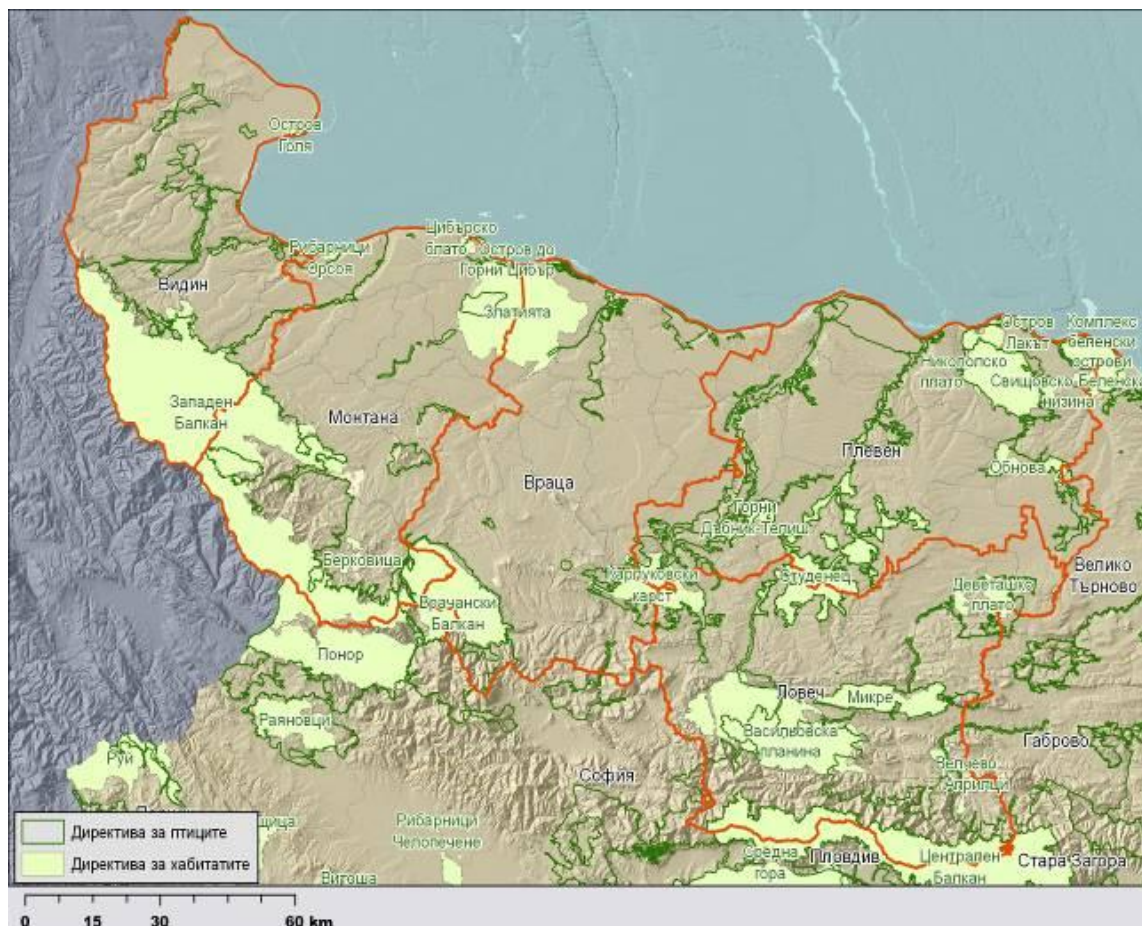

Делът на защитените зони по НАТУРА – 2000 в България е около 2 пъти над средноевропейското ниво - 18%. Защитените зони по Натура 2000 имат най-голям дял в ЮЦР – 44,5% и в ЮЗР - 39,5%. Приблизително еднакъв е делът им в ЮИР – 32,2% и в **Северозападния район – 31,3%**, а най-малко са в СИР -26,5% и в СЦР – 21,5%. Причините за по-голямата територия на ЗЗ в районите от Южна България следва да се търсят в по-запазените екосистеми и по-високата степен на биоразнообразието.

Природно защитените територии, включително тези по Натура 2000, са разположени най-вече в горските планински територии. В района попада голяма част от

националния парк “Централен Балкан” с природните резервати „Царичина”, „Боатин”, „Стенето”, „Северен Джендем” и др. и едни от най-забележителните природни феномени – Белоградчишките скали и пещерата “Магура”.

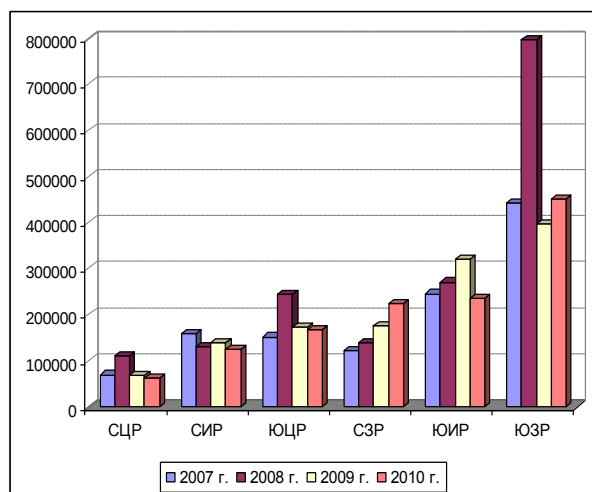
Фиг. 27: Защитени територии от мрежата на Натура 2000

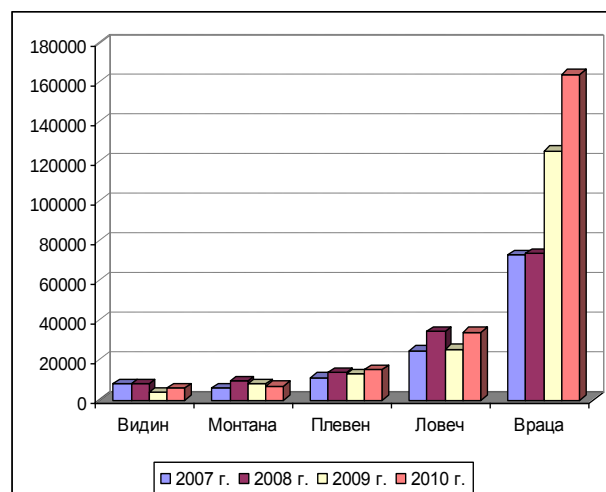
I.3.5. ОПАЗВАНЕ И ПОДОБРЯВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Разходите за опазване на околната среда в Северозападен район показват тенденция на нарастване през 2007-2010 г. и през 2010 г. възлизат на 226547 хил. лева или 17.8% от тези за страната, с което районът се нарежда на трето място след Югозападния (35,6%) и Югоизточния райони (18,6%) (фиг. 28).

Фиг. 28. Разходи за опазване на околната среда по райони в хил. лв., НСИ

Фиг. 29. Разходи за опазване на околната среда по области в СЗР в хил. лв., НСИ

От 2007 г. до 2010 г. разходите за опазване и възстановяване на околната среда в СЗР нарастват почти двойно, като се наблюдава изключително неравномерно разпределение по области (фиг. 29). Традиционно най-много разходи се влагат в област Враца (72,6% от общите за СЗР през 2010 г.), следвани от област Ловеч (15,1% за 2010 г). Общо 12,6% от разходите през 2010 г. са инвестирани в областите Видин, Монтана и Плевен.

СЗР може да се определи като един от районите с благоприятни показатели по отношение на качеството на атмосферния въздух (КАВ). Замърсяването в района е предимно от серни диоксиди и фини прахови частици, чиито произход се обяснява с горивни и производствени процеси. Към 31.12.2011 г. нивата на контролираните основни показатели за КАВ, с изключение на показател ФПЧ, са под установените норми за опазване на човешкото здраве. Не са отчетени превишения на ПДК на серен диоксид, азотен диоксид, въглероден оксид и озон. Има тенденция към намаляване на озоноразрушаващия потенциал на съдържаните и използвани вещества. Въз основа на направените оценки в актуализираните общински програми за КАВ са формулирани мерки за намаление на нивата на праховите частици, оформени в планове за действие, обсъдени и одобрени от програмните съвети към общините.

Водоснабдяването за питейно-битови нужди в Северозападния район се осъществява от подземни води от терасата на р. Дунав и преминаващите през района реки, каптажи на изворни води, водохващания в горното течение на реките.

Най-голяма водоснабдителна система в западната част на СЗР е “ВС Среchenска бара”, която осигурява вода на градовете Монтана, Берковица и Вършец от област Монтана, останалите селища се водоснабдяват от водоизточници на подземни води. Област Видин се водоснабдява преобладаващо помпажно от подземни води. Няма изградена пречиствателна станция за питейни води (ПСПВ). Водоснабдяването в област Враца се извършва гравитачно и помпажно. За областите Плевен и Ловеч основен източник на вода за питейно-битово водоснабдяване са река Осъм и река Вит. Основна водоснабдителна група е системата “Черни Осъм”. В процес на изграждане е ПСПВ “Черни Осъм” с проектен капацитет 3000 л/сек.

Всички населени места са водоснабдени, но голяма част от мрежата е остаряла и амортизирана, изградена предимно от съдържащите азбест етернитови тръби. Относителният дял на водоснабденото население за СЗР е 99,4%, при средна стойност за страната 99,1%. С режим на водоподаване е 1,1 % от населението. Вътрешно-регионалните различия в дела на водоснабденото население са незначителни. Най-нисък е делът в област Монтана - 97,8 до 100% в област Плевен. Най-висок е делът на населените места с режим на водоподаване в области Ловеч - 2,7% и Плевен - 1,6%.

Табл.8. Дял на населението, обхванато от В и К и ПСОВ – 2010 г. , НСИ

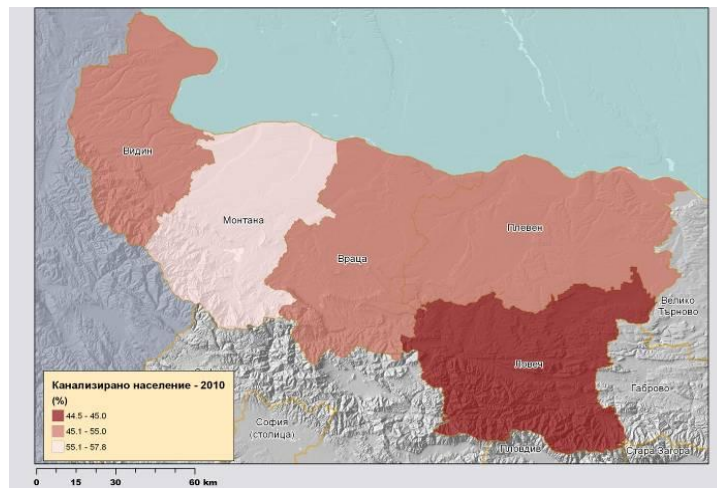
Статистически райони/Области	Обществено водоснабдяване		Население на режим на водоснабдяване		ПСОВ		Обществена канализация	
	2007	2010	2007	2010	2007	2010	2007	2010
Общо за страната	99	99.1	6.3	1,0	42,2	47,6	69,7	70,6
Северозападен	99.2	99.4	4.5	1,1	22,2	32	52,3	53,1
Видин	98.5	99,4	0	0,0	0	0	49,7	50,9
Враца	99.5	99,6	0	0,0	30.5	31	53,6	54,3
Ловеч	99.4	99,4	2.6	2,7	14.3	40.2	44,3	44,5
Монтана	97.3	97,8	2.9	1,0	4.1	33.3	56,8	57,8
Плевен	100	100,0	11.1	1,6	38.8	39.6	54,2	54,9
Северен централен	99.2	99.7	4.2	3,9	24.7	27.5	60,2	61,2
Североизточен	99.9	99.9	7,9	1,1	60,6	63,3	71,1	72,1
Югоизточен	99.7	99.7	16,7	0,8	37,8	39,1	66,2	67,6
Югозападен	98,9	99	4,3	0,2	66,7	71,4	86,0	85,8
Южен централен	97,6	97.7	2,6	0,1	22,7	31,9	65,1	66,8

Налице е изоставане в изграждането на канализационните мрежи. През 2010 г. само 70,6% от населението е обхванато от канализационни мрежи, като 47,6% от него е обслужено с ПСОВ. Приблизително 95 % от градовете в страната имат изградени канализационни мрежи, но по отношение на селата този дял е едва 9%.

Наблюдават се големи междурегионални различия в дела на населението, обслужвано от канализационна мрежа. С най-голяма степен на изграденост са канализационните мрежи в Югозападен район, където те обслужват 85,8 % от населението на района, а с най-ниска степен - в Северозападен район – 53,1%.

Областите Монтана, Плевен и Враца, съответно с 57.8%, 54.9% и 54.3% са водещи по дял на населението, свързано с обществена канализация. Областите Видин и особено Ловеч са с показатели под средните за СЗР – 50.9% и 44.5%. За периода 2007-2010 г, канализационната мрежа е претърпяла минимално развитие, увеличението на обхванатото население е незначително – (1%).

Фиг. 30. Население, свързано с канализационни мрежи, 2010 г., НСИ

По данни на НСИ за 2010 г. в страната съществуват 79 селищни пречиствателни станции за отпадни води /ПСОВ/. Най-висок е процентът на населението, обслужвано от ПСОВ в Югозападния район (71,4%), а най- нисък – в Северозападния район – 32,0% при средно за страната 47,6%. Най-висок дял на обслужено население имат областите Ловеч и Плевен, като за област Ловеч показателят нараства от 14,3% през 2007г до 40,2% през 2010 г. В област Монтана делът на обслуженото население нараства от 4,1% през 2007г до 33,3% през 2010 г. В област Видин няма ПСОВ.

Основните проблеми в СЗР са свързани с достъпа на всички населени места до питейна вода с нужните качества, и недостатъчната степен на развитие на канализационни мрежи в тях и особено с високата амортизираност на водопроводните мрежи, което води до изключително високи загуби на вода. Относителният дял на загубите при преноса на вода в СЗР /57,9%/ са колкото средните за страната /57,6%/ и в това отношение районът се нарежда преди повечето райони, като само ЮЦР и ЮЗР са с по-малки загуби при преноса. С оглед намаляването загубите на вода е необходимо да се реконструират магистралните водопроводи и разпределителната водопроводна мрежа.

Табл. 9. Събиране, пречистване и доставяне на води през 2010 г. (млн. куб. м/год.)

Статистически райони/ области	Подадена вода	Доставена вода			в това число за:		Загуби при транспорт на водата	Дял на загубите при транспорт на водата
			в т.ч. питейна					
			Общо	в т.ч. третирана в ПСПВ				
Общо за страната	1688,92	715,91	363,11	149,83	264,35	280,73	973,01	57,6
Северозападен	96,93	40,83	37,77	11,46	28,57	0,74	56,10	57,9
Видин	7,67	3,81	3,81	0,00	3,14	0,00	3,86	50,3
Враца	27,63	9,74	9,06	8,29	6,30	0,38	17,89	64,7
Ловеч	15,41	6,62	6,62	0,45	4,57	0,00	8,79	57,0
Монтана	16,06	5,94	5,83	2,72	4,70	0,08	10,12	63,0
Плевен	30,15	14,71	12,45	0,00	9,86	0,28	15,45	51,2
Северен централен	135,41	40,37	39,94	13,84	29,14	0,36	95,05	70,2
Североизточен	224,14	89,66	43,22	15,23	28,80	3,06	134,48	60,0
Югоизточен	330,99	104,60	56,08	28,69	36,81	43,97	226,38	68,4
Югозападен	318,27	141,85	123,87	68,45	93,49	2,30	176,42	55,4
Южен централен	583,18	298,61	62,24	12,16	47,55	230,31	284,57	48,8

Източник: НСИ

Относителният дял на обслуженото със СПСОВ население нараства от 22,2% до 32%, като СЗР „отстъпва” последното си място по този показател на СЦР, но продължава да бъде под средната стойност за страната - 47,6%. Най- висок дял обслужено население имат областите Ловеч и Плевен, като промяната е особено чувствителна за област Ловеч (от 14,3% през 2007 г. до 40,2% през 2010 г.). За област Монтана промяната също е положителна (обслуженото население нараства от 4,1% през 2007 г. до 33,3% през 2010 г.). В област Видин се прилагат само механични методи за пречистване на отпадъчните води.

За периода 2007-2010 г. количеството на отведените от ПСОВ отпадъчни води нараства от 41.06 млн. куб м /год до 51.60 млн. куб м /год, на също така нараства и количеството на отведените без пречистване отпадъчни води- от 23,1 до 27,9 млн. куб м /год,

Табл. 10. Пречистване на отпадъчните води, 2010 г.

Статистически райони и области	СПСОВ брой		Свързани селища брой		Отн. дял на населението обслужвано от СПСОВ, %		Отпадъчни води, отведени без пречистване млн. куб м/год.		Отпадъчни води, отведени от ПСОВ млн. куб м /годишно	
	2007	2010	2007	2010	2007	2010	2007	2010	2007	2010
България	62	79	79	102	42,2	47,6	235.57	201.03	498.92	544.48
Северозападен	4	5	5	7	22.2	32	23.21	27.88	41.06	51.6
Видин	0	0	0	0	0	0	2.23	9.4	2.93	0.04

Статистически райони и области	СПСОВ брой		Свързани селища брой		Отн. дял на населението обслужвано от СПСОВ, %		Отпадъчни води, отведени без пречистване млн. куб м/год.		Отпадъчни води, отведени от ПСОВ млн. куб м /годишно	
	2007	2010	2007	2010	2007	2010	2007	2010	2007	2010
Враца	1	1	1	1	30.5	31	4.5	7.3	16	14.1
Ловеч	1	2	1	2	14.3	40.2	9.05	6.27	2.41	8.14
Монтана	1	1	1	2	4.1	33.3	3.78	3	1.58	11.38
Плевен	1	1	2	2	38.8	39.6	3.65	1.91	18.15	17.94
Северен централен	8	9	9	10	24.7	27.5	36.4	45.07	60.21	60.24
Североизточен	18	19	27	29	60,6	63,3	26.3	26.31	54.06	60.01
Югоизточен	16	19	19	22	37,8	39,1	25.76	27.07	68.41	71.21
Югозападен	13	16	16	22	66,7	71,4	33.73	29.84	183.49	198.02
Южен централен	3	11	3	12	22,7	31,9	90.18	44.85	91.68	103.4

Източник: НСИ

Отпадъчните води на гр. Плевен и промишлената зона на гр. Д.Митрополия се пречистват в ПСОВ с. Божурица. Станцията е с механично и биологично стъпало. Съоръженията са в лошо техническо състояние – нуждаят се от реконструкция. Канализационната система на гр.Плевен е смесен тип. Поради малката проводимост на канализацията в централната градска част на Плевен, през отливните канали на някои дъждопреливници се изливат битови води в р. Тученица. Необходима е реконструкция на канализационната мрежа в югозападната част на града.

В средното течение на р.Осъм работи ПСОВ Ловеч. Станцията е с механично и биологично стъпало, с добър ефект на пречистване. Община Ловеч има инвестиционен проект за подобряване на В и К системата на гр.Ловеч. В периода 2007-2010 г. в област Ловеч се изгражда още една селищна пречиствателна станция за отпадъчни води, а броят на свързаните селища нараства от 5 до 7.

Отпадъчните води от гр.Троян се пречистват в пречиствателна станция с механично и биологично стъпало. Има съоръжения за отстраняване на азот и фосфор. СПСОВ Троян, II-ри етап – биологично стъпало” е открита официално през юни 2011 г.

Отпадъчните води от централната градска част на гр. Априлци, след ПСБОВ (пречиствателно съоръжение за битови отпадъчни води) се заустват в р.Видима. Съоръжението е за механично и биологично пречистване.

Селищните канализационни системи без ПСОВ на населените места с население над 10000 е.ж. на гр.Червен бряг, гр.Белене, гр.Левски, гр.Кнежа, гр.Тетевен, гр.Луковит, както и тези с население между 2000 и 10000 е.ж. - гр.Летница, гр.Угърчин, гр.Ябланица, са зауствени в преминаващите реки.

В област Враца има изградена и действаща една ГПСОВ в гр. Враца, която е стара, неефективна и с недостатъчен капацитет.

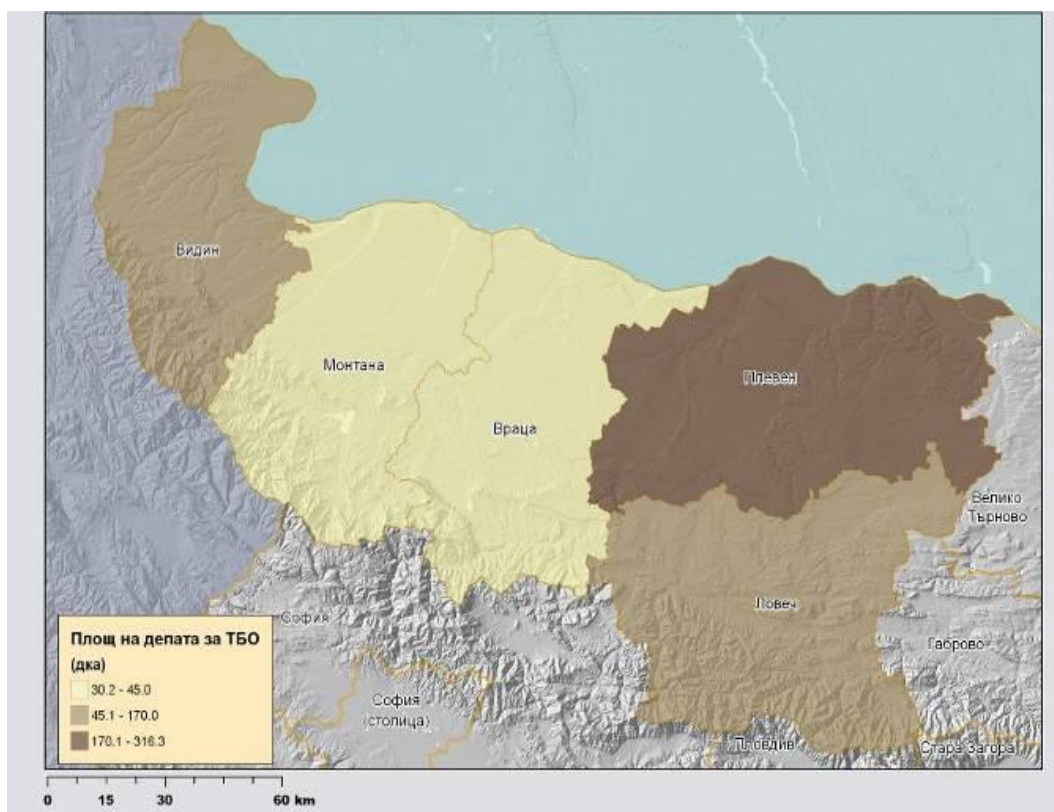
В област Монтана Градската пречиствателна станция с капацитет от близо 18 000 куб. метра пречистена вода за денонощие напълно задоволява нуждите на гр. Монтана.

Други по-големи промишлени центрове са градовете Видин, Лом, Берковица, Белоградчик и Кула, като всички са с изградени смесени канализационни системи с отпадъчни и дъждовни води, заустени във водоприемниците без пречистване. Единствено в гр. Вършец функционира градска пречиствателна станция, но тя се нуждае от основен ремонт и реконструкция. Градовете Видин и Лом заустват в р. Дунав градските си канализационни колектори чрез канални помпени станции.

- **Управление на отпадъците**

Относителният дял на обслуженото население от системи за организирано събиране на отпадъците в СЗ район нараства чувствително от 90,6% през 2007 г. до 97,7% през 2010 г. , в т.ч. област Ловеч - 100%, област Плевен-99% и област Монтана - 98,2%. Област Видин е с най-малък дял на обслужено население - 92,3% през 2010 г.

Фиг. 31. Площ на депата за ТБО по области, НСИ

В експлоатация е Регионално депо Монтана (за битови и неопасни производствени отпадъци), което обслужва общини Монтана, Бойчиновци, Берковица, Лом, Чипровци, Георги Дамяново, Брусарци, Медковец, Вършец, Якимово, Вълчедръм и Криводол (област Враца).

Табл. 11. Битови отпадъци към 31.12.2010 г.

Статистически райони и области	Общо образувани битови отпадъци хил. т		Дял на обслужваното население от системи за събиране на отпадъците - %		Събрани битови отпадъци на човек от обслужваното население - кг/чов./г.		Депа за битови отпадъци - брой	
	2007	2010	2007	2010	2007	2010	2007	2010
България	3314	3091	92,5	98,2	420	404	435	172
Северозападен	435	328	90.6	97.7	453	369	97	28
Видин	65	53	81	92.3	527	504	49	5
Враца	85	55	86.2	96.7	350	284	8	3
Ловеч	62	73	99.4	99.8	399	490	7	7
Монтана	56	34	91.9	98.2	347	219	14	2
Плевен	167	113	91.9	99	581	394	19	11
Северен централен	445	359	86.2	99.8	426	396	122	22
Североизточен	490	387	87.4	95,4	478	394	31	20
Югоизточен	537	436	88	97,4	481	395	53	30
Югозападен	507	863	98.5	99,1	235	408	42	39
Южен централен	901	718	95,9	98,3	585	473	90	33

Източник: НСИ

В три Регионални сдружения за изпълнение на проектите “Подготовка на мерки за управление на отпадъците” за региони Плевен, Левски и Луковит са обединени 13 общини от територията на РИОСВ Плевен. В област Ловеч през месец май 2011 г. е въведено в експлоатация ново Регионално депо за общините Ловеч, Летница и Угърчин, а експлоатацията на съществуващите общински депа е преустановена.

През 2010 г. количеството на битовите отпадъци в СЗР намалява до 328 хил. тона, което е 75% от количеството през 2007 г. Намалява и броят на депата за битови отпадъци и през 2010 г. те са вече една трета от тези през 2007 г, като най-драстично е намалението в област Видин, където депата от 49 броя се свеждат до 5 броя. Най-много депа функционират в област Плевен – 11, а най-малко в област Монтана – 2.

През 2011 г. не са открити нерегламентирани сметища на територията на областите Плевен и Ловеч.

Като цяло районът продължава да се нуждае от подобряване на системата

за събиране на отпадъците и въвеждане на по-ефективна система за управление на отпадъците в ограничен брой регионални депа.

I.3.6. ТРАНСПОРТНА ИНФРАСТРУКТУРА И ДОСТЪПНОСТ

- *Пътна мрежа и обслужване*

Общата дължина на пътната мрежа в СЗР е 6 291 км, като 3 392 км от тях са пътища от Републиканската пътна мрежа (РПМ), а останалите 2 899 км са общински пътища. РПМ на територията на района включва 7 км автомагистрала, 387 км пътища I клас, 767 км пътища II и 2 231 км пътища III клас.

Делът на пътищата с национално и международно значение – автомагистрала и пътища I-ви клас е съответно 0.2% и 11.4%, по-нисък от средните стойности за страната. Районът преобладаващо се обслужва от регионална пътна мрежа (88.4%).

През територията на района преминава **европейски транспортен коридор № 4**, а по северната му граница река Дунав – **транспортен коридор № 7**. Транспортен коридор № 4 няма добра изграденост и технически параметри в територията на района. Необходими са усилия за подобряване на състоянието му, предвид изграждането на моста над р. Дунав при Видин.

Най-голямо значение за интегрирането на района в националната и европейска пътна мрежа имат пътищата с европейска категоризация: първокласен път Е-79 по направление на Трансевропейския коридор №4 „Видин- *Монтана-Враца* -София-Кулата”, първокласен път Е-772 „София-Ябланица-Севлиево-Велико Търново-Търговище-Шумен-Варна” и първокласен път Е-83 „София-Плевен-Бяла-Русе”.

Табл. 12. Дължина на републиканската пътна мрежа към 31.12.2011 г.

Райони, области	Обща дължина в км.					отн. дял от общата дължина - %			
	Общо	Автомагистрала	Първокласни	Второкласни	Третокласни	Автомагистрала	Първокласни	Второкласни	Третокласни
България	19512	458	2970	4030	12054	2.34	15.22	20.65	20.65
Северозападен	3392	7	387	767	2231	0.2	11.4	22.6	65.8
Видин	611	-	74	91	446	-	12.11	14.89	73
Враца	637	-	59	231	347	-	9.26	36.26	54.47
Ловеч	748	7	106	78	557	0.94	14.17	10.43	74.47
Монтана	605	-	52	162	391	-	8.62	26.87	64.51
Плевен	791	-	96	205	490	-	12.14	25.92	61.95

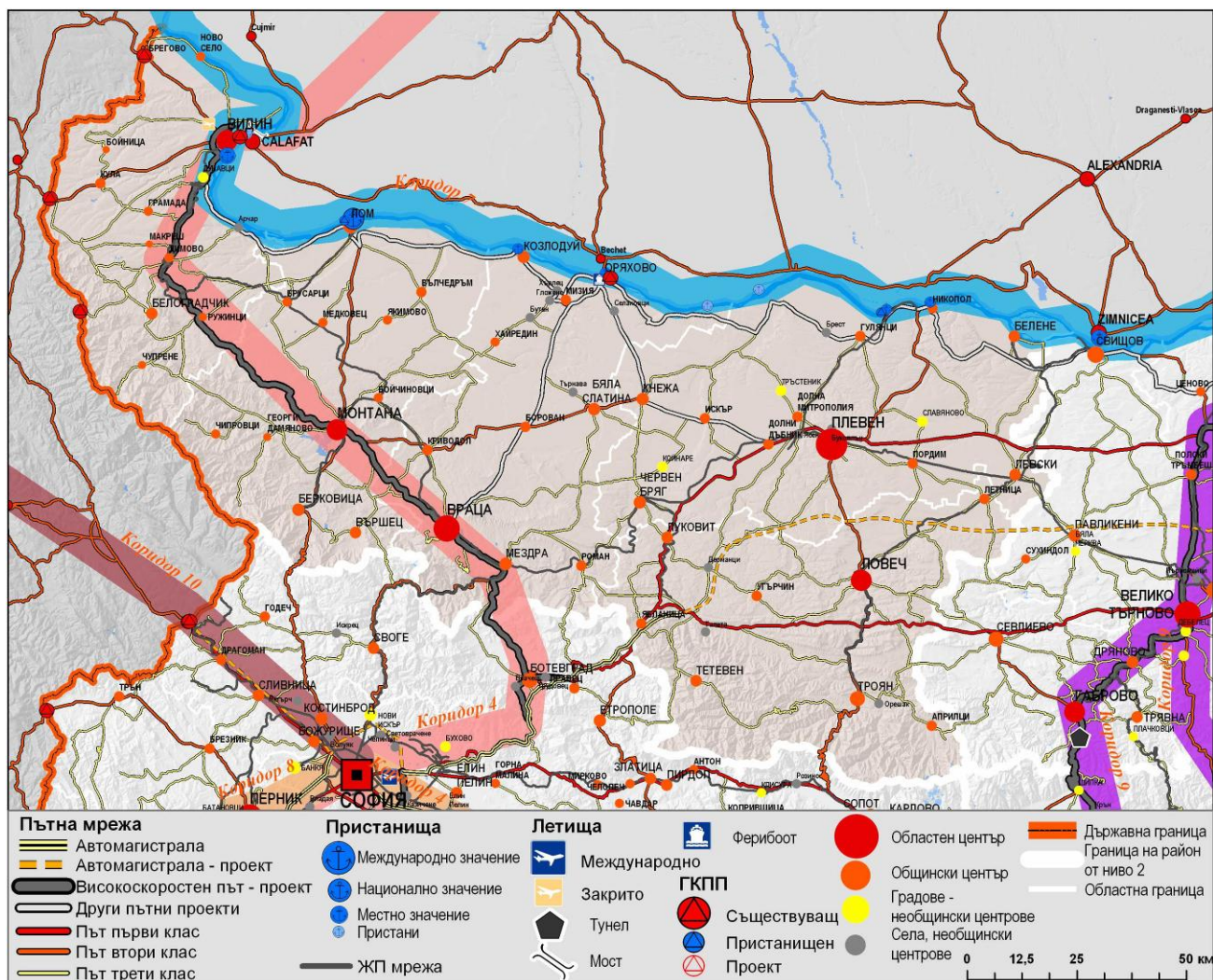
Източник: НСИ

Гъстотата на пътищата от висок клас е 0,021 км/кв. км и е най-ниска между

районите от ниво 2. За отделните области тя варира от 0,014 (област Монтана) до 0,027 км/кв. км (област Ловеч). Като цяло тя е по-ниска от средната за страната (0,033), което определя, че към настоящия момент транспортното обслужване на СЗР е на по-ниско ниво спрямо останалите райони. Гъстотата на пътищата с регионално значение варира от 0,149 до 0,177 км/кв. км, като средната им гъстота (0,157) е над средната за страната (0,145).

По-слабо развита е пътната мрежа в областите Монтана и Враца, където гъстотата на пътната мрежа с национално значение е около два пъти по-ниска от средната за страната, а тази с регионално значение е с гъстота близка до средната за района. С най-висока гъстота на националната пътна мрежа в СЗР са областите Ловеч и Видин, но тя е по-ниска от средната за страната.

Фиг. 32. Транспортна инфраструктура в СЗР

Източник:

Като цяло за района определяща роля за транспортното обслужване и

осигуряването на достъп до населените места в областите имат пътищата втори и трети клас, което определя необходимостта от цялостно подобряване на експлоатационното им състояние и параметри.

- **Железопътна мрежа и обслужване**

Железопътната мрежа е втора по значение и важност за осигуряване на транспортен достъп и обслужване на населението. Общата дължина на изградените и функциониращи ж.п. линии на територията на района е 644 км, които съставляват 15.7% от ж.п. мрежата на страната. Гъстотата на изградената ж.п. мрежа е 33.67 км/ 1000 кв. км, по-ниска от средната стойност за страната – 36.66 км/ 1000 кв. км. , а след влизане в експлоатация на Дунав мост 2, който е с комбинирано предназначение, натовареността на ж.п мрежата ще се увеличи.

Табл. 13. Железопътна мрежа към 31.12.2011 г.

Райони, области	Обща дължина на жп линиите	Двойни ж.п. линии		Електрифицирани ж.п. линии		Гъстота на жп мрежата км/1000 кв.км
		км	%	км	%	
България	4 072	977	24,0	2 863	70,3	36.66
Северозападен	642	191	29,8	432	67,3	33.67
Видин	101	-	0	80	79,2	33.31
Враца	112	66	58,9	112	100	30.95
Ловеч	108	9	8,3	9	8,3	26.16
Монтана	115	-	0	115	100	31.64
Плевен	206	116	56,3	116	56,3	44.28

Източник: НСИ

Основните ж.п. линии, обслужващи територията на Северозападния район са - II главна ж.п. линия „София-Мездра-Г.Оряховица-Варна”, включена в Европейското споразумение за главните международни ж.п. линии (AGC) и VII главна ж.п. линия „Видин-Мездра-София-Кулата”, включена в Европейското споразумение за най-важните линии за международни комбинирани превози и свързаните с тях обекти (AGTC). Двете ж.п. линии, заедно с V главна ж.п. линия *София-Кулата*, формират трасето на Приоритетна ос №22 от Трансевропейската транспортна мрежа на българска територия по направление на Трансевропейския транспортен коридор №4.

Важна роля за развитието на района имат и второстепенните жп линии „Брусарци-Лом”, „Бойчиновци-Берковица”, „Ясен-Черквица”, „Левски-Свищов” и „Левски-Троян”.

В настоящия момент незадоволителното състояние на ж.п. гарите, ниските

скорости на движение на влаковете и лошото състояние на подвижния състав са главна причина за отлива на пътниците от железопътния транспорт. В този контекст е важно да се стимулира и направи по-атрактивен железопътния транспорт в района с цел опазване на природната среда и ограничаване на замърсяванията от автомобилния транспорт.

- **Воден транспорт**

Водният транспорт по транспортен коридор № 7, река Дунав, се обслужва в пристанищата Видин, Лом и Оряхово, но няма онова значително влияние за икономиката на района, каквото е в състояние да предложи. Пристанище Лом е второто по големина дунавско пристанище в България, като изградената инфраструктура осигурява най-късата директна сухоземна връзка Лом – Солун. Пристанище Видин експлоатира четири пристанищни терминала, вкл. ферибота Видин – Калафат. И двете пристанища попадат в приоритетните инфраструктурни направления на българска територия за развитието на международни комбинирани превози. Необходими са сериозни действия за използване на техния потенциал, вкл. и чрез реализиране на бъдещи проекти в изпълнение на **Дунавската стратегия на ЕС**. Независимо от силно ограничената дейност на речния транспорт в момента, пристанищната инфраструктура е с висок работен капацитет и добър потенциал за обслужване, въпреки че част от пристанищните съоръжения не са в добро техническо състояние и влошени технологични възможности.

Модернизирането на ж.п. линията Видин – Мездра – София, изграждането на скоростен път Видин–София, както и развитието на пристанищата като мултимодални логистични центрове, ще осигури провеждането на мултимодални превози с положително влияние върху бъдещото икономическо развитие на СЗР.

Другото важно за района транспортно направление - в посока запад-изток, също се нуждае от развитие на транспортната инфраструктура, с оглед повишаване възможностите както за физическо, така и икономическо и социално сближаване. Доизграждането на АМ “Хемус” ще допринесе за това, а подобряването на транспортните връзки от автомагистралата към Дунавските пристанища ще създаде условия за по-пълно и ефективно използване на местния потенциал за развитие.

Северната граница на Северозападния район съвпада с река Дунав - единствената плавателна река у нас. Транспортният потенциал на реката е огромен,

особено след изграждането на канала „Рейн-Майн-Дунав”. Водният път на река Дунав е един от Трансевропейските транспортни коридори - №7, които имат важна роля за интеграцията на регионите от Югоизточна Европа в единния пазар на ЕС.

I.3.7. ЗАЕТОСТ И ТРУДОВА МОБИЛНОСТ

За периода 2008-2011 г. заетостта в СЗР бележи тенденция на намаляване. Абсолютният брой на зетите намалява от 345,5 хил. (2007 г.) на 282,5 хил. д., което е спад от 21,4%. Това е най-високият спад в заетостта, отбелязан от районите от ниво 2, което свидетелства за силната уязвимост на СЗР пред въздействието на икономическата криза и в известна степен отразява гъвкавостта и адекватността на провежданите политики за омекотяване влиянието на кризата.

Табл. 14. Динамика в броя на зетите лица и на коефициента на заетост в СЗ район – по области, за периода 2007-2011 г.

Район, области	Показатели по години (хил. д.)					Показатели по години (хил. д.)				
	2007	2008	2009	2010	2011	2007	2008	2009	2010	2011
Брой зети лица						Безработни лица (брой)				
Северозападен	345,5	359,3	337,4	313,7	282,5	53967	43140	48744	57513	55342
Област Видин	37,7	38,7	34,9	33,2	30,0	7927	6021	6536	7848	7220
Област Враца	75,2	76,0	71,8	67,9	61,1	12023	9760	10042	12739	12926
Област Ловеч	65,2	64,7	63,1	57,2	47,2	7787	6316	8372	9230	8623
Област Монтана	58,0	61,2	58,2	55,1	47,5	11749	9156	10033	11718	11637
Област Плевен	109,4	118,8	109,5	100,3	96,6	14480	11887	13761	15978	14936
Коефициент на заетост на населението на 15-64 навършени години (%)						Равнище на безработица (%)				
България	58.6	64.00	62.60	59.7	58.5	9.0	6.9	5.6	6.8	10.2
Северозападен		59.30	57.50	53.8	53.0	11.0	9.0	7.1	8.0	11.0
Област Видин	51,70	54,80	50,80	48,70	47,3	14,2	13,4	12,9	13,0	13,1
Област Враца	55,80	57,50	56,10	53,10	53,7	11,7	10,0	9,0	7,9	8,6
Област Ловеч	66,70	64,80	64,70	59,80	55,4	14,7	7,6	(3,9)	(3,0)	8,0
Област Монтана	54,70	58,20	58,70	55,40	52,0	10,9	10,9	8,5	10,1	12,2
Област Плевен	56,50	59,80	56,70	52,40	54,0	7,3	6,2	4,7	8,1	12,8

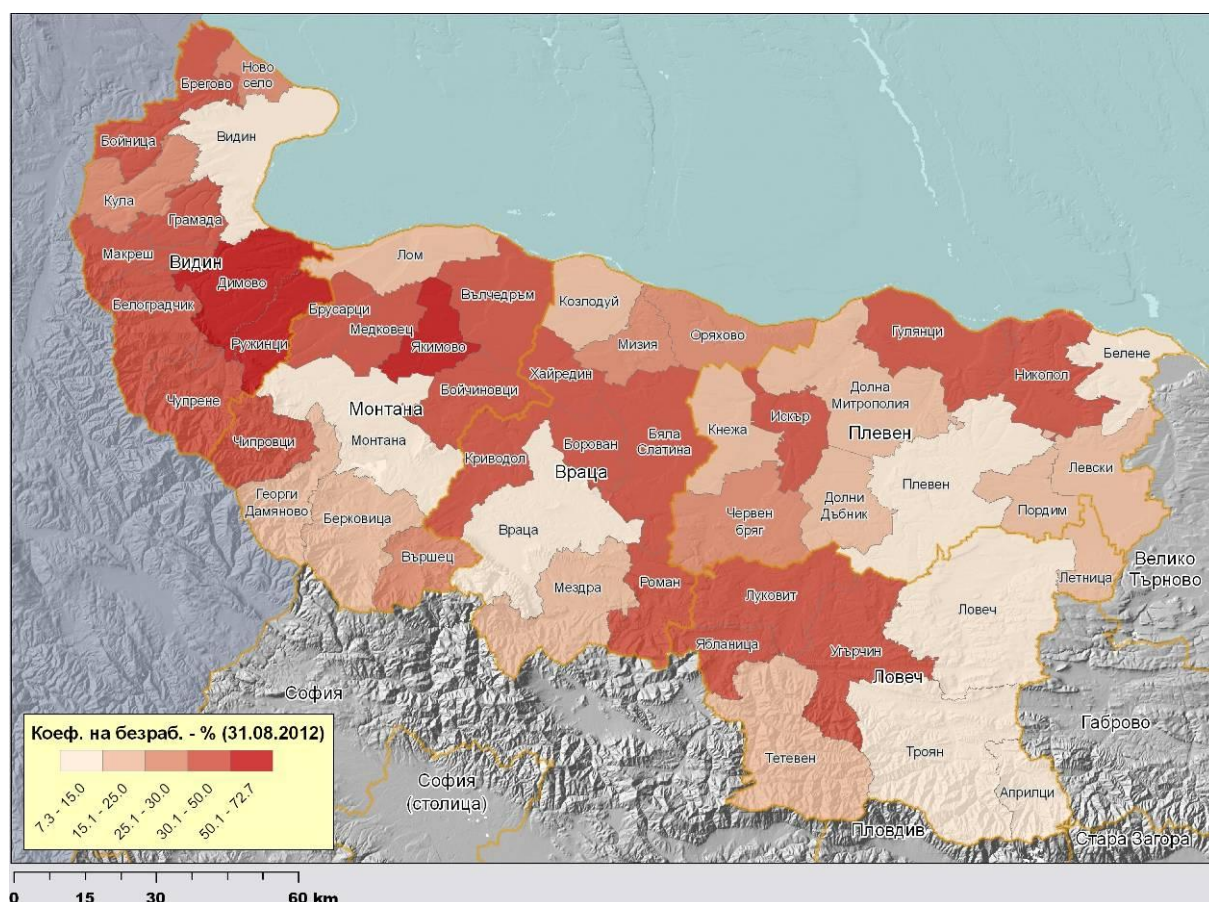
Източник: НСИ, Агенция по заетостта

Най-голям спад в броя на зетите лица за разглеждания период има в област Ловеч – 27,6%, следвана от областите Видин и Монтана (22,4%), а най-малък – 18,7% - в област Плевен. Коефициентът на заетост е с ясно очертана тенденция на намаляване. Данните за 2011 г. показват, че коефициентът за заетост средно за СЗР е 53,№ и в отделните области той варира от 47,3 (Видин) до 55,4 (Ловеч). СЗР е с най-нисък коефициент на заетост за 2011 г. и в много неблагоприятна ситуация по отношение на коефициента на заетост средно за ЕС - 68,6%

В периода след 2008 и 2009 г. с развитието на икономическата криза се очерта спад в производството, нарасна броят на фалитите на фирми, което в крайна сметка формира тенденция на **нарастване на безработицата**. За посочения период броят на фалиралите предприятия нараства от 116 (2007 г.) на 250 (2010 г.), като този процес е валиден за всичките 5 области в района. В същото време новоразкритите фирми са основно без наети лица.

Като резултат от намаляване на броя на заетите лица и на коефициента на заетост в СЗР се наблюдава тенденция на **нарастване както на броя на регистрираните безработни лица, така и на коефициента на безработица**. За периода 2007-2011 г. броят на безработните в региона е нараснал с 1375 д. Известно минимално намаление в броя на регистрираните безработни се наблюдава в области Видин и Ловеч. В останалите три области е налице обратен процес – на нарастване на броя на безработните (табл. 14).

Фиг. 33. Коефициент на безработица по общини в СЗР към 31.08.2012 г.

Източник: Агенция по заетостта

Позиционирането на СЗР по отношение на равнището на безработица в национален и междурегионален контекст го характеризира като един от най-проблемните региони в страната. При средно за страната равнище на безработица 9,7%, за СЗР този показател е 14,6%. В сравнение с останалите райони към 2011 г. СЗР е с коефициент (равнище) на безработица над 2 пъти по-висок от това на ЮЗР (6,43%) и с около 4 пункта по висока от останалите 4 района.

Основните изводи за трудовия пазар и безработицата в СЗР могат да бъдат формулирани по следния начин:

- Пазарът на труда в региона е критерий за недоброто състояние на регионалния социално-икономически комплекс;
- Налице е трайна тенденция на намаляване както на абсолютния брой на наетите, така и на коефициента на заетост във всички области в границите на региона;
- СЗР е с по-неблагоприятен коефициент на заетост от средния за страната и средните за останалите региони и доста под средния за ЕС и заложения в Лисабонската стратегия;
- Секторната структура на заетостта, показва, че вторичния сектор е най-силно засегнат от икономическата криза, докато първичния сектор успява за запази позициите си по отношение на броя на наетите;
- Регионът е в най-неблагоприятно положение (в сравнение със средното за страната и останалите региони) по отношение на коефициента (равнището) на безработица;
- Бавното реструктуриране на икономиката, неблагоприятните демографски тенденции и отслабвалия инвестиционен интерес към територията на района продължават да оказват отрицателно въздействие върху равнищата на безработица;
- На СЗР към 2011 г. се падат 19,6% от продължително безработните (потенциално обезкуражените) лица от общия им брой за страната. Те са 6,1% от всички безработни в региона.

I.3.8. ОБРАЗОВАНИЕ, ПРОФЕСИОНАЛНО ОБУЧЕНИЕ И УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ

Водеща цел на стратегията „Европа 2020” е интелигентният растеж, а една от петте цели е подобряване на образователното равнище на населението, намаляване на дела на преждевременно напусналите училище и увеличаване на дела на населението с висше образование. Стойностите на националните цели, приети за постигане от България до 2020 г., са намаляване на дела на преждевременно напусналите училище до 11% и нарастване на дела на висшистите на 30-34 г. до 36%.

Сравнителните данни за образователната структура на населението по райони, показва че СЗР е с по-нисък относителен дял на високообразовано население (с висше образование) в сравнение с Югозападен, Южен централен и Североизточен райони.

Табл. 15. Образователната структура на населението в Северозападния район за периода 2011 г. (по области)

Район и области	Степени на образование					
	висше	средно	основно	начално	никога не посещавали училище	Общо лица над 7 години
Брой лица						
Северозападен	118017	365450	204619	100157	7593	795836
Видин	13247	43397	26332	11500	881	95357
Враца	26186	81887	44715	21054	1525	175367
Ловеч	20646	60629	32965	17099	1378	132717
Монтана	17068	63538	38595	19050	1115	139366
Плевен	40870	115999	62012	31454	2694	253029
Относителен дял, %						
Северозападен	14,8	45,9	25,7	12,6	1,0	100,0
Видин	13,9	45,5	27,6	12,1	0,9	100,0
Враца	14,9	46,7	25,5	12,0	0,9	100,0
Ловеч	15,6	45,7	24,8	12,9	1,0	100,0
Монтана	12,2	45,6	27,7	13,7	0,8	100,0
Плевен	16,2	45,8	24,5	12,4	1,1	100,0

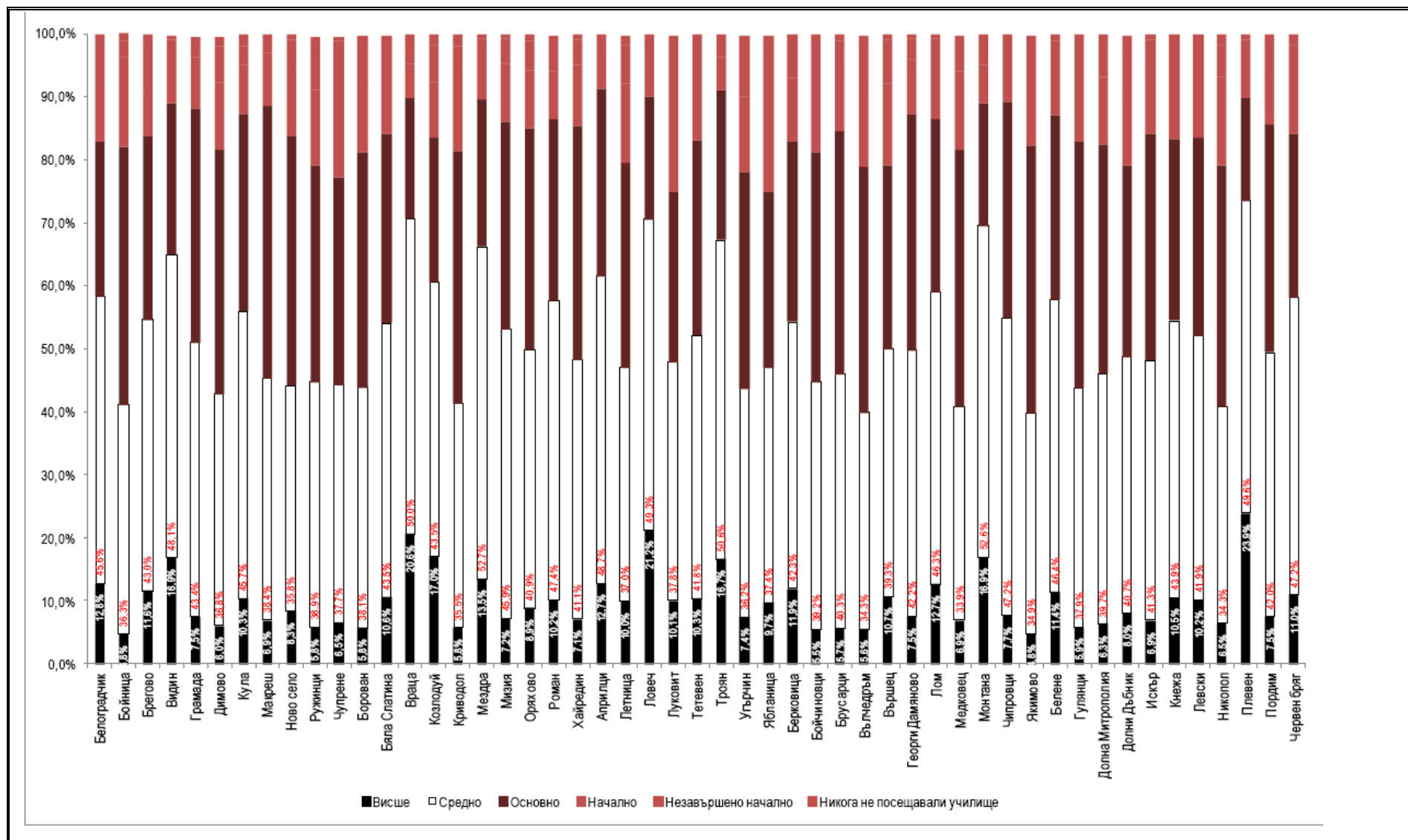
Източник: НСИ

Вътрешнорегионалните различия в образователното ниво на населението в СЗР към 2011 г. показва, че те са основно в броя и дела на населението с висше образование. При среден относителен дял за района 14,8%, този относителен дял варира от 12,2% за област Монтана до 16,2% за област Плевен. Влияние за тези различия оказва степента на развитост на отрасли от третичния сектор, в които са ангажирани висок брой лица с висше образование – отрасъл “Образование” в т.ч. и висши училища, отрасъл “Здравеопазване”, “Култура”, “Финансово посредничество”, “Държавна

администрация” и др. Териториалните различия при средното и основното образование между отделните области в региона са много по-слабо изразени. Вариационният размах при дела на лицата със средно образование е твърде стеснен – от 45,5% (област Видин) до 45,8 (област Плевен) при среден за региона 45,9%. Аналогични са и различията при основното образование.

В границите на отделните области се наблюдават по-силно подчертани различия на дела на населението с по-високо образование. С нисък относителен дял на лица с висше образование (под 7%) са общини Бойница (4,8%) и Димово (6,0%) от област Видин, Борован и Криводол (5,8%) от област Враца и общини Якимово (4,8%), Бойчиновци (5,5%). С висок относителен дял (над 20%) са общини Плевен -23,0%, Ловеч – 21,2% и др. С дял над 2,0% неграмотни лица са общини основно от област Ловеч – Луковит (3,1%), Ябланица (2,9%), Угърчин (2,4%).

Фиг. 34 Население в СЗР според степента на завършено образование, Преброяване на населението 2011 г., НСИ

В образователната система на СЗР неблагоприятна е ситуацията с университетите и еквивалентните висши училища – има само едно висше учебно заведение в Плевен. Районът е с най-нисък дял студенти сред шестте района от ниво 2 - едва 0.6%. Това показва неустойчивост в ръста на образователните услуги и дисбаланс в осигуреността с високопрофесионално и специализирано образование за нуждите на една по-конкурентна регионална икономика. За разлика от висшите учебни заведения, мрежата от средни професионални училища е сравнително добре изградена.

Табл. 16. Инфраструктура на образованието в Северозападния район – през учебната 2011/2012 г.

Регион и области	Общо образование (брой)			Професионално образование (брой)		
	училища	паралелки	ученици	училища	паралелки	ученици
ЗСР	295	3 619	56 843	199	2 266	11 368
Видин	31	409	6 185	53	508	1 092
Враца	66	884	13 377	6	79	1 546
Ловеч	50	630	9 616	9	73	1 374
Монтана	57	650	9 911	9	88	2 199
Плевен	91	1 046	17 754	24	221	5 157

Източник: НСИ

Инфраструктурата на общото и професионалното образование (брой училища) в СЗР през 2011 г. в резултат от оптимизиране на училищната мрежа е променена. Броят на общообразователните училища е намален от 365 (2007 г.) на 295 (2011 г.), а на професионалните е запазен – от 71 е редуциран на 70. През този период са закрити редица училища с маломерни паралелки и паралелки със слети класове в редица общини. С най-голям брой закрити училища за периода 2007-2011 г. са области Враца (24 училища) и Видин (18 училища), а с най-малко – област Ловеч (8 училища). Оптимизацията на училищната мрежа е резултат от намаляване на броя на учениците, като в СЗР за посочения период те са с 13912 по-малко (общо и професионално образование).

Един от показателите за сравнение за условията за провеждане на качествен учебен процес е средната пълняемост на паралелките. При среден показател за СЗР от 21,1 ученика/паралелка в общообразователните училища, не се наблюдават съществени различия между отделните области – тя варира от 20,4 ученика (област Монтана) до 21,3 ученика (област Плевен). При професионалните училища средната пълняемост е

по-висока- 22,3 ученика/паралелка и варира от 22,2 ученика (област Видин) до 26,6 ученика (област Ловеч). Тази пълняемост е в границите на действащите нормативи.

Важен социален проблем в сферата на образованието е този за **преждевременно напусналите училище ученици**. За последните три учебни години, за които има официални статистически данни, средногодишно около 3500 ученика преждевременно напускат училище. В сравнение с останалите региони, Северозападният район е с най-висок относителен дял на напускащите преждевременно училище от общия брой на учениците в основните училища – **за учебната 2009/2010 г. те са 11,4%, при 8,5% средно за страната**. За останалите 5 района дялът е под 10%, а за Югозападния район – 4,6%. Като резултат от провежданата политика за ограничаване на преждевременно напусналите ученици се очертава тенденция за намаляване на техния брой – от 3835 ученика през 2007 г. на 3261 ученика през 2010 г. Същата тенденция се очертава и при отпадналите преждевременно ученици от основните училища – съответно от 2625 на 2217 ученика. Изключение от тази тенденция е област Ловеч, където се наблюдава нарастване на броя на преждевременно отпадналите ученици.

Вътрешнорегионалните различия по този показател показват, че с високо ниво е област Враца – 15,5% от всички ученици от I до VIII клас отпадат преждевременно, докато в област Плевен те са 9,9%. С висок дял на отпадналите ученици от общия им брой са редица общини в границите на отделните области в СЗР – община Ново село (обл. Видин) – 13,6% отпаднали ученици от общия брой на учениците в основното образование, община Летница (обл. Ловеч – 11,2%), община Бойчиновци (обл. Монтана – 11,4%), община Искър (обл. Плевен) – 10,9% и др. Проблемът с ранното отпадане на ученици от училище е със сериозни социални измерения – освен че нараства броят на населението с ниско образование, част от тези лица попадат в кримогенна среда.

В сравнение с осигуреността на районите с висши училища, СЗР е на последно – 6 място. В СЗР има само един университетски център с акредитирано висше училище – гр. Плевен. Тук се намира един от 4-те Медицински университета в страната, допълнен с два колежа-филиали на други университети. Броят на обучаваните студенти и колежани през учебната 2010/2011 г. е 1672, или само 0,6% от броя им в страната.

I.3.9. СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ И БОРБА С БЕДНОСТТА

Намаляването на броя на хората, изложени на риск от бедност или социално изключване, е една от основните цели на стратегията "Европа 2020" и българската национална и регионална политика. Политиката за социално включване се изразява в две насоки:

- Социално подпомагане на лицата в риск и на определени категории лица с висока степен на бедност;
- Превенция на рисковите фактори за социално изключване и изолация водещи до попадане в трайно маргинализирани социално уязвими групи.

Северозападният район е с по-висок относителен дял на инвалидизирани лица (8,08%) от средния за страната (6,31%). Вътрешнорегионалните неравенства не са силно подчертани – с изключение на област Видин (6,12% лица с увреждания от общия брой на населението), в останалите области този дял варира от 7,25% (област Ловеч) до 8,80% (област Плевен). Тревожен факт е, че има увеличаване в броя на първично регистрираните лица до 16 години с определена степен на увреждания. През 2008 и 2009 г. за СЗР те са 3,7 на хиляда при 3,3 на хиляда средно за страната. В област Плевен лицата до 16 години с увреждания са 4,0 на хиляда, при 2,9 на хиляда за област Ловеч.

В сравнение с останалите райони, СЗР е с добре развита мрежа от институции за предоставяне на социални услуги. Тук се намират 18,7% от социалните заведения в страната. Вътрешнорегионалните различия също са подчертани – с най-малък брой социални обекти е област Плевен (6 обекта), а с най-висок – области Враца (13 бр.) и Монтана (17 бр.). Същите различия се наблюдават и при капацитета (брой места) в социалните институции.

Тенденцията на намаляване както на броя, така и на капацитета на обектите за социални услуги в СЗР е резултат от промяната в Модела на предоставяне на тези услуги. Той се изразява в деинституционализация на системата и предоставяне на социалните услуги в обичайната среда на лицата с увреждания, в риск и др. През последните години се преминава към разкриване на дневни домове за лица с различни видове увреждания, защитени жилища и т.н.

Социалната интеграция е насочена и към лица от ромската етническа група и по-конкретно към лицата в "училищна" възраст, тъй като е преценено че повишаването на

образователното равнище на децата от този етнос е една от приоритетните мерки на политиката за тяхното интегриране.

В областите и общините от СЗР са разработени или са в процес на разработване стратегически и програмни документи за социално включване и социална интеграция на социално уязвими групи от населението.

- **БЕДНОСТ**

Линията на бедността, използвана за целите на стратегия „Европа 2020“, е относителна величина – 60% от националния/регионален медианен еквивалентен разполагаем доход. Това означава, че не се мери бедността като възможност за посрещане на основните нужди (абсолютна), а бедността, съотнесена към равнището на доходите в дадена страна или регион (относителна). Както е посочено от Евростат, „този индикатор не мери богатство или бедност, а ниски доходи в сравнение с останалите в страната.

Съществува силна диференциация в риска от бедност поради **ниски доходи**. Под линията на бедността са 21% от населението в България при 16% средно за ЕС-27, от 9% от населението в ЮЗР до **30.6% от населението на Северозападен район**.

Една значителна част от населението има нагласата, че живее при **материални лишения** (45.7% - средно за страната), като с изключение на Югозападен район (33.9%), в останалите райони той е близо половината на населението, в т.ч. 46.3% за СЗР. Делът на лицата, живеещи в домакинства с **нисък интензитет на икономическа активност**, е най-висок в Северозападен район, където 13.8% от населението на възраст 0-59 г. живее в домакинства, в които възрастните са работили по-малко от 20% от общия им потенциал за работа през изминалата година.

Таблица 17. Относителен дял на бедните по райони, %

Райони от ниво 2	% на населението под линията на бедността			% на населението, живеещо с материални лишения			Лица живеещи в домакинства с нисък интензитет на икономическа активност			Население в риск от бедност или социално изключване (комбиниран индикатор)		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010
<i>северозападен</i>	32.6	32.9	30.6	46.2	43.6	46.3	13.5	15.4	13.8	50.5	49.4	51.3
<i>северен централен</i>	25.8	27.8	28.8	51.3	52.9	55.2	7.5	5.4	8.2	54.5	54.8	57.6
<i>североизточен</i>	23.0	23.3	24.2	45.1	41.4	48.1	9.5	8.1	8.2	46.4	44.4	51.6
<i>югоизточен</i>	22.5	22.8	25.1	47.1	45.0	49.6	6.4	5.0	7.0	50.1	47.8	51.0
<i>югозападен</i>	12.2	10.6	9.0	30.8	30.0	33.9	5.0	3.8	3.8	35.7	35.9	39.7
<i>южен централен</i>	22.6	25.2	20.6	39.7	48.4	51.8	7.7	6.8	7.1	42.6	51.4	53.7

Общо за страната	21.4	21.8	20.7	41.2	41.9	45.7	7.7	6.7	7.3	50.5	49.4	51.3
------------------	------	------	------	------	------	------	-----	-----	-----	------	------	------

Източник: НСИ

Съгласно методологията в ЕС във връзка с поставените цели по ключови области в стратегията „Европа 2020” се изчислява комбиниран показател за регулярен мониторинг на напредъка на страните при изпълнение на националните подцели. Показателят включва лица, живеещи в риск от бедност, с материални лишения и в домакинства на безработни или с нисък интензитет на икономическа активност. Комбинирането на трите показателя показва, че през 2010 г. близо половината от населението в СЗР (51.3%), или 462.7 хил. лица се нуждаят от специални грижи за преодоляване на бедността, социалното неравенство и изключването от активна трудова дейност. Делът на населението, засегнато най-малко от една от трите форми на бедност или социално изключване, е най-нисък в Югозападен район (39.7%) и най-висок – в Северен централен район (57.6%).

• *Доходи на населението*

За периода 2007-2010 г. в СЗР е налице променлива тенденция на нарастване на доходите както на домакинствата, така и на лице. Тази тенденция е характерна както за страната, така и за останалите региони. Темповете на нарастване на доходите през първите две години на разглеждания период са по-високи от тези през 2009 и 2010 г. Причината за това е в икономическата криза, която освен в заетостта оказва влияние и върху доходите на населението.

Дисбалансите в ръста на доходите на домакинствата в отделните области на Северозападния район са ясно изразени. С най-нисък ръст на доходите на лице от населението е област Ловеч (на практика тук има намаление с 5,4%), а с най-висок – област Плевен (20,%).

Табл. 18. Динамика в доходите на населението в Северозападния район за периода 2007-2010 г. (средно на 1 лице)

Район, области	Среден доход по години (лв./лице)				Ръст 2010/2007 (%)
	2007	2008	2009	2010	
Доходи на лице (лв.)					
България	3105	3502	3693	3648	117,5
СЗР	3255	3793	3505	3551	109,1
Област Видин	2671	2928	3385	2794	104,6
Област Враца	3741	3033	3447	3798	101,5
Област Ловеч	3209	3236	3124	3037	94,6
Област Монтана	2611	2887	2838	3037	116,3

Район, области	Среден доход по години (лв./лице)				Ръст 2010/2007 (%)
	2007	2008	2009	2010	
Област Плевен	3506	3817	4275	4206	120,0
<i>Доходи на домакинствата (лв.)</i>					
България	7818	8686	9122	9023	115,4
СЗР	7628	3793	8264	8526	111,8
Област Видин	6 371	6243	7435	6042	94,8
Област Враца	8 871	7627	8547	9522	107,3
Област Ловеч	7 179	7586	7008	7207	100,4
Област Монтана	6 221	6532	6879	7732	124,3
Област Плевен	8 210	9355	10100	9911	120,7

Източник: НСИ

Основният извод от анализа на доходите на населението дава основание СЗР да бъде класифициран като “най-беден” от гледна точка на размера на доходите от труд. Това дава отражение върху стандарта на живот на населението и намаляване на привлекателността на региона като място за труд и живеене, независимо от наличието на други предпоставки които играят ролята на предимства – запазена природа, изгодно транспортно-географско положение, наличие на природни и културно-исторически дадености, по-ниски цени на имотите и др.

1.3.10. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

СЗР има сравнително добра изграденост на болнична мрежа – 24 МБАЛ (Многопрофилни болници за активно лечение (вкл. МБАЛ – ВМА, гр.Плевен), 6 СБАЛ (Специализирани болници за активно лечение), 1 ЦПЗ (Център за психично здраве), 1 ЦКВЗ (Център за кожно-венерически заболявания), 1 КОЦ (Комплексен онкологичен център), 2 ДПБ (Държавни психиатрични болници), 1 СБР (Специализирана болница за рехабилитация), 3 БДПЛР (Болница за долекуване и продължително лечение), 5 ЦСМП (Център за спешна мед.помощ) и 32 ФСМП (Филиал за спешна мед.помощ). Броят на болничните легла е 5 441, като на 100 000 души се падат 613.48 легла, което съответства на средното за страната – 611/1000 000 души население.

Към 2010 г. на територията на СЗР има 3458 лекари, което е 12,4% от този за страната. По показателя “брой лекари на 1000 д. от населението” СЗР към 2010 г. (3,9 лекари/1000 д.) е съизмерим с ЮЗР (3,9 лекари) и е в по-добра позиция от останалите 4 района. Аналогични са и данните за осигуреността със стоматолози. При 0,8 стоматолози на 1000 д. средно за страната, за СЗР е 0,7 стоматолози. Няма съществени

вътрешнорегионалните различия (по области) в осигуреността на населението с лекари и стоматолози

Доболничната медицинска помощ включва първичната и спешната помощ. Тя се реализира основно от общопрактикуващите лекари и лекарите специалисти, организирани в индивидуални и групови практики. Броят на обектите на доболничната помощ в СЗР към 2010 г. е 164, което е 10,2% от този за страната. В сравнение с останалите региони СЗР е с най-малък брой обекти за извънболнична помощ, но подобен вид сравнение е некоректно, тъй като между отделните региони има определени различия. Във вътрешнорегионален план, с най-нисък брой обекти за извънболнична помощ е област Ловеч (21 заведения), следвана от области Видин (27 заведения) и област Монтана (28). С най-добре развита мрежа от обекти за извънболнична помощ са области Враца (39) и област Плевен (49).

За периода 2007-2010 г. в СЗР не се наблюдава съществена динамика както в броя, така и в капацитета на болничните лечебни заведения. От общо 38 болници през 2007 г., броят им през 2010 г. нараства до 40, или само с 2 – по една в област Враца и област Плевен. Обратната тенденция – на намаляване на броя на болничните легла – от 5652 бр. (2007 г.) на 5441 (2010 г.) е резултат от провежданата национална политика за реструктуриране на болничната мрежа. Общият брой на болничните легла във всички здравни заведения на територията на СЗР през 2010 г. е 6421, от които в болничните лечебни заведения 5441. Като резултат от ограничаване на средния престой на болните в лечебните заведения за сметка на профилактиката и долекуването и рехабилитацията в друг тип здравни обекти се редуцира броят на болничните легла.

През 2010 г. брой болнични легла на 1000 д. от населението е 7,2 болнични легла във всички здравни заведения. В сравнение с останалите 5 района, СЗР е с най-висока задоволеност с болнични легла (7,0 за ЮЗР, 6,6 – ЮЦР, 6,8 – ЮИР и др.). Вътрешнорегионалните различия в обезпечеността на населението с болнични легла варират от 5,4 легла/1000 д (област Видин) до 8,3 легла/1000 (област Ловеч). По сериозни проблеми с отдалечеността (транспортния достъп) до най-близката болница има населението в област Видин.

Табл. 19. Динамика в броя и капацитета на болничните лечебни заведения в СЗР

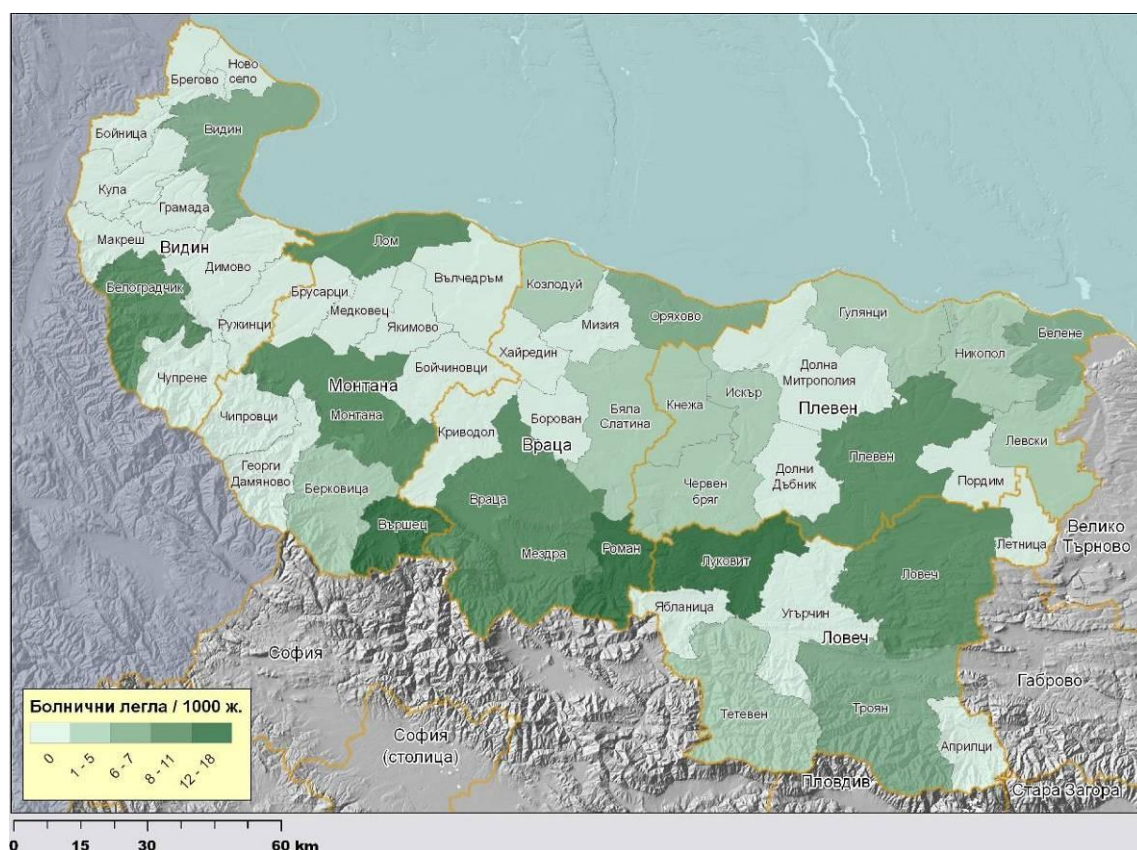
Области	Брой обекти					Брой легла			
	2007	2008	2009	2010	2011	2007	2008	2009	2010

Видин	3	3	3	3	2	476	461	470	458
Враца	12	13	13	13	14	1365	1375	1427	1219
Ловеч	7	7	7	7	7	1253	1257	1264	1180
Монтана	5	5	5	5	5	924	930	960	910
Плевен	11	12	12	12	12	1634	1585	1635	1674
СЗР	38	40	40	40	40	5652	5608	5756	5441
България	338	351	352	346	344	48749	49507	50041	48934

Източник: НСИ

Обяснението на по-високата задоволеност на СЗР е, че капацитетът на болничната инфраструктура е бил планиран за по-висок брой на населението. С намаляване на броя на населението наличните болнични легла формират по-висока осигуреност на 1000 д. С продължаване на реформите в болничната помощ, ще се продължи тенденцията на намаляване броя на болничните легла, което ще доведе и до повишаване на ефективността от използването им.

Фиг. 35. Брой болнични легла на 1000 д. от населението по общини в СЗР, 2011 г.

Източник: НСИ

В структурата на болничните лечебни заведения преобладават малките и средни болници – с капацитет до 150 легла. Териториалното разположение на различните видове болнични заведения е съобразено с контингентите от обслужвано население.

МБАЛ в областните центрове – Видин, Монтана, Враца, Ловеч и Плевен са с областни функции, а останалите – с надобщински. Общинските болници, разположени в средните градове на СЗР обслужват населението и от общините без болнични заведения, които са общо 26, попадащи в категорията на малките и много малките. Така напр. в област Видин от общо 18 общини, болнични заведения има само в три – Видин, Белоградчик и Кула, в област Враца – от общо 10 общини болнична инфраструктура функционира в 6, в област Ловеч – болници има в 4 от общо 8 общини и т.н.

I.4. ТЕРИТОРИАЛЕН МОДЕЛ НА РАЗВИТИЕ НА СЕВЕРОЗАПАДЕН РАЙОН ОТ НИВО 2

Териториалната структура на СЗР включва 70.6 % земеделските територии са, 21.2 % горски и 5.2% урбанизирани територии. Природно защитените територии, включително тези по Натура 2000 обхващат общо 31.3% от територията на района.

Степента на урбанизация (градското население) е 63.2 % – е най-ниската сред районите на страната, въпреки че урбанизираните територии (5.2%) са на средното за страната ниво (5.0%). Градовете в района са общо 45, градовете с население над 20 хил.д. са 7 бр. и в тях живее 40.1% от населението. Средно големите градове (с население от 30 до 100 хил.д.), които са и центрове на области са: Видин – 48 071 д., Монтана – 43 781 д., Враца – 60 692 д. и Ловеч 36 600 д. Има един голям град Плевен с население 107 хил. д. Населението на всички градове намалява в периода 2001 – 2011 г.

Периферното положение на Северозападния район и неговите съставни части се оценява от два аспекта: транспортната му достъпност (по отношение на останалите региони в страната); броя, капацитета и значимостта на трансграничните преходи. **Оценките за транспортната достъпност на района** се базират на гъстотата на пътната мрежа, наличие на висококласни пътища, наситеност с линейни и точкови елементи на ж.п. инфраструктура, наличие на пристанища и летища и т.н.

Делът на пътищата с национално и международно значение – автомагистрали и пътища I-ви клас е съответно 0.2% и 11.4% от общата дължина на пътищата в района. По отношение осигуреността с висококласни пътища (387 км) СЗР е с по-ниски стойности от средните за страната.

Индикатор за транспортната достъпност е “средната отдалеченост на населените места, мерено по пътна мрежа” (км). При средна за страната стойност на показателя за

2010 г. – 7,9 км., за СЗР същият е 8,5 км. За области Враца средната отдалеченост е 10,4 км, Видин – 9,7 км. и Ловеч – 9,6 км. С по-добра транспортна достъпност са области Плевен – 6,7 км. и Монтана – 7,9 км.

Железопътната мрежа на територията на района е с обща дължина 642 км, или 15.7% от жп мрежата на страната. Като индикатор за обслужеността на територията със ж.п. мрежа се използва “средната отдалеченост на населените места, мерено по ж.п. линии” (км). При средна стойност на този индикатор за страната– 6,0 км, за СЗР тя е 6,1 км. По области в района тя варира от 7,3 км (област Плевен) до 4,5 км. (област Враца).

Като крайдунавски район, на територията му функционират 2 по-големи пристанища – Лом и Видин и няколко по-малки, с локален характер – Оряхово, Сомовит и Никопол. Някои от пристанищата са и гранични “вход-изходи” с фериботни връзки с румънски пристанища – Видин – Калафат, Оряхово – Бекет и Никопол – Турну Мъгуреле.

Принадлежността на СЗР към Дунавското крайбрежие е фактор за преодоляване на негативите на периферното му положение. Реката, чрез съществуващите и потенциалните външни “вход-изходи”, дава възможности за отварянето на територията към останалите европейски крайдунавски региони. Потенциалът в това отношение все още не е напълно осъзнат и използван, независимо, че по линия на трансграничното сътрудничество се реализират редица проекти. **Дунавската стратегия на ЕС е друг инструмент за отключване на потенциала на района.**

Потенциалните измерения на транспортната достъпност на СЗР следва да бъдат оценявани положително от стратегическа гледна точка благодарение на това, че той се явява пресечна точка на два трансевропейски транспортни коридора - № 7 и № 4. Позитивите от това също са с бъдещи измерения, тъй като и двата еврокоридора към момента са повече намерения отколкото реалност.

Периферното положение на части от района ще губи от отрицателните си характеристики след предстоящото откриване на “Дунав мост II” (Видин-Калафат), с което ще се разширят възможностите да допълнително “отваряне” на националната територия към съседни страни. В това отношение периферността на района има своите потенциални дивиденди с национално значение. Този мост е предпоставка за реализацията на Еврокоридор № 4, пресичащ територията на СЗР.

- **ТРАНСГРАНИЧНИ ПРЕХОДИ**

На територията на СЗР има няколко гранични контролно-пропускателни пункта (ГКПП). По речната граница с Румъния са разположени 3 гранични прехода: Видин-Калафат; Оряхово- Бекет и Никопол – Турну Мъгуреле, обслужвани от фериботни връзки. Тези преходи са с характеристиките на вътрешни за ЕС и улесняват дейностите по трансграничното сътрудничество на регионите и общините между двете държави.

В участъка от границата с Р. Сърбия на територията на СЗР са разкрити 2 от общо 5 ГКПП – Брегово (Брегово – Неготин), ГКПП Връшка чука (Кула-Зайчар). С извършени проучвания и висока степен на готовност за разкриване е и трети преход – ГКПП Салаш – Ново корито.

- **ЦЕНТРОВЕ И ОСИ НА ПРОСТРАНСТВЕНО РАЗВИТИЕ**

По направленията на високотласните транспортни направления се формират и осите на урбанизационно развитие. В зависимост от степента на урбанизация, ролята и мястото на градовете и тяхната урбанизираща роля върху прилежащите им територии, в обхвата на Северозападния район, има основания да се разглеждат две групи оси на урбанизационно развитие:

- Основни, които са с по-висока степен на формиране;
- Второстепенни, които са по-слабо изявиени.

Основните урбанизационни оси на развитие в СЗР са част от националните урбанизационни оси с паралелно и меридионално направление и заемат своето място в скелета на урбанизационните оси на развитие.

Меридионалната основна ос на урбанизационно развитие в СЗР е ориентирана по трасето на трансевропейския транспортен коридор № 4, пресичащ западната част на района. Тя може да бъде разглеждана като основна ос на урбанистично развитие в Западна България Видин – Мотана – Враца – Мездра – София. Другата урбанизационна ос в обхвата на СЗР (т.нар. Северна урбанизационна ос) е с ориентация по направлението София –Мездра– Плевен – Русе. *Основни полюси* в урбанизационните оси в района са гр. Плевен и гр. Видин .

Второстепенни оси на развитие се формират по направления Никопол–Плевен–Ловеч– Троян, Козлодуй – Враца, Лом – Монтана.

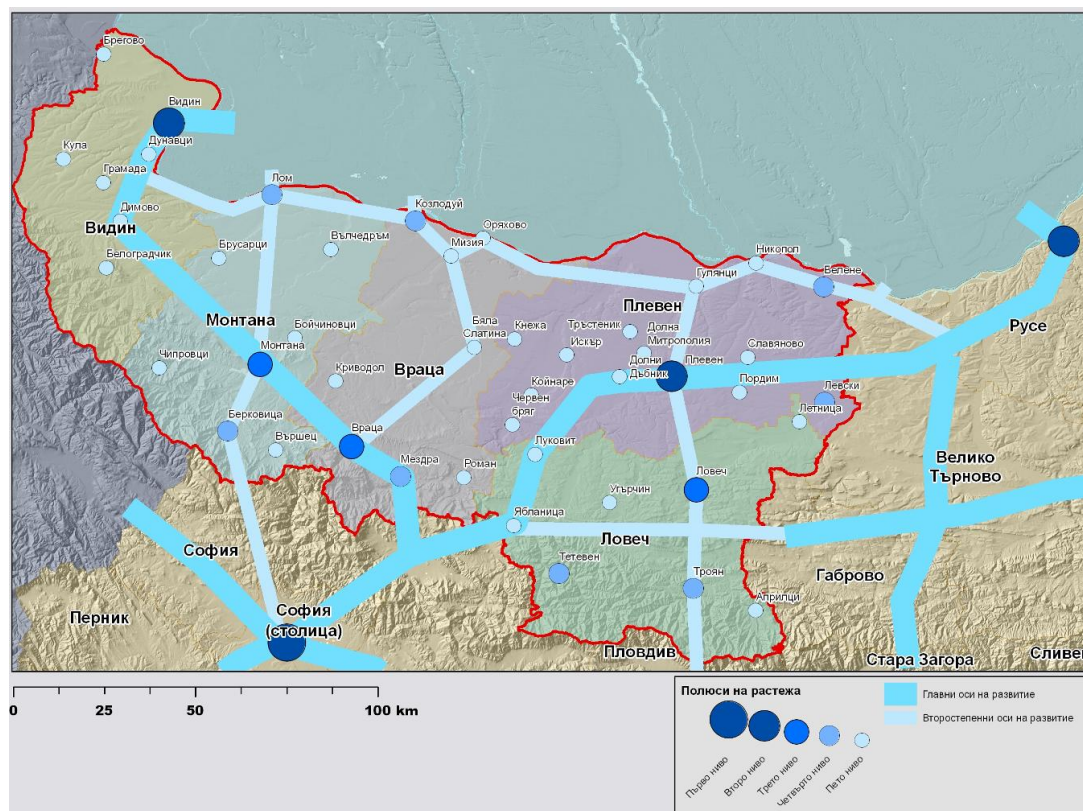
Факторите за определяне на потенциала на градовете, изпълняващи функции на градове-центрове с изявиени регионални функции (в границите на СЗР) са свързани с обективната оценка на транспортно-географското им местоположение, демографска

“тежест”, обслужващи функции, традиционно поддържани връзки с прилежащите територии и др. Според предложената класификация в Националната концепция за пространствено развитие в Северозападен район попадат:

- **2 града от второ ниво** – големи и средни градове с национално значение – **Плевен и Видин**,
- **3 града от трето ниво** - центрове с регионално значение в територията на областите - **Монтана, Враца, Ловеч**
- **16 града** - малки градове с микрорегионално значение в територията на групи общини, както следва: Белоградчик, Кула, Берковица, Лом, Бяла Слатина, Козлодуй, Мездра, Оряхово, Белене, Кнежа, Левски, Червен бряг, Никопол, Луковит, Тетевен, Троян.

Градовете – центрове имат мисията да намаляват ефекта от моноцентрично развитие в националната територия. С потенциал за развитие като основен град-център в СЗР е гр. Плевен, локализиран в източната част на района.. Като балансър на основния град-център в северозападната част на района се очертава гр. Видин, който има превъзходство по отношение на транспортно-стратегическото си значение.

Фиг. 36. Полюси и оси на развитие в Северозападен район

Източник: Национална стратегия за регионално развитие 2012-2022 г.

ДЕФИНИРАНЕ НА ЗОНИ (ОБЛАСТИ И ГРУПИ ОТ ОБЩИНИ), КОИТО СА С ВИСОКА КРИТИЧНОСТ НА ПРОБЛЕМИТЕ.

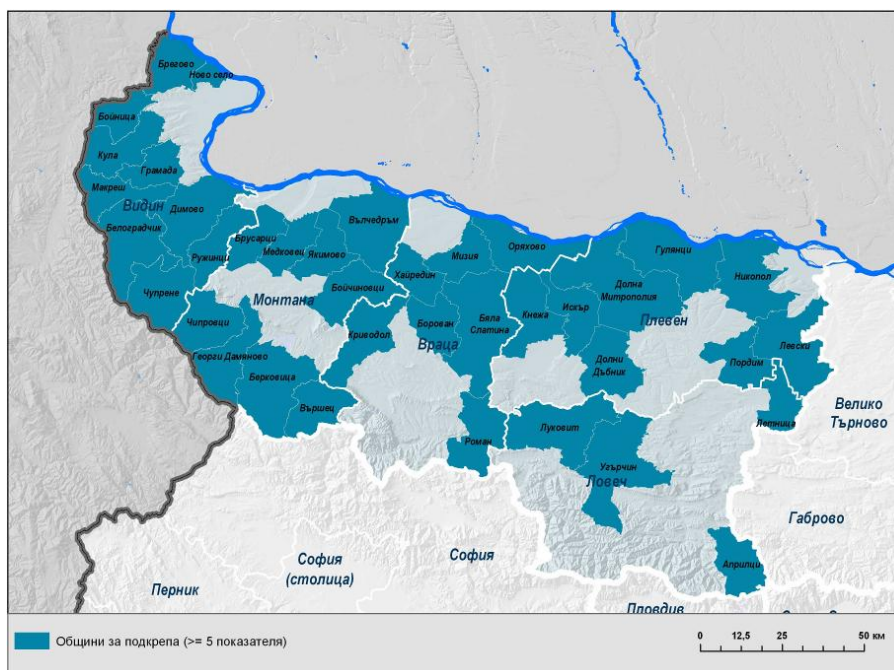
Преобладаващата част от общините в СЗР по отношение на критериите за определяне на планинските райони, са определени като такива. На критериите за селски общини също отговарят голяма част от общините в района. Като **планински общини** в района могат да се определят Белоградчик (област Видин), Берковица, Вършец, Г. Дамяново, Чипровци (област Монтана), Априлци, Тетевен, Троян (област Ловеч).

Периферно, гранично положение имат общо 23 общини в СЗР, в т.ч.: 9 от общо 11 общини в област Видин; 6 от общо 11 общини в област Монтана; 4 от общо 10 общини в област Враца; и 4 от общо 11 общини в област Плевен.

Дунавските общини са 13. Като цяло оценката на развитие на тази група общини е по-ниска от средната за страната, независимо че голяма част от тях разполага с природен потенциал и наличие на културни ценности. В групата на по-добре развити общини са Видин, Козлодуй, Белене.

По законово определените показатели (чл. 6 на ЗРР) по минимум 5 критерия, попадат в обхвата на райони за целенасочена подкрепа. В СЗР попадат 38 общини и техният брой е най-висок спрямо останалите райони от ниво 2.

Фиг. 37. Общини, отговарящи на 5 и повече критерия за целенасочена подкрепа

Съседството на общини с подобни характеристики, конфигурира големи ареали в териториалната структура на района. Изключение правят общините, които са с по-голям брой на населението и общинските центрове на които са малки, средни и големи градове – Плевен, Ловеч, Враца, Монтана, Видин, Левски, Червен бряг, Мездра, Лом, Берковица и др.

Преобладаващата част от общините в СЗР по брой на населението си попадат в категорията на малките и без изявен градски център.

С проблемен демографски характер (коефициент на отрицателен естествен прираст, по-голям с 30% от средния за страната към 2010 г. (-4,6) или по-нисък от -6,0%, както и възрастова зависимост 25 пункта над средната за страната - 46,0, или над 57,5 са всички общини без Видин и Белоградчик (област Видин), Берковица, Монтана и Лом (област Монтана), Враца, Бяла Слатина, Козлодуй и Мездра (област Враца), , Ловеч, Тетевен и Троян (област Ловеч), Плевен, Кнежа, Левски и Белене (област Плевен).

С ниско равнище на заетост и високо равнище на безработица - над 30% над средното за страната или 20% над средното за СЗР (или повече от 140% над средното за района) се очертават няколко зони, включващи съседни общини със сходни количествени стойности по посочените два показателя:

- Област Видин: обособени две зони - в северозападната част включваща общини Брегово и Ново село и в западната планинска част, включваща общини Белоградчик, Макреш, Димово, Чупрене и Ружинци;
- Област Монтана: зона, включваща общините от северната част на областта – Брусарци, Медковец, Якимово, Вълчедръм и Бойчиновци;
- Област Враца: зона, включваща всички общини без Враца и Мездра в югозападната част на областта и Козлодуй – в северозападната;
- Област Ловеч: зона в западната част на областта, включваща общините Угърчин, Тетевен, Ябланица и Луковит;
- Област Плевен: две малки зони – в северната част на областта, обхващаща общини Гулянци и Никопол и в западната част – общини Червен бряг и Искър.

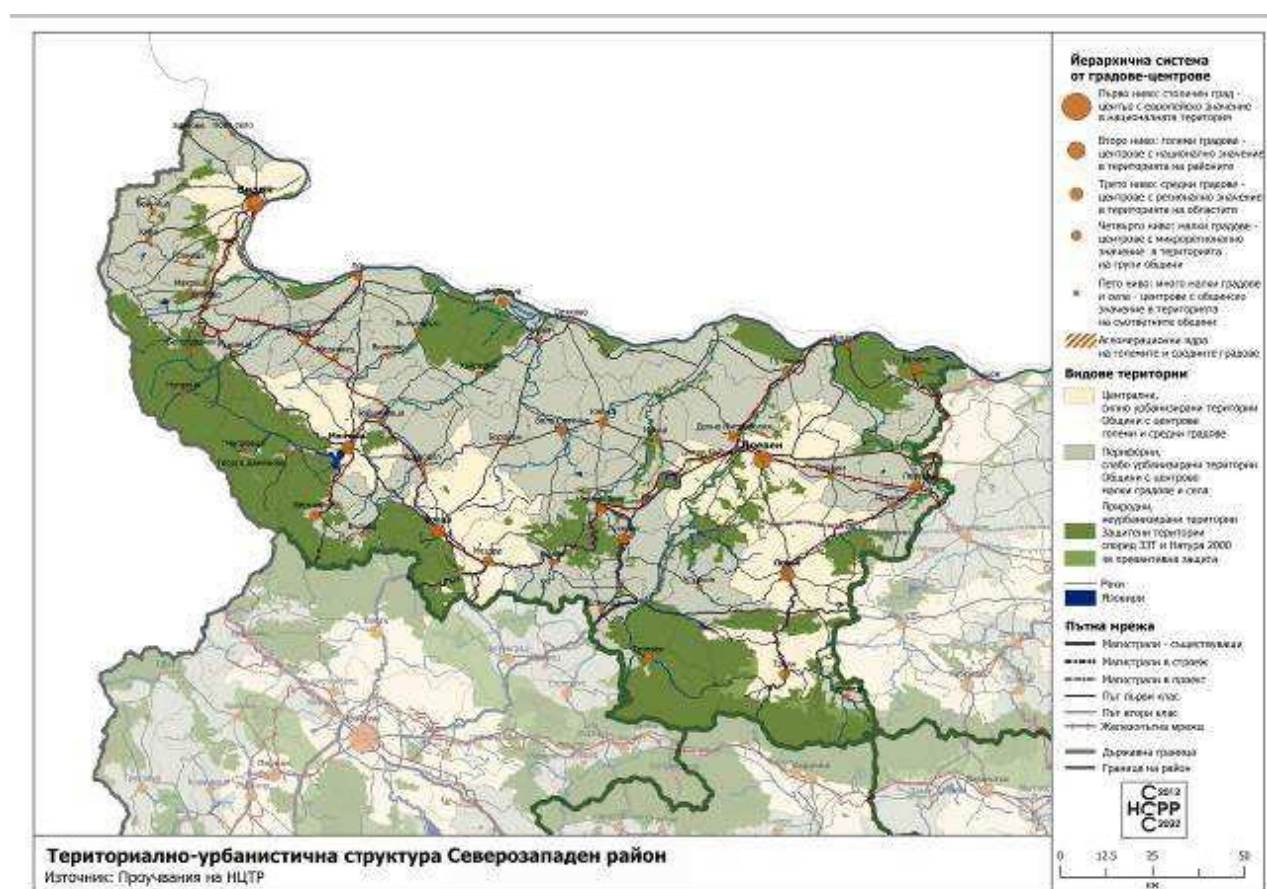
Друг критерий за разкриване на зони с проблемен характер е присъствие на малки общини с брой на населението под 15 хил. д. и отсъствие на град-общински център или наличие на много малък град (без подчертано организиращо влияние в

границите на общината). По този критерий се обособяват зони, включващи всички малки и много малки общини, с изключение на общини: Видин (област Видин); Монтана, Берковица, Лом (област Монтана); Враца, Мездра, Козлодуй, Бяла Слатина (област Враца); Ловеч, Троян, Тетевен (област Ловеч); Плевен, Левски, Червен бряг, Белене (област Плевен).

Посочените зони с проблемен характер, определени на основата на посочените критерии могат да бъдат използвани за разкриване на зони за целенасочена подкрепа при разработване на Областните стратегии за развитие на петте области в СЗР в следващия програмен период – 2014-2020 г.

В проекта на Националната концепция за пространствено развитие 2012-2025 г. е представен **модел за териториално-урбанистично развитие на национално и регионално нива**, дефиниращ териториалната структура на трите основни типа територии (*природни, слабо урбанизирани и силно урбанизирани*). Целта на модела е да помага за установяване на оптимални отношения между тези три типа територии и за конкретизиране на политиките за тяхното устройство, опазване и развитие.

Фиг. 38. Териториално-урбанистична структура на Северозападен район

Източник: Националната концепция за пространствено развитие 2012-2025 г.

Централните силно урбанизирани територии се определят като места за генериране на растеж. Общините с центрове до трето ниво и някои от четвърто ниво са отнесени към категорията централни територии. Периферните слабоурбанизирани територии се определят като изостанали райони за целенасочено подпомагане - селски, планински, гранични. Общините с центрове от четвърто и пето ниво са отнесени към категорията периферни територии за целенасочено подпомагане. Природните неурбанизирани територии се идентифицират със защитените природни територии по ЗЗТ и със защитените зони по Натура 2000. Моделът на териториално устройство е обвързан с мрежата от населени места и нейната полицентрична йерархична структура.

В селските райони, където селското и горско стопанство са все още важна форма на земеползване, е наложително да се модернизира първичният сектор и подкрепи инвестиране в ефикасното използване на ресурсите в нови алтернативни сектори и опазване на обработваемата земя и екологичните ѝ функции. Необходимо е засилване на **връзките между градските и селските райони** чрез подобряване на достъпността и възможността за работа.

Моделът на териториално-урбанистична структура на СЗР от ниво 2 определя действията към:

- Районите и урбанистичните центрове, където е удачно да бъде концентрирана активна социално-икономическа дейност с оглед постигане на общонационален растеж. **Необходимо е да бъде стимулирано развитието на Град Видин като център в периферията на изоставащия Северозападен район.** Град Видин ще има важна стабилизираща роля предвид специфичното му географско разположение в мястото на пресичане на два важни трансевропейски транспортни коридора.
- Районите и населените места, където са необходими мерки за подпомагане изоставането в социално-икономическото развитие и жизнения стандарт. Действията трябва да се насочат към стимулиране на ускореното развитие на средни градове в периферните части на районите, където няма големи градове. Подобни функции ще получат градове като Лом, разположени в изостаналите гранични райони.
- Териториите, където трябва да се полагат сериозни усилия за запазване и поддържане на природното равновесие и биологичното разнообразие. **В**

природните територии е необходимо прилагане на активна стратегия за опазване на природното наследство.

В края на 2011 и началото на 2012 г. стартира процесът по изготвяне на Интегрирани планове за градско възстановяване и развитие (ИПГВР), финансирани от ОП “Регионално развитие”. От определените 36 града, за които се изработват ИПГВР, 6 се намират в СЗР: Плевен, Ловеч, Враца, Монтана, Видин и Лом. ИПГВР са насочени към обосноваване на набор от проекти и програми с подчертан инвестиционен характер в определени зони (модули) на града с важно социално, обществено и производствено значение. С тяхната реализация в следващия програмен период (2014-2020 г.) се цели да се подобрят качествата на физическата градската среда, условията на живот в съответния град. Важна особеност на ИПГВР е, че техен обект са градовете в чертите на регулационните им граници.

I.5. КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО И РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗЪМ

Северозападен район има забележителен културен потенциал като район–врата на страната (външна граница на страната с Р. Румъния и с Р. Сърбия. В района има регистрирани 3 883 бр. недвижими **културни ценности** с исторически и културни свидетелства от най-дълбока древност – с културни ценности от времето на Античността, Средновековието, Новото време, от новата и най-новата история, със забележителни връзки с Централна и Западна Европа и страните по течението на р. Дунав в различни исторически периоди. **Паметниците с категория „от национално значение“** на територията на района са 198 (област Видин - 42, област Монтана - 28, област Враца - 44, област Плевен - 25 и област Ловеч – 59). През територията на района преминават европейски културни коридори от различни епохи. На територията са разположени паметници, предложени за включване в **Листата на световните паметници на културното и природното наследство на ЮНЕСКО** – Пещерата „Магура“, Карстовият природен резерват, Враца и Белоградчишките скали.⁴

Археологически и архитектурни резервати – паметници на културата са: *Средновековната крепост „Хисаря“*, гр. Ловеч; *Античната крепост „Августа“*, м. Калето, с. Хърлец, обл. Враца; *Античният град „Улпия Ескус“*, с. Гиген, общ. Гулянци, обл. Плевен; *Античният град „Рацарица“*, с. Арчар, обл. Видин, *Старата част на с.*

⁴ Анализ на състоянието на националната територия и протичащите в нея процеси, Национална концепция за пространствено развитие 2013 – 2025 г.

Стефаново, обл. Ловеч (архитектурен резерват). През територията на района преминават **европейските културни коридори като Дунавският културен маришрут.**

Като най-популярни забележителности на СЗР следва да се посочат и средновековната крепост “Баба Вида”, град Враца с архитектурните паметници от 18-19 в., Врачански Балкан и Мемориален комплекс „Ботев път“, Ловеч и късно-средновековния квартал “Вароша”, множество православни манастири, индивидуални жилищни сгради от 18-19 в. в Тетевен, Троян и др. На територията има 23 музея, позначими от които са *Кръстата казарма* във Видин и *Парк-музеят “Скобелев”*, панорамата *“Плевенска епопея 1877 г.”*; *мовзолеят–пαραклис “Свети Георги”* в Плевен.

Освен в големите градове редица национални културни ценности са в близост до селата в района: с. Г. Цибър (Антична крепост „Камистра“, м. Келер баир), с. Лопушна, с. Станево (Антична крепост „Помодиана“, м. „Мал тепе“), с. Орешак, с. Рибарица, с. Румянцево, с. Черни Вит, с. Чифлик, с. Карлуково, с. Гложене, с. Гиген (Римска крепост *Улпия Ескус* (Colonia Ulpia Oescus)), с. Арчар (Рацариия (Colonia Ulpia Ratiaria)), Бонония, гр. Кула („Кастра Мартис“ (Castra Martis)), гр. Белене (Римски каструм „Димум“), с. Гривица, с. Милковица (Римска крайпътна станция и военен каструм „Утус“ (Utus) и некропол), гр. Сомовит, гр. Никопол, гр. Садовец и много други. Мозайката от забележителни места, исторически и културни ценности, обекти на архитектурното, художественото и урбанистично изкуство, на нематериалните духовни човешки постижения, органичната и уникална връзка с природните дадености е особено ценна и следва да бъде обект на специални пространствени политики за опазването на съставлящите я културните ценности и промотирането ѝ по-най-сполучливия начин⁵.

Наблюдава се подчертано несъответствие между разнообразните туристически потенциали и възможности и и практически неразвятия туризъм, който акцентира на отделни културни и природни обекти. Изградената база на туризма в СЗР обхваща само 3% от общия брой на леглата в средства за настаняване в страната и реализира минимални приходи от туризъм – 2.1%, в т.ч. от чужденци – 0.5% (табл.20).

⁵ Анализ на състоянието на националната територия и протичащите в нея процеси, Национална концепция за пространствено развитие 2013 – 2025 г.

Много от потенциалните туристически атракции не са разработени по начин, който да оползотворява техния потенциал, а свързаната с тях прилежаща туристическа инфраструктура е незавършена, остаряла, износена или липсваща.

Табл. 20. Дейност на средствата за подслон и местата за настаняване през 2011 г.

СЗР Области	Средства за подслон и места за настаняване - брой	Легла - брой	Реализирани нощувки - брой		Пренощували лица - брой		Приходи от нощувки - лекове	
	в т.ч. чужденци	Общо	Общо	в т.ч. чужденци	Общо	в т.ч. чужденци	Общо	в т.ч. чужденци
Общо за страната	3 776	283 251	18 855 331	12 461 275	5 045 332	2 422 524	733 053 423	521 526 830
Северозападен	189	8 529	441 750	54 399	243 772	23 879	15 671 159	2 529 783
Видин	45	1 012	54 659	12 703	33 515	5 802	2 088 333	475 050
Враца	33	1 101	57 452	8 994	27 072	3 109	1 915 322	453 414
Ловеч	66	3 799	183 744	13 789	103 976	6 278	5 761 432	548 982
Монтана	32	1 590	72 661	5 302	36 451	2 782	2 997 120	300 216
Плевен	13	1 027	73 234	13 611	42 758	5 908	2 908 952	752 121
% от страната								
Общо за страната	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
Северозападен	5.0%	3.0%	2.3%	0.4%	4.8%	1.0%	2.1%	0.5%
Видин	1.2%	0.4%	0.3%	0.1%	0.7%	0.2%	0.3%	0.1%
Враца	0.9%	0.4%	0.3%	0.1%	0.5%	0.1%	0.3%	0.1%
Ловеч	1.7%	1.3%	1.0%	0.1%	2.1%	0.3%	0.8%	0.1%
Монтана	0.8%	0.6%	0.4%	0.0%	0.7%	0.1%	0.4%	0.1%
Плевен	0.3%	0.4%	0.4%	0.1%	0.8%	0.2%	0.4%	0.1%

Източник: НСИ

Необходими са инвестиции в обучението на персонала за обслужване на туристическото развитие на района, за подпомагане **развитието на регионални продукти и пазарната информация**, инвентаризация и оценка на туристическите ресурси, средства и услуги, регионален маркетинг, регионални проучвания за възможния пазарен сегмент и очакванията на туристите, разработване на регионални стратегии за развитие на туризма, разработване на туристически пакети и др.

1.6. ТЕРИТОРИАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

Важен фактор за засилването на общата конкурентноспособност е интеграцията на територията е териториалното сътрудничество. СЗР е избираем по две програми за **трансгранично сътрудничество**: България - Румъния (по вътрешните граници на ЕС) и България - Сърбия (по външните граници на ЕС). Приетите стратегии

за сътрудничество в двата трансгранични райони са отговор на установените потребности, препятствия и слабости в тях и се очаква да бъдат средство за социално-икономическо развитие на регионите, повишаване на конкурентоспособността и ускоряване на териториалното сближаване.

Партньори от СЗР участват и в **програмите за разширяване на междурегионалното сътрудничество**, които осигуряват обмен на опит по тематични цели между партньорите на цялата територия на ЕС за установяване и разпространение на добри практики в областта на устойчивото развитие на градските и селските райони; насърчаване на трансгранична мобилност, принос към целите за териториално сближаване и хармонично развитие на територията на Европа и други мерки. Вече има натрупан опит в участие в програмите Интерег IV С, Програмата за транснационално сътрудничество „Югоизточна Европа“ за периода 2007—2013 г., която ще бъде преформирана в транснационална програма „Дунав“ през периода 2014-2020 г. и др.

България участва и в макрорегионалната стратегия на ЕС за развитие на Дунавския район, която акцентира на интегриран, ориентиран към използване на местните потенциали за развитие подход, целящ интензифициране на процеса на социално-икономическото развитие и повишаване на конкурентоспособността, подобряване управлението на околната среда и постигане на растеж, основан на ефективно използване на ресурсите. Темите, които са обхванати от Дунавската стратегия, се концентрират върху четири стълба и 11 приоритетни области, осигуряващи

Изводи и предизвикателства пред развитието на териториалното сътрудничество

- Като цяло, **постигането на нематериални ефекти могат да се считат за същността на програмите за териториално сътрудничество**, тяхната добавена стойност се състои предимно в обмен на знания и опит, изграждане на доверие и повишаване на взаимното разбиране / осведомеността сред партньорите. Важна добавена стойност в институционален план са сътрудничества и мрежи, създаване на структури и стабилизиране на сътрудничеството на институциите. **Примери за общи физически инвестиции могат да бъдат отбелязани в рамките на програмите за трансгранично сътрудничество.**

- **Ограничените финансови ресурси** означават, че програмите за териториално сътрудничество често финансират единствено проучвания или планове, и че финансовите средства за ефективното им прилагане липсват.
- **Най-важните дефицити на ниво проект са качеството на партньорствата и (твърде) малкия стратегически фокус.** Ползите от проектите на сътрудничество често са ограничени до участващи институции (или остават на хартия) и не достигат предвидените целеви групи.
- В рамките на трансграничните и транснационалните програми трябва да се установи по-тясно **сътрудничество и координация с други интервенции, работещи в една и съща територия**, за да се гарантира, че различните интервенции се допълват.
- Дейностите по трансграничното сътрудничество между България и Румъния и между България и Сърбия трябва да бъдат съобразени и насочени към постигане целите на Дунавската стратегия на ЕС. Дейностите за подобряване на транспортната достъпност в района за трансгранично сътрудничество България-Румъния следва да продължат в периода до 2020 г. и да съдействат за по-добра интеграция и преодоляване на р. Дунав като препятствие за сътрудничеството и използването на местния потенциал на районите.

I.7. ОБОБЩЕНИ ДАННИ И ИЗВОДИ, СВЪРЗАНИ С УСВОЯВАНЕТО НА СРЕДСТВА, ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОЕКТИ И РЕГИОНАЛНОТО ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ОП, СЪФИНАНСИРАНИ ОТ ФОНДОВЕТЕ НА ЕС

По време на разглеждания период се наблюдават положителни промени в развитието на района посредством развитието на транспортната и техническа инфраструктура.

Един от най-важните проекти за развитието на СЗР и страната е изграждането на Дунав мост II –Видин/Калафат. Мостът и прилежащата инфраструктура се финансират по програма ИСПА и заеми от Европейската инвестиционна банка, както и безвъзмездни средства и нисколихвени заеми от KfW (Германската Кредитна институция за възстановяване) и AFD (Френска агенция за развитие). След пускането в експлоатация на Дунав мост - 2 се очаква постепенно увеличаване на транзитния

трафик по коридор №4 към границата с Гърция и Турция, а част от трафика на ферибот Оряхово да се прехвърли към Дунав мост 2 при Видин-Калафат.

По ОП „Регионално развитие” 2007-2013 г. се изпълняват 13 проекта за рехабилитация и реконструкция на общинска пътна мрежа на обща стойност 130 242 601.5 лв., от които са изплатени 20 447 084.89 лв. От тях са приключени 2 проекта в общините Ловеч и Мездра на обща стойност 7 139 589.82 лв.

Като принос за напредък могат да се посочат и два проекта *в процес на изпълнение* с бенефициент Агенция „Пътна инфраструктура”:

- Лот 1 Рехабилитация на път III-112 Добри дол – Монтана и на път II-13 Кнежа –Искър, на стойност 14 056 987.06 лв.;
- Лот 2 Рехабилитация на път III-307 Дерманци - Угърчин – Микре, на стойност 10 105 075.60 лв.

В периода 2007-2011 г. по ОП „Регионално развитие” по линия на градското възстановяване и развитие в СЗР са реализирани редица проекти, финансирани по ОП. Тези проекти са свързани с подобряване на социалната инфраструктура с публичен характер, подобряване на конкурентоспособността на отделни производствени структури и др. При тяхната реализация не е отчитан комплексния ефект, който е свързан с интегрираното градско възстановяване и развитие.

По Оперативна програма „Транспорт” - *в процес на изпълнение* са проектите:

- „Създаване на речна информационна система в българската част на р. Дунав” (БУЛРИС). Бенефициент по проекта е Държавно предприятие „Пристанищна инфраструктура”, стойност на проекта 13 547 328 лв.;
- „Техническа помощ за рехабилитация на железопътната инфраструктура в участъци на ж.п. линията Мездра - Г.Оряховица в България”-консултантски услуги за извършване оценка на съответствието на инвестиционния проект със съществените изисквания към строежите. Общата стойност на проекта е 225 600 лв., като 188 000 лв. са безвъзмездна финансова помощ. Проектът обхваща областите Враца, Плевен и Велико Търново.

Големи инфраструктурни проекти, които се *предвижда да бъдат реализирани* също по **Оперативна програма „Транспорт”** се намират на различен етап от подготовка:

- „Път Е-79 Видин– Монтана”. Бенефициент по проекта е Агенция „Пътна инфраструктура.
- „Модернизация на участък от път I-1 (Е-79) Враца-Ботевград”- Бенефициент по проекта е Агенция „Пътна инфраструктура.
- „Проектиране на строителството на железопътната линия Видин-София”, бенефициент по проекта е Национална компания „Железопътна инфраструктура”. Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията предлага на румънската страна и ЕК проектът да бъде заложен за следващия програмен период 2014-2020 г.
- „Подобряване на корабоплаването в българо-румънския участък на р. Дунав от км 530 до км 520 – Батин и от км 576 до км 560 – Белене”;
- Идеиният проект за разширението на пътя Ботевград – Мездра (за надграждането на двете съществуващите пътни платна до експресни четири пътни платна с обща дължина 31,5 км на първокласен път Е 79 Мездра – Ботевград) е готов и през 2009 г. е съгласуван в Национална агенция “Пътна инфраструктура”. Този проект ще продължи да се изпълнява по ОП „Транспорт”, където са предвидени средства за строителството - 68 млн.евро от Кохезионния фонд и 17 млн. евро национално съфинансиране.

В резултат на развитието на проекти по екологична инфраструктура се наблюдават положителни промени в състоянието на околната среда. Предприети са превантивни действия за предпазване от рискове при природни явления и бедствия. Развива се инфраструктурата за канализация, пречистване на отпадните води и доставяне на прясна питейна вода. Работи се по ефективността на системите за управление на отпадъците, както и тяхното качество и обхват.

По ОП “Околна среда” са договорени 46 проекта на стойност 243 196 101 лв. за изграждане и развитие на инфраструктура за питейни и отпадъчни води, пречиствателни станции, подобряване инфраструктурата за отпадъците, за опазване, поддържане и възстановяване на природни местообитания. Приключени са 24 проекта

на обща стойност 20 618 290 лв., които са на територията на общините Ловеч, Троян, Кнежа, Искър, Враца, Мездра, Козлодуй, Криводол, Кула, Никопол, Бяла Слатина, Вълчедръм, Лом, Хайредин, Долна Митрополия, Угърчин, Медковец, Луковит и Долни Дъбник.

Проектите, свързани с подобряване на водоснабдяването, канализацията и пречистването на отпадъчните води са най-много - 19 приключени проекта на обща стойност 18 401 343 лв. През 2010 г. са въведени в експлоатация 2 бр. селищни пречиствателни станции за отпадни води (СПСОВ Ловеч и СПСОВ Монтана), като средногодишното население облагодетелствано от тези СПСОВ е 83 187 души.

В процес на изпълнение са следните проекти:

- Подготовка на интегриран инвестиционен проект за подобряване и развитие на инфраструктурата за питейни и отпадъчни води на гр. Тетевен, на обща стойност 3 201 600 лв.;
- Комплексна техническа помощ за частично изграждане на канализационна мрежа с ПСОВ и рехабилитация на съществуващата водоснабдителна мрежа в гр. Белене, на обща стойност 1 286 000 лв.;
- Интегриран воден проект за реконструкция на водоснабдителна мрежа, изграждане на канализационна мрежа и пречиствателна станция за отпадни води в с. Галата, Община Тетевен, на обща стойност 771 659 лв.;
- Рехабилитация и доизграждане на канализационната и водопреносната мрежа и пречистване на водите на гр. Ябланица. Първи етап – изграждане на пречиствателна станция, на обща стойност 9 824 075 лв.;
- Интегриран проект за водния цикъл на гр. Враца” е първият голям проект за страната по ОПОС. Проектът е на стойност 69.7 млн.евро и предвижда проучвания и проектиране, реконструкция и рехабилитация на водоснабдителна мрежа, реконструкция и рехабилитация на главни колектори, реконструкция и рехабилитация на второстепенна канализационна мрежа, удължаване на колекторна мрежа, обновяване на съществуващата колекторна мрежа на гр. Враца, проучване, проектиране и реконструкция на водопровода от яз. “Стреченска бара” до гр. Враца, пълно

обновяване на пречиствателна станция за отпадни води с ново механично и електрическо оборудване, строителство на лаборатории и сгради.

По отношение на битовите отпадъци се отчитат 7 проекта - на територията на общините Козлодуй, Враца, Видин, Бяла Слатина, Кнежа и Лом.

Приключени са 5 бр. проекти на обща стойност 2 216 947 лв.:

- Подготовка на проект за управление на отпадъците в Община Козлодуй-регион Оряхово
- Подобряване на инфраструктурата за управление на отпадъците в община Лом
- Подготовка на проект за управление на отпадъците в Община Кнежа- регион Оряхово
- Финансов анализ и подготовка на тръжни документации за проект „Изграждане на клетки 2.1 и 2.2 към Регионално депо за твърди битови отпадъци от община Враца и община Мездра”
- Подобряване на инфраструктурата за управление на отпадъците в община Бяла Слатина.

Напредък се отчита и с изпълнението на проектите, финансирани по **Програма за развитие на селските райони**. С реализиране на проектите по тази програма се подобряват условията за живот в селските райони на СЗР чрез подобряване на достъпа до качествена водоснабдителна инфраструктура, за да се подобри привлекателността за развитие на бизнес в селските райони:

- „Изграждане на техническа инфраструктура необходима за подобряването и обновяването на основните услуги за населението и икономиката в община Бойчиновци-Първи етап”. Проектът включва изграждане на Общински обществен център в гр. Бойчиновци и подмяна на водопроводната мрежа в селата Мърчево, Владимирово и Громшин. Стойността на проекта е 5 836 605,00 лв.;
- „Реконструкция на вътрешна водопроводна мрежа с. Мокреш, община Вълчедръм – II етап, Пречиствателна станция за питейни води при помпена станция “Мокреш”; Рехабилитация на улични настилки и тротоари на улица

“Петнадесета” с. Долни Цибър, община Вълчедръм”. Стойността на проекта е 3 250 324.00 лв.

- „Реконструкция вътрешна водопроводна мрежа и външен довеждащ водопровод гр. Брусарци и Реконструкция вътрешна водопроводна мрежа I ЕТАП и хидрофорна станция в с. Крива бара”. Стойността на проекта е 5 529 998,64 лв.;
- „Подобряване качеството на живот в с. Ковачица, община Лом, чрез инвестиционни интервенции върху водопреносната мрежа”. Стойността на проекта е 4 520 454,00 лв.

Политиките, свързани с развитието на човешкия ресурс на територията на Северозападния район, за подобряване на образователното равнище на населението, на квалификацията и уменията на трудовия ресурс, за подобряване условията на групи от населението които са в неравностойно положение са част от националните политика на държавата в тези направления. Акценти в тях имат повишаването на заетостта, в т.ч. и на тази сред жените, създаване на възможности да достъпни ранни образователни услуги в предучилищна възраст и преодоляване ранното отпадане от училище, предлагане на комплексни услуги за хората с увреждания в обичайната им среда, подобряване на социалната (образователна, здравна, културна) инфраструктура в населените места и др.

Основен източник за финансиране на проекти, свързани с решаване на проблеми с пазара на труда, подобряване на квалификацията и уменията на кадрите, подпомагане на лица в неравностойно положение и в риск е Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”. По тази програма към началото на 2012 г. в Северозападния район са сключени 247 договора на обща стойност 24 884, 1 хил. лв. От тях са приключени 123 договора на обща стойност 8 659,0 хил. лв.

Важен приоритет в провежданата социална политика в СЗР е този за **повишаване на заетостта**. Аналитичните проучвания, свързани с пазара на труда в СЗР показват по категоричен начин, че сериозните проблеми с ниското равнище на заетост и високото ниво на безработица изискват прилагане на **ефективна политика** за използване потенциалите на човешкия ресурс. Това изискване засяга най-силно областите, в които проблемите със заетостта и безработицата са с най-остри социално-икономически измерения – Видин, Монтана, Ловеч. Област Видин е в групата на трите

области в страната (Видин, Шумен и Разград), които са с най-слабо комплексно развитие на пазара на труда.

Последиците от мерките, свързани със заетостта, са свързани с повишаване на доходите на населението и намаляване на безработицата. По линия на този приоритет със социален и икономически характер в СЗР са реализирани редица проекти по ОП „Развитие на човешките ресурси” – сектор пазар на труда. Към първото тримесечие на 2012 г. броят на проектите (със сключен договор) е 75 на обща стойност 6 573,2 хил. лв. Във вътрешнорегионален план, с най-голям проекти и размер на средствата са областите, които са най-засегнати от безработицата – Монтана и Враца, следвани от останалите области в региона. В област Монтана са одобрени и са сключени общо 23 договора на обща стойност 2 391 хил. лв., а в област Враца – също 23 договора, но с по-малък размер на финансовите средства – 1 562,1 хил. лв. В област Плевен броят на сключените договори е 17 на обща стойност 1 780,3 хил. лв. Прави впечатление ниската активност на потенциалните бенефициенти от област Видин – само 5 договора на стойност 461,9 хил.лв. Подобно е и състоянието на договорите, свързани с подобряване на заетостта в област Ловеч – 7 договора на стойност 377,9 хил. лв.

Другият основен приоритет, свързан със социалното развитие на СЗР засяга подпомагането на лица и общности, които се нуждаят от социална помощ. Проектите по това направление също се финансират от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” По тази програма (чрез Агенция за социално подпомагане) към първото тримесечие на 2012 г. са сключени общо 119 договора с размер на средствата 17664,9 хил. лв., които са с предмет - подобряване на социалните услуги, интеграция на групи в неравностойно социално положение. Основната част от договорите са за безвъзмездна финансова помощ по схемите „Грижа в семейна среда за независимост и достоен живот на хора с различни видове увреждания и самотно живеещи хора - дейности Социален асистент и Домашен помощник”, „За по-добро бъдеще на децата”, „Социално предприемачество - популяризиране и подкрепа на социални предприятия - пилотна фаза” и „Социални услуги за социално включване”. Чрез оптимизацията и модернизацията на социалната инфраструктура се предоставят по-добри условия за живот на хора в неравностойно положение. Изпълнението на проектите води до трайно подобряване качеството на живот на самотно живеещите възрастни хора и създава подходяща среда за отглеждане и възпитание на децата с умствена изостаналост.

В Северозападния район към началото на 2012 г. са сключени и договори по 56 проекта, насочени към подобряване на социалната и образователна инфраструктура в населените места. Те са на обща стойност 94748,5 хил. лв., осигурени основно по ОП “Регионално развитие” Броят на приключените проекти по това направление е 19 на обща стойност 25931,6 хил. лв. Реализацията на проекти свързани с подобряване качествата на образователната, здравната, културната инфраструктура и инфраструктурата за социално подпомагане допринасят за подобряване на обслужването на населението в редица общини от СЗР - Видин, Димово Вълчедръм, Берковица, Медковец, Георги Дамяново, Оряхово, Козлодуй, Мездра Ловеч, Луковит, Летница, Ябланица, Белене, Никопол, Искър и др.

II. SWOT-АНАЛИЗ

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
• Благоприятно географско местоположение - широк излаз на р. Дунав, преминаващи направления на Трансевропейски транспортни коридора №4 и №7 • Изграден е комбиниран мост на река Дунав Видин-Калафат • Наличие на качествен и ефективно използван поземлен ресурс • Природно разнообразие • Богато културно наследство • Селското стопанство е добре развито • Международното пристанще Лом е второто по големина пристанище в България на р. Дунав, като пристанищната инфраструктура е с висок работен капацитет и добър потенциал за обслужване • Добре развита е електроенергийната мрежа и междусистемни връзки със съседните държави • Усвоен е потенциалът за ВЕЦ и МВЕЦ • Добре изградена мрежа от средни професионални училища • Благоприятни показатели по отношение на качеството на атмосферния въздух • Относително равномерно разположение на мрежата от средни градове в района • Добре развита инфраструктура на доболничната и болничната лечебна помощ; • Голям брой реализирани проекти за подобряване физическите качества на образователна инфраструктура, на културни обекти и др. с европейски финансов ресурс.	• Наличие на големи зони с влошени демографски, икономически, социални и инфраструктурни показатели • Продължаващо влошаване на възрастовата структура на населението • Ниска изграденост на пътищата с национално значение - транспортното обслужване преобладаващо се базира на второкласни и третокласни пътища с недобро експлоатационно състояние • ЖП инфраструктурата не отговаря на съвременните изисквания • Неразвит въздушен транспорт • Достигнати критични нива на обезлюдяване на територията • Ниска покупателна способност на населението • Висок относителен дял на населението, живеещо в условията на бедност • Много нисък интензитет на икономическа активност • Технологична изостаналост и ниска конкурентноспособност на икономическите сектори • Висок дял на нискообразованите и ниско квалифицираните безработни • Липсва инфраструктура за колежаанско образование и е слаба представеността на висшето образование • Нараства броят на лицата, обхванати от процесите на социално изключване • Ниско качество на жизнената среда – недоизградени благоустройствени и комунални системи в населените места • Нарастващ брой на лицата, обхванати в процеса на социално изключване • Липса на изявени полюси на растежа • Силно подчертана териториална диференциация в демографското,

	социално-икономическото и инфраструктурното развитие на общините с центрове областните и някои малки градове и останалите общини
ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
- Изграждане на високоскоростен път по трасето на Коридор №4 и доизграждане на АМ „Хемус“ - Въвеждане на реални стимули с финансов и друг материален характер за стимулирано демографското развитие и задържане на населението - Разширяване на териториалния обхват на зони и територии от района със статут на “райони за целенасочена подкрепа” - Използване на възможностите за развитие на района, заложи в Дунавската стратегия на ЕС - Използване на възможностите за интегрирано развитие на градовете като катализатор за развитие на агломерационните им ареали - Наличие на възможности за усвояване на средства от европейски фондове - Трайно навличане на частния сектор в здравеопазването и частично в образованието	- Продължаващо въздействие на икономическата криза, водещо до продължително “свиване” на пазара на труда и нови фалити на местни фирми - Забавяне на възстановяването и развитието на регионалната пътна мрежа заради липса на финансиране - Свиване на пристанищната дейност по р. Дунав поради лошо поддържане и/или мениджмънт - Забавяне изграждането на газопрепосна мрежа и невъзможност за битова газификация - Замърсяване на околната среда на базата на трансгранични замърсявания и невъзстановяване на замърсените територии - Ограничаване на възможностите за усвояване на природния и друг териториален потенциал на района поради намаляващия капацитет на човешкия ресурс - Продължаващ процес на “изтичане” на квалифицирана работна ръка от района към други райони и извън страната - Подценяване на предимствата на периферното положение на района като шанс за отварянето му към съседните страни и Дунавския регион - Продължаващо проявление на процесите, формиращи междурегионалните контрасти - Недостатъчно използване на възможностите на географското местоположение

III. СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕВЕРОЗАПАДЕН РАЙОН ОТ НИВО 2

III.1. КОНТЕКСТ НА СТРАТЕГИЧЕСКОТО ПЛАНИРАНЕ

Регионалният план за развитие определя средносрочните цели и приоритети за устойчиво интегрирано регионално и местно развитие на територията на Северозападен район от ниво 2 в контекста на идентифицираните проблеми и потребности на развитието и стратегическия пакет от национални и документи на ЕС, формиращи основните цели, приоритети и политики на развитието през периода 2014-2020 г.

Анализът отбелязва ключовите проблеми и нужди на развитието на Северозападен район. Като най-сериозни се открояват значителното изоставане на района в социално-икономически план, сериозните структурни и демографски проблеми, натрупването на критична маса от проблеми в широки ареали от района и липсата на достатъчно собствен потенциал за обръщане на негативните тенденции и реализиране на ускорен догонващ растеж. Това поставя СЗР в силна зависимост от реализираните външни намеси и подкрепа – от страна на държавата и по линия на Кохезионната политика и фондовете на ЕС.

Основният стратегически документ, който задава рамката на развитието на Европейския съюз до 2020 г., е **стратегията „Европа 2020“**. На базата на тази стратегия всички държави-членки на ЕС и техните райони работят за очертаване политиките си за развитие, като част от общ механизъм за обединяване на целите им с целите на европейско ниво. Стратегията адресира очакваните резултати на развитието до 2020 г. по отношение на заетостта, иновациите, образованието, борбата с глобалните заплахи от климатични промени и енергийна зависимост, бедността. Целта на стратегията „Европа 2020“ е растеж, който е:

- **Интелигентен** – чрез по-ефективни инструменти в образованието, изследванията и иновациите;
- **Устойчив** – чрез преминаване към нисковъглеродна икономика, ресурсна ефективност и конкурентоспособна икономика, и
- **Приобщаващ**, със силен акцент върху създаването на работни места и намаляването на бедността.

Националната програма за реформи 2011-2015 г. „В изпълнение на стратегията Европа 2020” съдържа приоритетните мерки за политическите реформи насочени към засилване действието на основните фактори за растежа в България и за постигането на националните цели, които ще бъдат приложени в краткосрочен план и ще подкрепят по-бързото възстановяване на българската икономика. Тя служи за отправна точка при дефиниране на регионалните нужди за развитие и потенциала за растеж на България. В Националната програма за реформи като национален ангажимент по Стратегия “Европа 2020” са заложили следните **национални цели за постигане до 2020 г.:**

- Цел 1: Достигане на 76% заетост сред населението на възраст 20-64 г.;
- Цел 2: Повишаване дела на разходите за научно-изследователска и развойна дейност до 1,5% от БВП;
- Цел 3: Достигане на 16% дял на възобновяемите енергийни източници в брутното крайно потребление на енергия и повишаване на енергийната ефективност с 25%;
- Цел 4: Намаление на дела на преждевременно напусналите образователната система до 11% и повишаване на дела на 30 – 34 годишните със завършено висше образование – 36%;
- Цел 5: Намаление на броя на живеещите в бедност с 260 хил. души (с 16%).

Националната програма за развитие България 2020 е интегриран рамков документ, който очертава политиките за развитие на България за периода до 2020 г. и обхваща пълния спектър от действия на правителството за социално-икономическото развитие на страната. Програмата служи за отправна точка при разработването на програмни документи за целите на достъпа до конкретен финансов ресурс. Програмата се концентрира върху осем приоритета⁶:

1. Подобряване на достъпа и повишаване на качеството на образованието и обучението и качествените характеристики на работната сила.
2. Намаление на бедността и насърчаване на социалното включване.
3. Постигане на устойчиво интегрирано регионално развитие и използване на местния потенциал.

⁶ Национална програма за развитие „България 2020”, август 2012 г.

4. Развитие на аграрния отрасъл за осигуряване на хранителна сигурност и за производство на продукти с висока добавена стойност при устойчиво управление на природните ресурси.
5. Подкрепа на иновационните и инвестиционни дейности за повишаване на конкурентоспособността на икономиката.
6. Укрепване на институционалната среда за по-висока ефективност на публичните услуги за гражданите и бизнеса.
7. Енергийна сигурност и повишаване на ресурсната ефективност.
8. Подобряване на транспортната свързаност и достъпа до пазари.

Стратегическите цели на Националната стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012 – 2022 г. обхващат основните аспекти на сближаване – икономическо, социално и пространствено/ териториално в рамките на районите, страната и ЕС и са дефинирани както следва:

- Стратегическа цел 1: Икономическо сближаване в европейски, национален и вътрешнорегионален план чрез развитие на собствения потенциал на районите и опазване на околната среда.
- Стратегическа цел 2: Социално сближаване и намаляване на регионалните диспропорции в социалната сфера чрез развитие и реализация на човешкия капитал.
- Стратегическа цел 3: Териториално сближаване с европейските региони чрез трансгранично, междурегионално и транснационално сътрудничество.
- Стратегическа цел 4: Балансирано териториално развитие чрез укрепване на мрежата от градове-центрове, подобряване свързаността в районите и качеството на средата в населените места.

Националната концепция за пространствено развитие 2012-2025 г. е мащабен документ, който формулира модел за бъдещо пространствено развитие и устройство и на негова основа разработва Стратегия за пространствено развитие чрез определяне на система от цели и средства за постигане на интегрирано устойчиво развитие на националната територия:

- Стратегическа цел 1 “Интегриране в европейското пространство”. Развитие на национални и трансгранични транспортни, енергийни, урбанистични, културни и екологични коридори с оглед постигане на териториална свързаност, сътрудничество и интегриране в региона и в европейското пространство;
- Стратегическа цел 2 “Полицентрично териториално развитие”. Укрепване (стимулиране) на умерено полицентрична мрежа от градове - центрове (урбанистични центрове) с подобро качество на градската среда, способстващо за постигане на балансирано териториално развитие и намаляване на неравенствата (различията) в качеството на живот) между централните и периферните селски райони;
- Стратегическа цел 3 “Териториална свързаност и достъп до услуги”. Развитие на националната техническа и социална инфраструктура за подобряване на териториалната свързаност на районите и урбанистичните центрове и достъпа до (образователни, здравни, социални и културни услуги) основни социални и културни услуги;
- Стратегическа цел 4 “Съхранено природно и културно наследство”. Съхраняване и развитие на националната система от защитени природни и културни ценности за поддържане на природното биологично равновесие, териториалната природна и културна идентичност и за (социализиране, валоризиране и) интегриране на техните стойности в съвременния живот;
- Стратегическа цел 5 “Стимулирано развитие на специфични територии”. Интегрирано планиране и стимулирано развитие на територии със специфични характеристики (крайбрежни Черноморски, крайбрежни Дунавски, планински, гранични периферни) с оглед съхраняване и ефективно използване на техния природен, икономически (социален и културен) потенциал за развитие;
- Стратегическа цел 6 “Конкурентоспособност чрез подкрепени зони за растеж и иновации”.

Отправен документ за стратегическата част на РПР на СЗР 2014-2020 г. е Дунавската стратегия на ЕС, която е структурирана в четири стълба, в рамките на които се търсят съвместни дейности и проекти на дунавските държави:

1) Създаване на връзки за региона на река Дунав

- Подобряване на мобилността и мултимодалността.

а) вътрешни водни пътища.

б) сухоземни, железопътни и въздушни връзки

- Насърчаване на по-широкото използване на възобновяемата енергия.

- Насърчаване на дейностите в областта на културата и туризма и преките контакти между хората.

2) Опазване на околната среда в региона на река Дунав

- ☐ Възстановяване и запазване на качеството на водите

- ☐ Управление на рисковете за околната среда

- ☐ Опазване на биологичното разнообразие, ландшафтите и качеството на въздуха и почвите

3) Постигане на благосъстояние в региона на река Дунав

- Развитие на обществото на знанието чрез научноизследователски, образователни и информационни технологии

- Оказване на подкрепа за конкурентоспособността на предприятията, включително развитието на кълстери

- ☐ Инвестиране в хора и умения

4) Укрепване на региона на река Дунав

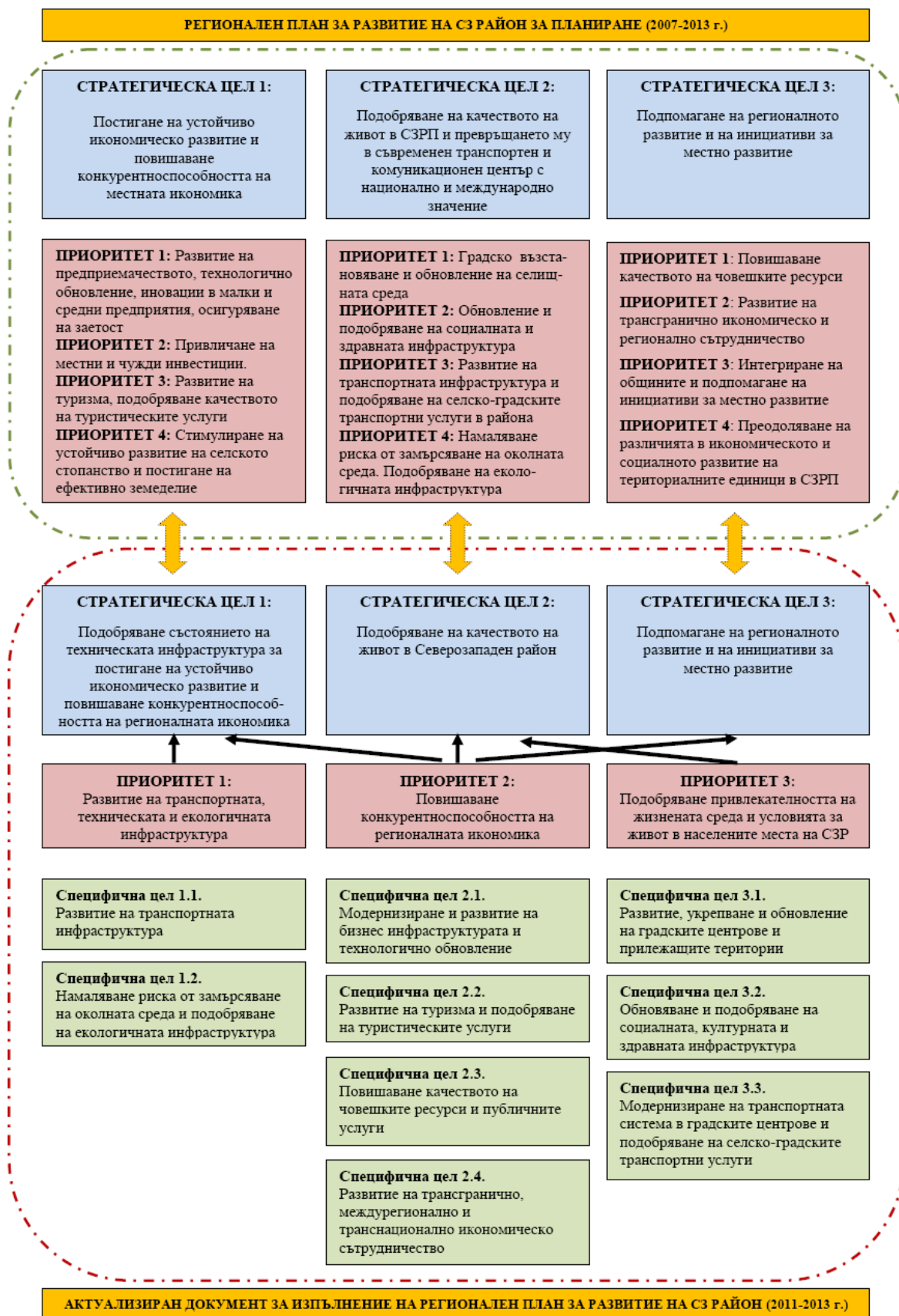
- ☐ Увеличаване на институционалния капацитет и сътрудничеството

- Съвместна работа с цел укрепване на сигурността.

Фокусирането върху Дунавското пространство ще се осъществява в определени зони от двете страни на реката, между които Видин – Калафат, Козлодуй – Оряхово – Бекет, Свищов – Никопол – Търну Магуреле, Разград – Русе – Гюргево – Букурещ, но това следва да се осъществява чрез равнопоставеност на пространственото сближаване и икономическите и социални аспекти на кохезията.

"Съвместният документ за пространствено развитие на държавите от Вишеградската четворка, България и Румъния" също определя стратегическите насоки за развитието на районите чрез приетия модел на оси и полюси на развитие.

Фиг. 39. Стратегическа рамка на РПР за периода 2007-2013 г. и сравнение с актуализирания документ от 2011 г.

При формулиране на целите и приоритетите за развитие на СЗР за следващия програмен период са отчетени и други стратегически документи, както и стратегическата рамка, залегнала в Актуализиран документ за изпълнение на Регионалния план за развитие на СЗР (2011-2013 г.) (фиг. 39.)

III.2. НОВИ МОМЕНТИ ПРИ ПРОГРАМИРАНЕТО НА ЕС ЗА ПЕРИОД 2014-2020 Г.

- Всички национални приоритети за развитие трябва да бъдат пряко свързани с набор от 11 общи тематични цели (ТЦ), адресирани от общия регламент, върху които фондовете на Общата стратегическа рамка ще съсредоточат своята подкрепа:
 - ТЦ 1: Засилване на научноизследователската дейност, технологичното развитие и иновациите;
 - ТЦ 2: Подобряване на достъпа до информационни и комуникационни технологии;
 - ТЦ 3: Повишаване на конкурентоспособността на малките и средните предприятия, на селскостопанския сектор;
 - ТЦ 4: Подкрепа за преминаването към нисковъглеродна икономика във всички сектори;
 - ТЦ 5: Насърчаване на адаптацията към изменението на климата и превенцията и управлението на риска;
 - ТЦ 6: Опазване на околната среда и насърчаване на ресурсната ефективност;
 - ТЦ 7: Насърчаване на устойчивия транспорт и премахване на участъците с недостатъчен капацитет във всички ключови мрежови инфраструктури;
 - ТЦ 8: Насърчаване на заетостта и подкрепа за мобилността на работната сила;
 - ТЦ 9: Насърчаване на социалното приобщаване и борба с бедността;
 - ТЦ 10: Инвестиции в образованието, уменията и ученето през целия живот;
 - ТЦ 11: Повишаване на институционалния капацитет и ефективна публична администрация.

- Кохезионната политика става ключов инструмент за реформи. Програмирането на фондовете на ЕС трябва да бъде ясно обвързано с редица по-широки **политически реформи, предвидени от националните програми за реформи на страните-членки**. Европейско финансиране на развитието е предвидено за постигане на трайна положителна промяна в общото ниво на даден сектор, както и на обществото и на икономиката като цяло, за което съответната държава-членка следва да изпълни определени **предварителни условия** с оглед получаване на европейската подкрепа.
- Подкрепата на ЕС трябва да бъде съсредоточена **върху ограничен брой приоритети за финансиране**, определени от държавите-членки, като по този начин се реализира значителен принос в постигането на целите на Съюза в съответствие със специфичните национални и регионални потребности за развитие.
- Финансовите възможности на ЕС са ограничени. Съответно, ефикасното и ефективно използване на фондовете на ЕС, националните ресурси, МФИ или заеми, както и мобилизирането на частния капитал, ще имат решаващо значение за ефективното изпълнение и реализирането на търсените ефекти.
- Прилагането на широкообхватен подход към териториалното измерение на политиката за развитие и използването на интегрирани териториални инвестиционни мерки е регламентирано в новата политика на сближаване. Пълното използване на вътрешния потенциал за развитие на регионите и общините ще трябва да получава все по-голямо внимание. Като се отчита – на етапите на планиране и мониторинг - териториалното въздействие на политиката ще бъде изискване за всички сектори и всички оперативни програми.
- По същия начин ще трябва да се определят интегрирани подходи за борбата срещу бедността и за посрещане на нуждите на целевите групи с най-висок риск от дискриминация или изключване, със специално внимание към маргинализираните общности.

III.3. ВИЗИЯ, ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ

Приетата визия, която определя рамката за реализация на Регионалния план за развитие на Северозападен район в периода 2014-2020 г., е следната:

Северозападен район е преодолял същественото социално-икономическо изоставане и сериозните структурни и демографски проблеми в неговото развитие чрез подходящи инвестиции за възстановяване и укрепване на специфичния потенциал за растеж и създаване на условия и предпоставки за догонващи темпове на развитие в национален и европейски мащаб.

Към 2009 г., за когато са налични последни данни (публикувани от Евростат на 13 март 2012 г.), Северозападен район от ниво 2 е най-слабо развитият регион (ниво NUTS 2) не само в България, но и сред всички 271 региона в целия Европейски съюз, като се нарежда на последно място по брутен вътрешен продукт на глава от населението, изчислен чрез паритета на покупателната способност с 27,3% от средното за общността. Предложеният стратегически документ има за задача да фокусира управленските процеси и да даде рамката за използването на наличните ресурси по такъв начин, че СЗР да възстанови икономическата си жизнеспособност и да навакса значимото изоставане, което се наблюдава в момента. Примерът на редица други държави и региони показва, че чрез прилагането на целенасочени мерки на политиката, на базата на реалистични цели, може да се постигне значим напредък в рамките на програмния период, за който е дефиниран обхвата на документа.

Предвид изходната позиция на СЗР, е твърде трудно да се определят само няколко приоритетни области, където да бъдат насочени усилията на социално-икономическата политика. И все пак, като такива биха могли да бъдат посочени:

- По-добра бизнес среда и насърчаване на икономическия растеж в района, по-висока заетост, повече инвестиции (вкл. в НИРД и иновации);
- Съхраняване на демографския потенциал с грижа към младите хора - намаляване на дела на рано напусналите училище, увеличаване броя на младите хора, завършили висше образование, реализация на младите хора в България;

- По-добра свързаност – по-добра инфраструктура и по-добра вътрешна свързаност и с по-слабо развитите територии, с достъпни услуги, запазване и утвърждаване на културно-историческо наследство и природно богатство.

На тази основа РПР на Северозападен район от ниво 2 поставя следните стратегически цели:

- *Стратегическа цел 1:* **Развитие на конкурентноспособна икономика чрез развитие на собствения потенциал на СЗР**
- *Стратегическа цел 2:* **Съхранение и развитие на човешкия капитал**
- *Стратегическа цел 3:* **Подобряване на териториалната устойчивост и свързаност**

Те ще бъдат изпълнени чрез реализацията на набор от приоритети, които впоследствие ще бъдат обективизирани чрез мерки и дейности. В стратегическата му част ще бъдат представени насоки за тяхното съдържание.

В долната фигура е представено графично стратегическото целеполагане на РПР на СЗР от ниво 2.

Фиг. 40. Визия, стратегически цели и приоритети на Регионалния план за развитие на Северозападен район от ниво 2

ПРОЕКТ НА РЕГИОНАЛЕН ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕВЕРОЗАПАДЕН РАЙОН ОТ НИВО 2 ЗА ПЕРИОДА 2014-2020 г.

Визия:

Северозападен район е преодолял същественото социално-икономическо изоставане и сериозните структурни и демографски проблеми в неговото развитие чрез подходящи инвестиции за възстановяване и укрепване на специфичния потенциал за растеж и създаване на условия и предпоставки за догонващи темпове на развитие в национален и европейски мащаб.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ

1:

Развитие на конкурентноспособна икономика чрез насърчаване на собствения потенциал на СЗР

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ

2:

Съхранение и развитие на човешкия капитал

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ

3:

Подобряване на териториалната устойчивост и свързаност

ПРИОРИТЕТ 1.1:

Подкрепа за МСП и подобряване на средата за правене на бизнес

ПРИОРИТЕТ 1.2:

Насърчаване на предприемачеството и създаването на нови местни фирми

ПРИОРИТЕТ 1.3:

Привличане на местни и чуждестранни инвестиции в преработвателната промишленост и високотехнологичните дейности

ПРИОРИТЕТ 1.4:

Насърчаване на развитието на селското стопанство и туризма

ПРИОРИТЕТ 2.1:

Подобряване на достъпа до образование и социална инфраструктура

ПРИОРИТЕТ 2.2:

Повишаване на заетостта и развитие на пазара на труда

ПРИОРИТЕТ 2.3:

Предотвратяване на рискове, водещи към социално изключване и изолация

ПРИОРИТЕТ 2.4:

Укрепване на институционалния капацитет на областно и местно ниво за подобряване на процесите на управление

ПРИОРИТЕТ 3.1:

Развитие на транспортната инфраструктура

ПРИОРИТЕТ 3.2:

Опазване на околната среда и биоразнообразието

ПРИОРИТЕТ 3.3:

Подобряване на модела на градското и селското развитие в Северозападен район

ПРИОРИТЕТ 3.4:

Развитие на териториалното сътрудничество

Реализацията на стратегическите цели и съответно приоритетите в рамките на настоящия РПР на СЗР от ниво 2 зависи от набор от **допускания** - фактори, които се очаква да останат непроменени в периода на реализация на РПР. При тяхната промяна е необходимо извършването на промени в документа, които да отразят новото състояние на нещата:

- В периода на реализация на РПР макроикономическата и политическата ситуация в България и региона на Югоизточна Европа ще остане стабилна
- Обемът на входящите преки чуждестранни инвестиции в България ще нараства устойчиво или ще се запази на нива от поне 1,5 – 3,0 милиарда евро или повече на годишна база в периода до 2020 г.
- България ще продължи устойчиво да усвоява средства от Структурните и Кохезионния фонд на Европейския съюз, както и от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони
- До 2020 г. няма да бъдат закривани големи структуроопределящи предприятия в Северозападен район от ниво 2
- Икономическият и паричен съюз на ЕС и по-специално еврозоната няма да се разпадна в резултат на дълговата криза в страни като Гърция, Италия, Испания и т.н.

Понастоящем, въздействието на международната икономическа и финансова криза не предполага съществено негативно въздействие върху горните предпоставки. Финансовата стабилност на българската икономика се запазва, в съчетание с ниска инфлация и сравнително стабилен фискален резерв. Растежът на икономиката намалява, но не толкова значително, колкото в други държави-членки на Европейския съюз. Не се наблюдава драстично влошаване на социално-икономическите параметри.

Макар обемът на преките чуждестранни инвестиции през 2009 г. да намалел до нива от около 2,4 милиарда евро в сравнение с 6,7 милиарда евро през 2008 г., като регистрира нов двукратен спад през 2010 г. (1,2 милиарда евро), понастоящем се чувства известно активизиране на инвестиционната активност от страна на чуждестранни компании в България, като се наблюдава, макар и минимален растеж през 2011 г. (1,3 милиарда евро). Стабилен резерв за развитие на местната икономика представляват средствата от Европейския съюз, чието усвояване се очаква значително

да се подобри през следващите години и да е съществен стимул за развитието на публичния и частния сектор.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1:

Развитие на конкурентноспособна икономика чрез насърчаване на собствения потенциал на СЗР

Този стратегическа цел е идентифицирана, за да адресира основните потребности и потенциал за развитие на СЗР, свързани с липсата на конкурентноспособност на регионалната икономика и нейното слабо представяне в страната. Освен догонващ растеж чрез специално насочена подкрепа от националната и регионална политика СЗР следва да мобилизира и включи в този растеж специфичния си потенциал и фактори на растеж, както и да подобри тяхното качество. Сред недостатъчно добре оползотворените ресурси, които са и носители на регионално развитие, са природните ресурси и културното наследство. Необходимо е да се приложат мерки за ефективното използване и валоризиране на тези специфични потенциали във всички части на района.

Едновременно с това, усилията ще бъдат фокусирани върху предоставянето на целенасочена подкрепа за съществуващия малък и среден бизнес (*Приоритет 1.1.*), повишаване на предприемаческата активност на местно ниво за създаването на нови малки и средни предприятия от една (*Приоритет 1.2.*), както и реализиране на дейности, свързани с привличането на нови външни инвестиции (местни и чуждестранни инвестиции), които ще вляят свеж ресурс за развитието на местната икономика и по-специално в преработващата промишленост (вкл. високотехнологични дейности), която генерира продукти с висока добавена стойност (*Приоритет 1.3.*). По този начин създаването/привличането на нови предприятия ще има директен ефект върху повишаването на местната заетост, увеличаването на разполагаемите доходи на населението и засилването на тяхната мотивация да останат в региона. При реализацията на тези приоритети специално внимание ще бъде обърнато върху насърчаването на развитието на селското стопанство и туризма (*Приоритет 1.4.*).

Финансовото подпомагане за увеличаване на конкурентноспособността на българските МСП във всички сектори е основна политика на държавата в рамките на помощта от ЕС, особено чрез интервенции, стимулиращи цялостното подобряване на бизнес средата; повишаване на производителността; улесняване на достъпа до нови

пазари и интернационализацията на българските фирми; съкращаване на пътя до крайните клиенти (особено за хранително-вкусовата промишленост); разработване, пазарна реализация и маркетинг на нови продукти, процеси, услуги и бизнес-модел; засилено навлизане и трансфер на иновациите на пазара; ресурсната ефективност, достъп до качествени бизнес консултации и т.н. В този контекст фирмите и предприемачите от СЗР трябва да бъдат готови и подпомогнати да се възползват от тези условия и възможности за подкрепа.

В този контекст приоритетните дейности за реализиране на целта са ориентирани към следните приоритети:

Приоритет 1.1: Подкрепа за МСП и подобряване на средата за правене на бизнес

За изпълнението на стратегическата цел, на първо място в рамките на приоритет 1 ще бъдат предприети мерки за запазване на съществуващия жизнеспособен местен бизнес (особено на малките и средните фирми, които са най-уязвими в условията на икономическата криза), който е предпоставка за осигуряване на базовото ниво на заетост и доходи на местното население. Целта е предприятията да подобрят своята финансова устойчивост чрез подпомагане на технологичното им обновление, въвеждането на стандарти за качество, подобряване на достъпа до нови пазари, повишаване на производителността и ефективността им на работа.

По отношение инвестициите в предприятия, приоритетите за финансиране по Структурните фондове ще бъдат насочени към подобряване на производителността и ефективността на дейността на МСП и за създаване на реални конкурентни предимства на местните и експортните пазари. Също така, средствата ще се ползват за подобряване на сътрудничеството между МСП чрез създаването на клъстери и други форми за целенасочена бизнес подкрепа, включително бизнес-инкубатори, за да могат те да се възползват от синергийни ефекти и икономии от мащаба. Подкрепата ще бъде насочена и към диверсифициране на икономическите дейности, продукти и услуги на фирмите и стопанствата в отговор на променящите се потребности/търсене на пазара, особено в селските и отдалечените райони, така че да се подсигури дългосрочната им устойчивост.

Обхватът на дейностите и мерките, които следва да се подкрепят в рамките на този под приоритет в СЗР , включва:

■ **Подприоритет 1.1.1. Запазване на съществуващия конкурентноспособен бизнес с фокус върху малките и средните предприятия**

- Подпомагане на технологичното обновление на предприятията в СЗР;
- Въвеждането на стандарти за качество;
- Подобряване на достъпа до нови пазари и интернационализация на МСП;
- Повишаване на производителността и ефективността им на работа;
- Използване и достъп до ИКТ.

Подкрепата ще бъде насочена към подобряване достъпа до финансиране чрез финансовите инструменти JEREMIE и Националния иновационен фонд. Също така, държавата ще осигури подкрепа при подготовка и изпълнение на проекти по европейските програми. Очакваните резултати от мерките са увеличаване на достъпа и обема на външно финансиране основно за МСП.

■ **Подприоритет 1.1.2. Изграждане на индустриални зони и логистични центрове, както и подкрепа за веригите на доставките**

За подпомагане развитието на бизнес инфраструктурата, която е основа за ускореното развитие на местната икономика и намаляването на първоначалните разходи за създаването на нов бизнес, ще бъдат приложени целенасочени мерки за създаването и изграждането на организирани бизнес пространства (индустриални/бизнес зони, логистични центрове и паркове), които да служат като места за ускореното развитие на местните предприятия.

Също така, ще бъде насърчено кооперирането между местните предприятия чрез подпомагане на клъстерирането и предоставянето на подкрепа за веригите на доставките, особено в случаите на привличане на стратегически инвеститори.

Обхватът на интервенциите включва:

- Строителство, подобряване и реконструкция на съществуващи или развитие на нова техническа инфраструктура, свързана с бизнеса (напр. комуникационни връзки)

- Строителство/ реконструкция/ рехабилитация на улици или малки участъци от местни пътища, осигуряващи достъп до и в индустриалните и бизнес зони, електроснабдяване, публично осветление, връзки към газоснабдителна, водоснабдителна и канализационна мрежа в рамките на бизнес зоните и терените и др.)
- Строителство, възобновяване, рехабилитация, реконструкция и ремонт на съществуващи/изграждане на нови индустриални зони.

Тяхното финансиране ще бъде подпомогнато от Оперативна програма „Регионално развитие”, а също така от местни инициативи за подобряване на бизнес средата, като намаляване на административните тежести за правенето на бизнес.

Приоритет 1.2. Насърчаване на предприемачеството и създаването на нови местни фирми

Предприемаческата активност се изразява както в развитието на производства и услуги, които могат да преодолеят трудностите и да оцелеят, така и в стартирането на бизнеси в нови перспективни ниши.

Обхватът на дейностите и мерките, адресиращи този приоритет, включва:

- Подкрепа за създаване на нови микро- и малки фирми в района;
- Изграждане на нова предприемаческа култура;
- Подпомагане процеса на пазарна информация и търговски контакти с местни и чуждестранни фирми;
- Повишаване капацитета на българските предприемачи за развитие на устойчив и конкурентен бизнес в условията на общ европейски пазар и глоболизиращ се свят;
- Насърчаване на предприемачеството сред уязвимите групи на пазара на труда. Мерките в тази област на въздействие ще бъдат насочени към насърчаване на предприемачеството, включително и социалното предприемачество за безработни лица, хора с увреждания и лица от групи в неравностойно положение;

- Насърчаване на кооперирането между местните предприятия чрез подпомагане на клъстерирането и предоставянето на подкрепа за веригите на доставките, особено в случаите на привличане на стратегически инвеститори.

Достъпът до финансиране на иновативните МСП, стартиращите предприятия и предприятията в селските и изоставащите райони се предвижда да се улесни чрез фондовете и програмите на Общата стратегическа рамка и различните форми на финансов инженеринг и кредити, включително заеми, гаранции, микрокредити, рисков капитал, „мостово финансиране“ и други с акцент онези МСП, които имат демонстриран потенциал за по-бързо изплащане на вложените инвестиции.

Приоритет 1.3: Привличане на местни и чуждестранни инвестиции в преработващата промишленост и високотехнологичните дейности

Основен дефицит в Северозападен район е притокът на инвестиции, в т.ч. чуждестранни. Съществува дълготрайна тенденция районът да остава на последно място по привлечени инвестиции, местни и чуждестранни, след районите от ниво 2 в страната.

■ Подприоритет 1.3.1. Привличане на местни и чуждестранни инвестиции в преработваща промишленост

Реализирането на този подприоритет е тясно свързан с горните, но в голяма степен той налага по-добро и успешно включване на регионалните и местните власти, както и бизнес-подкрепящи организации, водещи до:

- Подобряване на условията за бизнес, който да провокира навлизането на местни и чуждестранни компании, съдействие за подобряване на тези условия, както и реализация на програма за регионален инвестиционен маркетинг;
- Подобряване на качествените характеристики на работната сила;
- Осигуряване на подходящи места за развитие на нов бизнес;
- Създаване на прозрачни условия за работата на бизнеса и др.

Важно сравнително предимство, което притежава Северозападен район, е близостта до западните и северните пазари, а така също до транспортни пътища, като предимствата на транспортната достъпност на района се увеличават значително с изграждането на втория мост на р. Дунав.

■ Подприоритет 1.3.2. Иновации и ресурсна ефективност

Процесът на привличане на нови инвестиции и развитие на предприемачество трябва да бъде насочен към инвестиции в технологични отрасли, иновациите, енергийната и ресурсна ефективност. По този начин инвеститорите и предприемачите в района ще допринесат не само за постигането на националната цел за увеличаване на енергията от ВЕИ в общото крайно потребление на енергия през 2020 година, но и за подобряване ефикасността и конкурентоспособността на регионалната икономика.

През следващия програмен период 2014-2020 г. в рамките на подкрепата на Структурните фондове ще се предоставят възможности за развитие на „зелена” икономика и достъп до финансиране за иновативните МСП, особено за тези, развиващи икономически дейности в областта на нисковъглеродната икономика. Основните области за интервенция ще са насърчаване на енергийната и ресурсна ефективност и увеличаване в ползването на ВЕИ, подобряване на околната среда.

Средствата на Структурните фондове ще бъдат ползвани и за финансиране на проекти за енергийна ефективност в земеделските стопанства, в частни и обществени сгради, включително за отопление и охлаждане на сградите, като се помогне на страната да се адаптира към международните стандарти.

Средствата по европейските фондове ще се използват за намаляване на емисиите на парникови газове, включително в селските райони, и за насърчаването на еко-иновативни индустрии, технологии, услуги и продукти чрез стимулиране на икономически жизнеспособни подходи за рециклиране на отпадъците, както и за въвеждането на по-екологично съобразни сеитбообороти при полските култури.

В тази връзка, обхватът на дейностите и мерките, които следва да се осъществят и могат да бъдат подкрепени в района, включва:

- Повишаване на осведомеността сред обществеността и бизнеса за насърчаване избора на технологични и нисковъглеродни/”зелени” производства и потребление;

- Подкрепа за технологично обновяване и адресиране на високата енергоемкост на МСП;
- Подкрепа за разпространение на нови нисковъглеродни процеси, технологии и продукти;
- Насърчаване на повишаването на квалификацията на заетите лица в иновативни предприятия;
- Насърчаване внедряването на нови продукти и технологии, разработването на нови бизнес модели за МСП, насърчаване на цифровизацията на процесите и използването на ИКТ в предприятията;
- Насърчаване на инвестициите в технологии за производство и потребление на енергия от ВЕИ от предприятията и домакинствата;
- Диверсификация на инвестициите във ВЕИ, слънчева енергия, но също така вода, вторични продукти, отпадъци от селското стопанство и горското стопанство (включително биогаз от оборски тор).

Приоритет 1.4: Насърчаване на развитието на селското стопанство и туризма

Природните ресурси и културното наследство са важна част от специфичния потенциал на Северозападен район. Неговите възможности в значителната си част не са усвоени и включени в производство на добавена стойност и генериране на нови работни места. Необходими са значителни усилия и реализиране на мерки и успешни практики за устойчиво развитие и усвояване на природния и специфичен културно-исторически потенциал на района, които да стимулират регионалния икономически растеж и заетост.

■ Подприоритет 1.4.1. Развитие на аграрния отрасъл за производство на продукти с висока добавена стойност при устойчиво управление на природните ресурси

Реализирането на приоритета ще доведе до подобряване конкурентоспособността на земеделското производство, като същевременно ще гарантира повишаването на степента на устойчиво и ефективно използване на

ресурсите в отрасъла. Приоритетните дейности са насочени към структурно балансиране на аграрния отрасъл, преодоляването на технологичното изоставане, повишаване общата производителност, подобряването и опазването на околната среда.

Реализацията на подприоритета ще се осъществява посредством активизиране на инвестиционния процес, насочен към модернизиране на производствените структури - земеделски стопанства и преработватели на земеделска продукция, както и внедряване на иновативни решения в земеделската практика. Държавата ще стимулира инвестиционния процес чрез подкрепа, обхващаща материални и/или нематериални инвестиции. Особено внимание ще бъде обърнато на подобряване на възможностите за модернизация и трансфер на иновации в малките и средни стопанства.

Обхватът на дейностите и мерките, които могат да намерят подкрепа, включва:

- Модернизирани и технологично обновени стопанства и инфраструктура в отрасъла;
- Развитие и ускорено въвеждане на иновациите в земеделската практика;
- Насърчаване на инвестиции в материални и нематериални активи;
- Предоставяне на консултантски услуги на заетите в аграрния сектор;
- По-висока професионална квалификация и информираност на земеделските производители;
- Насърчаване сдружаването на производителите и кооперирането на участниците във веригата за предлагане на земеделски продукти и храни;
- Ефективно управление на рисковете в земеделието;
- Насърчаване развитието на биологичното земеделие;
- Насърчаване земеделските производители да предоставят екологични услуги и услуги, свързани с климата;
- Поддържане и съхраняване на горските ресурси.

■ Подприоритет 1.4.2. Развитие на устойчиви форми на туризъм

За последните години туризмът се наложи като икономическа дейност, която има значителен дял в икономиката в районите, създава заетост и мобилизира местни и чужди инвестиции. Различните видове туризъм - селски, екологичен, културен - се

установиха като дейност, създаваща брутна добавена стойност за районите, която се основава на по-доброто използване на местния потенциал за развитие – природни ресурси и забележителности, климатични условия, културно-историческо наследство. Културните и творческите индустрии допринасят за развитието на културния туризъм в регионите и за утвърждаването на културните традиции и идентичност.

Специфичните дадености на Северозападен район благоприятстват развитието на устойчиви форми на туризъм – природен, културен, екологичен и др. Туризмът може да интегрира и мобилизира средите на бизнеса и да се развива като сериозна икономическа дейност, която диверсифицира икономиката на района, като същевременно създава привлекателни работни места за млади хора.

Областите на въздействие, свързани с реализацията на подприоритета, са следните:

- Опазване, популяризиране и развитие на културното и природно наследство;
- Развитие на природни, културни и исторически атракции – възстановяване, опазване, експониране, оборудване, въвеждане на техники и програми за интерпретация и анимация и др. Държавата ще подпомага местния икономически потенциал за развитие на различни видове туризъм (културен, религиозен, спа, еко и приключенски, селски туризъм) като подпомага развитието на туристически атракции и специализирана инфраструктура за оползотворяване на туристическите ресурси (вкл. с изграждане на съпътстваща инфраструктура) – интегриране на недвижими културни ценности (НКЦ) в съвременната среда и в туристически продукти; въвеждане на съвременни форми за експониране и интерпретация и обновяване на музеите, развитие на инфраструктурата за туризъм в защитените територии и развитие на природни туристически атракции; изграждане и развитие на туристически атракции за селски, спа/балнео, приключенски и спортен туризъм;
- Разработване, регионален маркетинг и реклама на регионални туристически продукти, основани на местния потенциал – подкрепа за формиране на туристическите региони в страната, провеждане на пазарни проучвания, разработване на бранд стратегии за регионите на страната, маркетингови стратегии за позициониране и осъществяване на промоционални дейности,

формирание на регионални продукти, инициране на специфични регионални спортно-туристически събития, укрепване и развитие на мрежите от регионални и местни туристически информационни центрове, подкрепа на местни традиции, обичаи и културни събития, които имат периодичен характер – събори, панаири, фестивали, музикални дни, театрални дни, дни на поезията и др, насърчаване на програми и инициативи за устойчиво развитие на туризма, туризъм за възрастни хора, достъпен туризъм и т.н.;

- Създаване на условия за развитие на културни и творчески индустрии в регионите - подкрепа на визуалните изкуства и популяризиране на съвременни форми на художествено изразяване; мобилност на визуални, сценични и аудиовизуални произведения и на техните автори и изпълнители; подкрепа на българското участие в международно значими културни събития и инициативи;
- Повишаване професионалната квалификация на заетите в туризма.

Описаните дейности и мерки ще намерят подкрепа по Оперативна програма “Регионално развитие”, Програмата за развитие на селските райони, другите оперативни програми, чрез насърчаване на публично-частното партньорство, както и други финансови източници, насърчаващи устойчивото развитие на този приоритет.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2:

Съхранение и развитие на човешкия капитал

Фокусът на втората стратегическа цел на РПР на СЗР е поставен върху развитието на човешкия ресурс и подобряването на управленския капацитет и координацията между органите на централната власт, представени на местно ниво и на структурите на местното самоуправление.

Залагането на така формулираната стратегическа цел в областта на развитието на човешкия ресурс се обосновава с необходимостта от решаване на констатираните, продължително проявяващи се проблеми в социалното развитие, които поставят СЗР в неблагоприятна позиция в сравнение с останалите 5 района в страната. Тези проблеми са свързани с:

- Негативното демографско развитие на Северозападния район и свързаният с това процес за обезлюдяване на територията;
- Влошените характеристики на населението - възрастова, етническа и образователна структура;
- Неблагоприятните характеристики на пазара на труда в района по отношение качествата на работната сила, неголемите възможности за използване на трудовия потенциал, високото равнище на безработица и др.;
- Степента на развитост на социалната инфраструктура и възможностите за задоволяване на социалните потребности на населението;
- Наличието на добре изразени междурегионални и вътрешнорегионални различия в социалните условия.

Същевременно, посочената стратегическа цел е насочена към създаване на условия за по-ефективно използване на наличния човешки ресурс, на потенциала на изградената и на предвидената за изграждане нова социална инфраструктура за постигане на целите на интегрираното развитие на района през следващия програмен период.

Приоритетните дейности са ориентирани към разширяване на достъпа до качествено образование; постигане на по-голяма гъвкавост на образователната система спрямо промените в пазара на труда; създаване на условия за качествена заетост, гарантираща социално включване; изграждане на адекватна инфраструктура за образование и здравеопазване, спортна и културна инфраструктура; осигуряване на по-добър здравен и културен статус на населението и подобряване на социалното включване.

Приоритетът включва четири подприоритета. Предвижданите мерки целят да доведат до по-добри образователни резултати на учащите; намаляване на преждевременното напускане на училище и повишаване образователното равнище на населението; увеличаване на заетостта, особено на младежката заетост, респективно намаляване на безработицата; по-качествено здравеопазване и по-здравословен начин на живот; подобрени образователни, квалификационни и здравни характеристики на работната сила; по-висока производителност; намаляване на бедността.

Необходима е съгласуваност при планирането на мерките в тази област, както на услугите в отделните сектори, така и на регионално ниво чрез подобряване механизмите и процедурите за взаимодействие между институциите; въвеждане на мултидисциплинарен подход при предоставянето на услуги, индивидуализиране на услугите, прилагане на комплексна оценка на потребностите на базата на разработени модели за работа и провеждане на обучения на служители, професионалисти и др.; създаване и въвеждане на системи за мониторинг, контрол на ефективността и повишаване на капацитета на общините, неправителствените организации, социалните партньори и доставчиците на услуги за участие във формулирането и провеждането на интегрирани политики в различни сфери – пазар на труда, образование и обучение, социални, спортни и здравни услуги, насърчаващи социалното включване чрез прилагане на нови форми за участие на гражданското общество, разработване на местни програми за социално включване и др.

Приоритет 2.1. Подобряване на достъпа до образование и социална инфраструктура

Социалното развитие е свързано с приоритетното развитие на социалните системи, ангажименти към които имат държавата и общините.

Изпълнението на Приоритет 2.1. включва комплекс от мерки за повишаване на образователното ниво на местното население под и в трудоспособна възраст, за да може в допълнение към високия дял на селскостопанския сектор в местната икономика да се даде допълнителен тласък на развитието на промишлеността и услугите, които са устойчиви във времето и ще отговарят на очакваното увеличаване на броя на инвеститорите в региона през годините (вкл. преработвателна промишленост, базирана на местния селскостопански ресурс).

В развитието на образователната инфраструктура, наред с развитието на общото и на професионалното образование, акцент се поставя в развитието на профилираното образование – училища в сферата на културата, в сферата на спорта, училищата с езиков и хуманитарен профил. Друго изискване свързано с образователната инфраструктура е осигуряване на достъп до образование за лицата от населени места без функциониращи училища (по линия на ученическите пътувания, чрез интернет обучение и др.).

Очертава се необходимост от разкриване на самостоятелни колежи (с прием след средно образование) и/или още на едно висше училище. В тази връзка, фокусът ще бъде поставен, от една страна, върху обучението в средните училища и осигуряването на възможности за получаване на бакалавърски и магистърски степени в ново висше учебно заведение на територията на СЗР (при възможност чрез създаването на университетски център в гр. Видин в допълнение към съществуващия Медицински университет - Плевен), а от друга страна, в преквалификацията на персонала и въвеждането на програми за учене през целия живот.

В сферата на здравеопазването приоритетът изисква създаване на условия за интегрирано развитие на доболничната и болничната лечебна дейност, на спешната и неотложната медицинска помощ, съобразени със заболяемостта на населението и нормативните потребности. Развитието на инфраструктурата на културата и експонирането на културното наследство на територията на СЗР се разглеждат като предпоставка за развитие на културния туризъм – една от целите, заложили и в Дунавската стратегия на ЕС.

Изпълнението на Стратегическа цел 2 ще бъде постигнато чрез набор от мерки за възстановяване както на физическата, така и на т.нар. “мека” инфраструктура, свързана с развитието на социалната, здравната и културната дейност в района.

■ Подприоритет 2.1.1. Повишаване на образователното равнище на населението предвид изискванията на бизнеса и инвеститорите

Подприоритетът обхваща дейности, насочени към осъвременяване на системата на образованието и постигане на по-голяма гъвкавост спрямо бързо променящите се потребности на пазара на труда. Националната програма за развитие „България 2020” предвижда цялостно модернизиране на образователната система на всички нива, което ще благоприятства за пълноценната професионална и лична реализация. Поставени са две национални цели по Европа 2020: да се намали делът на преждевременно напусналите училище до 11%, а делът на завършилите висше образование на възраст 30-34 години да достигне 36%. Северозападен район следва активно да оползотвори националните приоритети и да се възползва от възможностите за по-добро образование и по-образовано население.

Подприоритетът цели подобряване на знанията и уменията на работната сила и инвестициите в човешките ресурси в предприятията като ключ за постигане на по-

висока конкурентоспособност на икономиката, а така също осигуряването на баланс между търсенето и предлагането на знания и умения за по-успешното адаптиране на работната сила към потребностите на пазара на труда.

Дейностите за въздействие, които адресират този приоритет, включват:

- ***Засилване взаимодействието между образователните институции и бизнеса и включване на работодатели и институции от трудовия пазар в разработването и осъществяването на учебните програми с цел повишаване на предприемаческите умения и пригодността за заетост***

Придобиването на компетентности в съответствие с пазара на труда включва редица мерки, които могат да се обобщят в осигуряването на финансови, материално-технически и административни предпоставки за формиране на практически умения в съответствие с изискванията на пазара на труда. Такива са внедряването на система за прогнозиране на потребностите на пазара на труда от работна сила; разработване на стандарти и учебни програми за придобиване професионална квалификация съвместно с бизнеса; осигуряване на възможности за професионално обучение и обучение за придобиване на ключови компетентности на заети и безработни лица, в т.ч. и обучения на работното място.

За целта, ще бъдат извършени анализи на настоящото състояние на подготовка на работещите и на потребностите на съществуващия бизнес, както и ще бъде извършено моделиране на очакванията от страна на бъдещия бизнес, който ще бъде привлечен, от квалифицирана работна ръка. Едновременно с това, ще бъде поставен акцент върху подобряване уменията и знанията на персонала, ангажиран в туристическото предлагане и селскостопанския сектор.

Фокусът в учебните заведения ще бъде поставен освен към традиционните специалности, също така върху изучаването на чужди езици, както и обучението в сферата на информационните технологии, природните и инженерните специалности.

Укрепването на връзките между институциите за образование/обучение и реалния сектор ще осигури възможности за обучение в реална среда за усвояване на практически умения; улесняване на прехода от образование към пазара на труда; подобряване участието на регионалния бизнес във всички етапи от процеса на

обучение; развитие на младежки доброволчески дейности; насърчаване на партньорството и сътрудничеството с представителите на реалния сектор.

- ***Създаване на условия за достъп до образование (вкл. и от лица от групи в изолация и риск)***

Специални усилия трябва да бъдат положени за тези групи, които са изправени пред затруднения в обучението и / или са в подчертано неравностойно положение.

Това ще стане възможно чрез прилагането на съвременни образователни политики, насочени към образователните потребности на обучаваните и насърчаване прилагането на разнообразни форми и начини на обучение. Ключовите мерки ще бъдат насочени към ефективно финансиране за осигуряване на равен достъп и към повишаване резултатите от образованието.

- ***Намаляване на броя на преждевременно напускащите училище***

Намаляването на преждевременно напускащите училище и осигуряването на равен достъп до качествено образование на всички нива на задължителното образование (предучилищно, основно и средно) е основна предпоставка за приобщаващия растеж. Това предполага цялостна политика за предотвратяване на ранното напускане на училище и осигуряването на превенции, интервенции и компенсации със специален фокус върху ромското население.

- ***Обучение през целия живот***

Ученето през целия живот е важна област на национална и регионална политика, с очаквана подкрепа със средства от европейските фондове, в която ресурсите ще бъдат насочени към изграждането на капацитет, с цел подобряване на предлагането и достъпа до възможности за качествено професионално обучение и повишаване на квалификацията/преквалификация на възрастни, както и за осигуряване на по-лесен достъп до целеви обучения, информационни и демонстрационни дейности, особено за земеделските производители и горски стопани, обитаващи периферните и отдалечени райони.

- ***Създаване на условия за задържане на високообразованото население***

Това е ключова област на въздействие в СЗР, който следва да запази и увеличи броя на населението с високообразовано население. Районът е на последно място в страната според дела на населението с висше образование спрямо останалите райони от ниво 2.

Тази област на въздействие е в подкрепа на очертаната тенденция на нарастване на дела на високообразованото население (с висше и средно образование) на територията на Северозападния район в периода 2001-2011 г. Поради проблеми с осигуряване на работни места, изискващи високо образование и квалификация, част от високообразованото население в активна икономическа възраст напуска района. Този приоритет е заложен и в Дунавската стратегия на ЕС.

В същото време това е комплексен проблем, чието решаване се нуждае от интервенции, ключови от които са създаване на условия за диверсифицирана заетост. Отношение към него имат държавните структури, провеждащи политиката в сферата на човешкото развитие, регионалните и местни власти и бизнеса.

■ Подприоритет 2.1.2. Изграждане на образователна инфраструктура и на инфраструктура за обучение

Всички нива на образователната и обучителната система се нуждаят от по-добра инфраструктура и съвременно оборудване, осигуряващи възможности за модерно обучение, както и за подобряване на изследователските постижения. Засилване на употребата на ИКТ като част от модернизирания образователна инфраструктура (посредством подкрепа за обновяване, осигуряване на достъп за хора с увреждания и др.) на всички образователни нива, следва да се разглежда като органична част образованието и общо професионалното развитие.

Постигането на целите на подприоритета е невъзможно без мерки, които включват според потребностите главно основен ремонт, реконструкция и строителство на нови детски градини, училища, центрове за подкрепа за личностно развитие, спортни площадки и салони; съвременно оборудване и ИКТ в средното и висше образование и осигуряване на компютър за всяко дете; основен ремонт и реконструкция на висши училища, студентски и ученически общежития, младежки домове, бази за отдих и спорт на учащите се.

Подкрепата в рамките на Оперативна програма „Регионално развитие” ще се осъществи по линията на:

- Осигуряване на съвременно оборудване и ИКТ в системата на средното и висше образование;
- Строителство, реконструкция, ремонт и оборудване на образователна инфраструктура;
- Внедряване на мерки за енергийна ефективност в сгради/помещения на образователната инфраструктура, включващи топлоизолация, подмяна на дограма, локални инсталации и/или връзки към системите за топлоснабдяване, газоснабдяване и др.

■ Подприоритет 2.1.3. Инвестиране в здравна и социална инфраструктура, която допринася за регионалното развитие, понижаване на неравнопоставеността по отношение на здравния статус и преминаване от служби на институционално равнище към служби на местно равнище

За повишаване на привлекателността за живеене в СЗР се планира реализацията на целенасочени мерки за развитието на следните социални системи: здравна, социални услуги, културна и спортна (вкл. туризъм, музейно дело, читалища и т.н.). Мерките ще покриват както продължаването или въвеждането на нови дейности за социално развитие и подпомагане, подобряване на здравеопазването, развитие на спорта и културната сфера, така и възстановяване/рехабилитация или изграждане на нови висококачествени обществени места.

Имайки предвид, че основен фактор за определяне качеството на живот в даден регион е възможността за жителите му да получават висококачествени социални, здравни, културни и други обществени услуги, се предвиждат инвестиции както във физическите параметри на заведенията, където се предлагат тези услуги (сгради, оборудване и т.н.), така и с подобряване на “меката” инфраструктура, свързана с количеството и качеството на предлаганите услуги в тези заведения. Това включва дейности по ремонт, възстановяване или изграждане на сгради, помещения, подобряване на енергийната ефективност и др., както и закупуване на оборудване. От друга страна, ще бъде извършено подобряване на ефективността на предлаганите услуги на населението и реинженеринг или оптимизация на процесите за постигане на максимална обществена удовлетвореност и ефект за местното население.

В тази насока, областите на въздействие, свързани с реализацията на подприоритета, са следните:

- Подобряване качеството на здравното обслужване и осигуряване достъп на всеки гражданин до здравна помощ и услуги;
- Икономически ефективни мерки за намаляване на основни рискови за здравето фактори и подобряване профилактиката на болестите;
- Подобряване на условията за развитие на културата и изкуствата, културните и творческите индустрии, разширяване достъпа до изкуство и повишаване на културата на населението;
- Развитие на спорта и повишаване на физическата култура на населението;
- Строителство, реконструкция, ремонт и оборудване на социална инфраструктура.

Подкрепата в рамките на оперативна програма „Регионално развитие” ще се осъществи чрез следните допустими дейности и мерки:

- Внедряване на мерки за енергийна ефективност в сгради/помещения на социалната инфраструктура, включващи топлоизолация, подмяна на дограма;
- Локални инсталации и/или връзки към системите за топлоснабдяване, газоснабдяване;
- Внедряване на инсталации/съоръжения за оползотворяване на възобновяеми енергийни източници за задоволяване на нуждите от енергия на сградата, обект на интервенция;
- Доставка на подходящо оборудване и строително-ремонтни работи за сградите/помещенията на общински лечебни заведения, в съответствие с одобрените Национална здравна стратегия и Концепцията за реструктуриране на системата за болнична помощ на Република България за периода 2010-2017 г.;
- Подкрепа за осигуряване на съвременни социални жилища за настаняване на уязвими, малцинствени и социално слаби групи от населението и други групи в неравностойно положение, чрез строителство, реконструкция,

ремонт и разширение на социалните жилища, в които да бъдат настанени представители на целевата група.

Приоритет 2.2. Повишаване на заетостта и развитие на пазара на труда

Основен акцент на националната и регионална политика през следващия планов/програмен период с подкрепата на европейските фондове, ще бъде подкрепата за преодоляване на съществуващите дълбоки несъответствия между търсенето и предлагането на работна сила, чрез повишаване на институционалния капацитет и осигуряването на инструменти, необходими за извършване на по-ефективни обществени услуги по заетост, и за своевременна и адекватна реакция на структурните промени в търсенето и предлагането на пазара на труда.

За постигане на планираните цели на този приоритет, финансирането ще се използва в следните области на интервенция:

- **Превенция на отпадането от пазара на труда**

Мерките ще бъдат насочени към: осигуряване на условия за продуктивна и качествена заетост на трудоспособните лица; предлагане на качествени услуги за намиране на работа за нуждаещи се; подпомагане на социално-икономическата интеграция на групите в неравностойно положение, които в повечето случаи са в риск от социално изключване и изпадане в бедност; осигуряване на достъп до програми за активиране, ориентиране, обучение и заетост.

- **Придобиване на ключови компетентности на заети и безработни лица, в т.ч. и обучения на работното място, в зависимост от потребностите на бизнеса, с приоритет към групата в младежка**

За повишаване на пригодността за заетост на безработни лица се планира прилагането на следните мерки: осигуряване на обучение за придобиване на квалификация от безработни лица и повишаване на тяхната пригодност за заетост; специализирано обучение за придобиване на ключови компетентности от млади безработни без трудов опит и повишаване на конкурентоспособността и пригодността им за заетост, както и навременното им включване в пазара на труда след образование и обучение; обучение за повишаване адаптивността на заети лица от групата на

работещите бедни; обучение за заети лица в отговор на новите изисквания към знанията и уменията на работната сила.

- **Предоставяне на услуги за заетост и подобряване на работата на обществените служби по заетостта**

Мерките в тази област ще бъдат насочени към подобряване на посредническите услуги за заетост и помощ при търсенето на работа, в т.ч. според индивидуалните потребности на търсещите работа лица и укрепване на капацитета на системите на пазара на труда; съответствие между търсене и предлагане, преквалификация и индивидуализирани услуги за нискоквалифицираната работна ръка.

Тук се включват и мерките насочени към групата на неактивните лица, в т.ч. към безработните лица от маргинализираните групи от населението, групите с ниско образование и без квалификация и недостатъчна активност на пазара на труда.

- **Осигуряване на подкрепа на достъпа до заетост за търсещите работа и неактивните хора с ефективни инициативи**
- **Прилагане на мерки за ускоряване изпълнението на националната инициатива за младежка заетост**

Приоритет 2.3. Предотвратяване на рискове, водещи към социално изключване и изолация

Реализацията на този приоритет е важна задача на националната и регионална политика и е свързана с една от целите на Стратегията на ЕС “Европа 2020” за приобщаване на групи от населението в неравностойно положение. Необходимостта от приобщаване на изолираните общности е маркирана и в раздела “План за действие” на Дунавската стратегия на ЕС. Този приоритет е нужно да бъде подкрепен с комплекс от мерки и дейности в Областните стратегии и Общинските планове за следващия планов период, съобразно конкретната ситуация в областите и общините в обхвата на Северозападния район – наличие на компактни групи, попадащи в категорията на “маргинализираните”, брой на лица в риск, брой на лица с увреждания и т.н.). Важна мярка на приоритета е свързана с реализиране на проекти за интегрирани социални, здравни и образователни услуги за бездомни и други лица в риск.

Основните области за интервенции са институционално развитие за борба с бедността и подкрепа за активно социално включване и интеграция на групите със специални нужди и на ромите. Подкрепата на линия на кохезионната политика ще бъде насочена и към подпомагане на активното социално включване и интегриране на групите със специални нужди и ромското население.

Най-устойчивият подход в тази връзка е да се подпомогнат дейностите и мерките на институциите с оглед създаването на необходимата среда за труд, образование, социални и здравни грижи, като основна предпоставка за реализирането на последваща заетост. Комплексният характер на факторите за бедността изисква да бъдат предприети хармонизирани мерки, обхващащи различни политики.

В това отношение трябва да се финансират редица мерки, които могат да бъдат групирани според характера на целевите интервенции, водещи до:

- ***По-добро и достъпно образование, обучение и умения***, което ще увеличи възможностите на уязвимите групи да участват активно в пазара на труда и ще доведе до подобряване на тяхното социално положение и начин на живот. Ще бъде подпомагана също субсидираната заетост на уязвимите групи, която да помага на хората в риск от бедност и социално изключване да се завърнат на работа.
- ***Подобряване достъпа и използването на достъпни и качествени социални услуги***, вкл. социални жилища, като за селските райони ще бъдат подкрепяни и инвестиции в дребномащабна инфраструктура и ще се наблегне на местите политики за развитие.
- ***Осигуряване на заетост за уязвими групи на пазара на труда***. Мерките в тази област на въздействие са насочени към предоставяне на равни възможности за трудова реализация на търсещите работа лица; интегриране на уязвимите групи на пазара на труда чрез включване в заетост (в т.ч. субсидирана); осигуряване на възможности за трайна интеграция на пазара на труда на младежите, които не са включени, нито в заетост, нито в образование и обучение; създаване на условия за по-дълъг престой на трудовия пазар на по-възрастните.

- *Създаване на условия за прилагане на социалния модел за деинституализация на социалните услуги и за развитие на услуги в общността с цел преодоляване на социалното изключване и изолация.*
- *Осигуряване на достъпна среда - физическа, институционална и информационна.* Целите в тази област на въздействие ще бъдат изпълнени посредством мерки, насочени към осигуряване на физически достъп според нуждите на лицата от уязвимите групи и особено на хората с увреждания, чрез целесъобразно адаптиране на средата; осигуряване на достъп до информация и комуникация за уязвимите групи чрез осигуряване на достъп до интернет, предоставяне на онлайн услуги и подкрепа за ползването им и др.
- *Работа в партньорство за преодоляване на бедността и социалното изключване и техните последствия и повишаване на капацитета на общините, неправителствените организации, социалните партньори и доставчиците на услуги за участие във формулирането и провеждане на интегрирани политики за социално включване.* Мерките в тази област са насочени към подобряване на информационното осигуряване на политиката за намаляване на бедността и социалното изключване чрез изграждане на капацитет; проучване и обмен на добри практики между страните членки на ЕС и заинтересованите страни на национално, регионално и местно ниво за преодоляване на бедността и социалното изключване; въвеждане на оценката на социалното въздействие във всички сфери на политиката, в т.ч. и регулярно извършване на независими оценки на социалното въздействие; насърчаване на разработването и прилагането на пилотни практики и социални иновации и др.
- Предвиждане на комплекс от мерки и дейности в Областните стратегии и Общинските планове, съобразно конкретната ситуация в областите и общините в обхвата на Северозападния район

Приоритет 2.4. Укрепване на институционалния капацитет на областно и местно ниво за подобряване на процесите на управление

Подобряването на институционалния и достъпа до ефективни публични услуги са необходими условия за създаването на благоприятна бизнес и социална среда за висока конкурентноспособност, социално сближаване и икономически растеж. Електронното правителство, качествените и ефективни обществени услуги за гражданите и бизнеса, както и ефективната администрация са все още значителни предизвикателства за териториалните единици в страната.

За постигане на оптимално добро управление и развитие на района, в рамките на Приоритет 2.4. ще се предприемат действия за подобряване на процеса на стратегическо планиране и подготовка и управление на проекти, контрол и мониторинг на местно ниво, както и за предоставяне на пълния пакет от услуги на гражданите и бизнеса. Това включва инвестиции в ИТ инфраструктура и в повишаване на квалификацията на работещите в областните и общинските администрации с цел подобряване управлението на процесите и дейностите. Едновременно с това, ще се работи по подобряване на вътрешните връзки в администрациите и връзката им с централната администрация. При необходимост, ще се извършва реинженеринг на работните процеси за подобряване на тяхната ефективност и ефикасност на четири нива на взаимоотношения: “администрация - граждани”, “администрация - бизнес”, “администрация - администрация”, както и “вътрешноведомствена ефективност и ефикасност”.

Следва да се засили ролята на стратегическото управление на човешките ресурси в администрацията, вкл. обучения, мотивация и др., с цел изграждането и задържането на качествени кадри в областната и общинска администрация - основна предпоставка за качествено предоставяне на публични услуги и провеждането на политики.

Въвеждането на нови управленски подходи, стандарти, предоставяне на правомощия, партньорство и отчетност ще подобри резултатите от работата по постигането на социален и икономически напредък.

Дейностите в приоритета са насочени към формулиране и прилагане на ефективни политики, намаление на административната тежест за бизнеса и домакинствата и оптимално изразходване на финансовите ресурси.

■ **Подприоритет 2.4.1. Достъп до качествени обществени услуги**

Този подприоритет е насочен към осигуряване на по-висока ефективност на публичните услуги за гражданите и бизнеса и включва подпомагането на следните дейности:

- Предоставяне на интегрирани услуги и пълния пакет от услуги на гражданите и бизнеса. Намаляване и постепенно премахване на усложнените процедури по предоставяне на услуги. Въвеждане и утвърждаване на комплексното административно обслужване;
- Инвестиции в ИТ инфраструктура и прилагане на електронно управление. Мерките за подкрепа ще осигурят оперативна съвместимост на електронните услуги и подготовката на гражданите за безпрепятственото използване на електронни административни услуги;
- Повишаване на квалификацията на работещите в областните и общинските администрации (кметствата по райони) с цел качествено и улеснено обслужване на гражданите и бизнеса;
- Инвестиции в изграждане на институционален капацитет за добро управление и ефективно прилагане на електронно управление;
- Включване на бизнеса и другите заинтересовани страни в управлението на териториалните общности чрез подходящи форми на сътрудничество.

■ Подприоритет 2.4.2. Подобряване управлението на процесите и дейностите

За реализирането на този приоритет необходимите дейности и мерки ще бъдат подкрепени от следните интервенции:

- Инвестиции в изграждане на институционален капацитет за добро управление и ефективно прилагане на електронно управление
- Подобряване на вътрешните връзки в администрациите и връзката им с централната администрация.
- Повишаване на капацитета за управление на проекти – за постигане на по-висока усвояемост на средствата по оперативните програми както и на другите програми, финансирани от ЕС и по-висока ефективност на

усвоените ресурси ще се реализират дейности за развитие на административен и институционален капацитет на местните власти за управление на проекти.

- Повишаване капацитета на местните власти за прилагане принципа на партньорство и стимулиране на междуобщинското сътрудничество, съгласно Стратегията за иновации и добро управление на местно ниво на Съвета на Европа - изграждане на устойчиво дългосрочно партньорство между местните власти, социално-икономическите партньори, организациите на гражданското общество и бизнеса с оглед подобряване качеството на местните публични услуги.
- Осигуряване на устойчиво и хармонично устройствено планиране на територията – разработване на устройствени планове, които да осигуряват комплексно, интегрирано и устойчиво развитие на населените места и районите на страната.
- Подобряване и развитие на механизмите за обществени консултации – създаване на нови форми за ефективно участие на неправителствените организации и гражданите в процеса на стратегическо планиране и прилагането на политиката за регионално развитие.
- Подобряване на информационното осигуряване на процесите, свързани с планирането и управлението на територията - изграждане на ГИС базирана национална информационна система за интегриране на статистическа, картна и др. информация необходима за процеса на стратегическо планиране на регионалното и местно развитие.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3:

Подобряване на териториалната устойчивост и свързаност

Приоритет 3.1. Развитие на транспортната инфраструктура

■ Подприоритет 3.1.1. Рехабилитация на съществуващата и изграждане на нова пътна и железопътна инфраструктура

По отношение на физическата инфраструктура, приоритетна задача ще бъде извършването на инвестиции за възстановяване на линейните и точковите елементи на съществуващата пътна (вкл. третокласна и четвъртокласна пътна мрежа) и железопътна (напр. ж.п. линията Видин-София) инфраструктура в СЗР. Това ще подобри свързаността и мобилността в системата градове-села и ще насърчи икономическата активност на местно ниво. Също така, се предвиждат значителни инвестиции в изграждането на нова инфраструктура, особено такава, обслужваща Пан-Европейски транспортен коридор №4 (напр. скоростни отсечки по протежението на главен път Е-79, обходен път при гр. Враца, тунел под прохода “Петрохан” и т.н.), както и доизграждане на автомагистрала “Хемус” в частта ѝ, минаваща през областите Ловеч и Плевен.

Ще се вложат инвестиции за подобряване на мобилността на регионално равнище посредством свързването на второстепенни и третостепенни възли с инфраструктурата на транс- европейската транспортна мрежа, както и за строителство, реконструкция и рехабилитация на първокласни и второкласни (извън Трансевропейската транспортна мрежа) и третокласни пътища, които обслужват вътрешнорегионални връзки и осигуряват възможности за развитие на специфичния икономически потенциал, напр. осигуряващи достъп до райони с потенциал за развитие на туризъм, връзка и достъп до TEN-T мрежата

■ Подприоритет 3.1.2. Подобряване на инфраструктурата по р. Дунав и трансграничните коридори

Заедно с подобряването на вътрешната сухоземна свързаност, се предвижда реализацията на проекти, които да насърчат по-ефективното развитие на българската част от Пан-Европейски коридор №7 (река Дунав), вкл. рехабилитация и повишаване на капацитета на част от важните речни пристанища в границите на СЗР (Видин, Лом, Оряхово, Никопол), допълнителни действия за подобряване на корабоплаването,

доразвитие на прилежащата техническа инфраструктура, свързана с втория мост над р. Дунав (Видин-Калафат), стартиране на подготвителни дейности за изграждане на трети мост над р. Дунав (Оряхово-Бекет), развитие на контролно-пропускателните пунктове при границата с Република Сърбия и т.н. Всички тези мерки ще насърчат развитието на трансграничните коридори в посока Румъния/Сърбия/Западна Европа и ще активизират обмена на стоки, услуги и хора, което ще има положителен ефект върху местната икономика и по-специално върху периферните части на СЗР.

Приоритет 3.2. Опазване на околната среда и биоразнообразието

Настоящият приоритет цели гарантирането на условия за опазване и подобряване на околната среда, адаптирането ѝ към настъпващите климатични промени и постигане на устойчиво и ефективно използване на природните ресурси.

Едновременно и паралелно с развитието на социалната и транспортна инфраструктура, социалните дейности, здравеопазването, културата и отдиха в СЗР, следва да продължи изпълнението на мерките и дейностите по възстановяване на съществуващата и изграждането на нова екологична инфраструктура – водоснабдителни и канализационни мрежи, пречиствателни станции за отпадни води и депа за отпадъци. Като една от основните слаби страни за СЗР се отбелязва именно недостатъчната изграденост и ефективност на тези системи. Екологичното измерение в изпълнението на настоящия план е от основно значение както за запазването на природните ресурси, така и за недопускането на замърсявания, които могат да имат отрицателно въздействие върху здравето на хората и останалите живи организми, от които зависи баланса на местните екосистеми.

■ Подприоритет 3.2.1 Развитие на екологичната инфраструктура – ВиК, пречиствателни станции за питейни и отпадни води и депа за отпадъци

Обхватът на мерките за изпълнение на подприоритета ще включи:

- **Подобряване качеството и ефективността на водоснабдителните услуги за бизнеса и населението и доближаване до европейските стандарти в тази област** – технически и технологични мерки за водоснабдяване в съответствие с Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор в Р. България и с Регионалните генерални планове за водоснабдяване, както и за изграждане на нови и реконструкция на водоснабдителни мрежи,

подобряване техническото състояние на водопроводни системи и изграждане на пречиствателни станции за питейни води за подобряване на водоснабдяването и качествата на питейните води.

- **Устойчиво управление на водните ресурси в регионите чрез изграждане и модернизиране на канализационни системи и пречистване на отпадъчни води** – технически и технологични мероприятия в съответствие със стратегия за развитие на ВИК инфраструктурата за изграждане на канализационни системи и пречиствателни станции за отпадъчни води в населени места над 2000 еквивалентни жители (е.ж.). Изграждане на биологично стъпало на пречиствателни станции за отпадъчни води за всички агломерации с над 2000 е.ж. и на стъпало за отстраняване на биогенни елементи (азот и фосфор), на пречиствателни станции за отпадъчни води за агломерации над 10000 е.ж., които заустават пречистените отпадъчни води в чувствителни зони; изграждане на регионални центрове за третиране/компостиране на утайки генерирани от ПСОВ.
- **Оптимизиране събирането на отпадъци и внедряване на съвременни технологии за разделно събиране, компостиране на биоразградимите отпадъци, рециклиране и екологично обезвреждане в изпълнение на Пътната карта за ефективно използване на ресурсите в Европа в периода до 2020 г.** За достигането на целите за рециклиране на битови и строителни отпадъци до 2020 г. е необходимо да се увеличи подготовката за повторна употреба и рециклиране на отпадъчни материали, включващи най-малко хартия и картон, метал, пластмаса и стъкло от домакинствата, и евентуално подобни отпадъци от други източници до най-малко 50% от общото им тегло; увеличаване на подготовката за повторна употреба, рециклиране и друго оползотворяване на материали, включително при насипни дейности чрез заместване на други материали с отпадъци, на неопасни отпадъци от строителство и разрушаване, с изключение на материали в естествено състояние до най-малко 70% от общото им тегло; намаляване на количеството на биоразградими битови отпадъци, обезвреждани чрез депониране, отнесени към общото количество образувани биоразградими битови отпадъци през 1995 г., както следва: до 75% (до 2010 г.); до 50% (до 2013 г.); до 35% (до 2020 г.).

■ **Подприоритет 3.2.2 Превенция на природни рискове и климатична сигурност**

Мерките, които ще намерят подкрепа, и ще допринесат за климатичната сигурност на района, включват:

- Инфраструктурни мерки за предотвратяване на наводнения и борба с абразията и ерозията, включващи укрепване на свлачища и бреговата ивица на р. Дунав (диги, подпорни стени и други укрепващи съоръжения); борба с бреговата ерозия, изграждане на малки по обем преливници, бентове и др.; възстановяване и изграждане на дренажни съоръжения и инфраструктура;
- Ограничаване на добива на инертни материали от речните корита, провеждане на дейности, ограничаващи ерозията в речните тераси, вследствие на добив на инертни материали;
- Превенция на риска от наводнения, бедствия и аварии на територията на района чрез предварителна оценка на риска от наводнения за всеки речен басейн; изготвяне на карти на заплахата и риска от наводнения, на районите за които са определени, че има значителен потенциален риск от наводнения или може да се предвиди такъв; разработване и изпълнение на Планове за управление на риска от наводнения за определените райони;
- Превенция и защита от горски, полски пожари и пожари в градска среда – осигуряване на методи и технически средства за реализирането ѝ.
- Повишаване ефективността на защита на населението при бедствия и аварии, защита от наводнения и технологични рискове
- Управление на риска от природни бедствия и аварии и ранно-предупредителни системи.

■ **Подприоритет 3.2.3 Опазване и възстановяване на природното наследство, биологичното разнообразие, опазване на почвите и насърчаване на екосистемните услуги, в това число NATURA 2000 и зелена инфраструктура**

Възможните дейности и мерки, които ще бъдат подкрепени, включват:

- Инвестиции в екологосъобразна инфраструктура, включително в обекти по Натура 2000 и други територии за насърчаване на опазването и възстановяването на биологичното разнообразие и екосистемните услуги;
- Разработване на планове за управление на защитени територии и защитени зони.

Приоритет 3.3. Подобряване на модела на градското и селското развитие в СЗР

■ Подприоритет 3.3.1. Подобряване качествата на градската и агломерационната среда

В селищната мрежа на СЗР се открояват градовете, които са с по-голям потенциал за формиране на зони за влияние върху съседни територии и населени места. Те изпълняват функции на опорни центрове, които оказват организираща роля в развитието на зоните им на влияние. В същото време, качествата на градската среда (физически и духовни) не съответстват на изпълняваните функции от тези опорни селищни центрове. Това налага да се търси постигане на съответна съчетаване на качествата на градската и на агломерационната среда която да кореспондира с осъществяваните жизнени функции в селищната и извънселищната среда.

- **Създаване на условия за устойчиво и интегрирано градско развитие на основа на Интегрирани планове за градско възстановяване и развитие**

Изработването на 6-те Интегрирани планове за градско възстановяване и развитие (ИПГВР) на 5 областни центъра и на гр. Лом ще има за цел да постигне синергичен ефект от прилаганите отделни секторни политики за реализиране на проекти и програми (основно с инвестиционен характер). С помощта на инструментариума на интегрираното планиране на ниво „град“ ще се очертае рамката и приоритетните проекти за градско развитие, които ще се реализират в периода до 2020 г. Дейностите ще обхващат мерки за: рехабилитация на производствени зони, подобряване на жилищната среда, благоустрояване на публичните пространства, подобряване на достъпа до публични услуги (образование, здравеопазване), включително за хора с увреждания, мерки за енергийна ефективност, производство на енергия от ВЕИ в градска среда, интегриран градски транспорт, газифициране и др.

Тези публично инициирани намеси, подкрепени от ПЧП, ще гарантират приноса на всеки от визираните градове към националните ангажменти по стратегия „Европа 2020“. Реализацията на бъдещите ИПГВР ще бъде през плановия период 2014-2020 г., като финансирането ще се осъществява по новата ОПРР, както и другите оперативни програми – „Околна среда“, „Човешки ресурси“ и др., инвестиционни инструменти като JESSICA, публично-частно партньорство и др. Националната концепция за пространствено развитие предлага като опорен център в СЗР да бъде включен и Белоградчик, за който да бъде разработен ИПГВР. За другите градове и особено за малките градове, на които се разчита за оживяване на изостаналите селски райони, следва да се намери подобен инструмент за подпомагане на интегрирано развитие.

В рамките на интегрираното градско планиране са възможни интервенции за изграждане на **интегриран градски транспорт** и въвеждане на съвременни форми за управлението му – разработване на планове за управление на трафика; подобряване на достъпността на градските автобусни спирки – платформи за хора с увреждания и др.; обновяване на транспортната инфраструктура – контактна мрежа, подобряване на спирки, бази за ремонт и поддръжка и оборудване; изграждане/реконструкция/рехабилитация на пешеходни алеи и тротоари, изграждане на велосипедни пътеки и алеи, пешеходни зони, алеи за пешеходци и велосипедисти, подлези, транспортна инфраструктура, включително свързани дейности, като поставяне на указателни знаци, маркировка и др. като част от интегрираната система за градски транспорт. Мерките са насочени към намаляването на емисиите на вредни вещества и достигане на добро качество на атмосферния въздух на територията на градовете, като същевременно ще се намалят значително емисиите на парникови газове на основа на интегрирано развитие на екологосъобразни форми на транспорт.

- **Подобряване качествата на агломерационната среда**

Ефективното развитие на опорните градове на селищната мрежа ще създава условия за излъчване на импулси към зоните на влияние (агломерационните ареали) в посока на икономическа активност и рационално оползотворяване на техните ресурси и потенциали. Развитието на транспортната и комуникационната свързаност в градските агломерационни ареали ще допринесе за подобряване на предоставяните публични услуги в населените места, разположени в непосредствена близост до града, с чието развитие са тясно свързани.

Подкрепата за подобряване на транспортната свързаност и подкрепа за развитието на обществения транспорт по направленията с най-интензивни ежедневни трудови пътувания около големите градски центрове, ще улесни **мобилността на трудовите ресурси** като се запазва местоживеенето им. Подкрепата на ежедневните трудови пътувания ще въздейства като мярка за стабилизиране на процесите на вътрешна миграция към големите и средните градове.

■ **Подприоритет 3.3.2. Подкрепа за развитието на изоставащите и подобряване на качеството на живот в селските региони**

Целта на прилаганите дейности е да се създаде по-добра бизнес среда за активизиране на местния бизнес, в т.ч. подкрепа на микро, малки и средни предприятия (МСП) за осигуряване на заетост и повишаване на конкурентоспособността на регионалната икономика, вкл. на основата на технологично обновяване. Икономическото развитие ще се подкрепя в съответствие с принципите на устойчивото развитие и ще цели намаляване на консумацията на енергии и суровини, технологично обновяване и развитие на зелени икономически дейности. Специално внимание ще бъде обърнато на малките градове в селските райони, които се явяват единствен градски център на територията на селския район. Ще се стимулира развитието на изостаналите гранични селски райони, чиито потенциал за развитие е използван ограничено досега.

Ключовите политики, както и съответстващите им мерки, са следните:

- Стимулиране ролята на малките градове в селските райони за предоставяне на услуги и създаване на работни места. Малките градове в селските райони имат ключова роля за тяхното развитие и за развитието и използването на потенциала им. Същевременно те се явяват център за предоставяне на публични услуги от среден и висок ранг. Ето защо е необходимо да се подобрява връзката на населените места със съответния градски център, като в същото време се разширява спектъра и се подобряват предоставяните услуги.
- Развитие на широколентова инфраструктура и преодоляване на т.нар. „цифрова изолация” на слабо населените и периферни райони.
- разнообразяване на икономиката в селските райони с цел запазване на заетостта на местното население; насърчаване развитието на микро и МСП,

които са потенциално жизнеспособни от икономическа гледна точка и допринасят за подобряване на структурата на местната икономика; насърчаване стартирането и развитието на икономически дейности в нови микро и МСП, създаващи заетост и технологично обновяване на съществуващите микро и МСП, осигуряващи заетост към момента; подпомагане на МСП в изостаналите райони в процеса им на модернизация и устояване на предизвикателствата на пазарните механизми.

- Насърчаване изграждането на местната инфраструктура, обновяването на селата, предлагането на местни основни услуги и опазването на местното културно и природно наследство - създаване, подобряване и разширяване на дребна по мащаби инфраструктура, въвеждане и използване на възобновяеми енергийни източници; инфраструктура за отдых, туристическа информация и обозначаване на туристически обекти; поддръжка, възстановяване и подобряване на културното и природното наследство на селата и селския ландшафт и др.
- Подобряване на мрежата от общински пътища в селските райони за осигуряване на достъп до туристически, исторически обекти, както и достъп до образователни, здравни и социални услуги в населените места;
- Насърчаване публично-частното партньорство за реализация на стратегии за местно развитие - улесняване на изпълнението на интегрирани стратегии за местно развитие с формирането на местни инициативни групи. Основен резултат от дейността на местните инициативни групи ще бъде реализацията на стратегии за местно развитие, чрез мобилизиране на икономическия, социален и екологичен потенциал на територията, като се насърчават всички форми на между териториално или транснационално сътрудничество.
- **Подпомагане на целеви зони (общини и групи от общини), които са с висока критичност на проблемите.**

В СЗР се разкрива съществуването на значителни по своя териториален обхват територии (зони) от общини, които са силно засегнати от неблагоприятните процеси в сферата на демографското, икономическото и социалното развитие, до наличието на проблеми в инфраструктурната обезпеченост, опазване на околната среда. Степента на критичност на проявление на проблемите в развитието на тези зони е висока и това е

предпоставка за изява на силно подчертан териториален дисбаланс във вътрешнорегионалните неравенства, на различия във възможностите за интегрирано териториално развитие и използване на наличните териториални ресурси. Подпомагането на зоните с висока критичност на проблемите следва да се осъществява с инструментите на регионалната политика, прилагани към такъв тип територии изискващи целенасочена подкрепа.

Общините или районите за целенасочена подкрепа по смисъла на ЗРР заслужават особено внимание от страна на регионалната политика. Независимо от факта, че те могат да бъдат обект на интервенции по много от посочените специфични цели за икономическо и социално сближаване, тяхното влошено състояние изисква да им бъде осигурено целево подпомагане, която да бъде осигурена със специален финансов инструмент⁷. За ревитализация на такива общини е необходимо прилагане на интегрирани програми, които ще съдържат мерки за: подпомагане на малкия бизнес и постигане на дългосрочна устойчивост, чрез насърчаването на индивидуалното и колективно предприемачество; за образование и обучение, медицински, комуникационни, комунални и културни услуги, мерки за опазване на околната среда и други специфични нужди.

Приоритет 3.4. Развитие на териториалното сътрудничество

Периферното положение на Северозападния район по отношение на държавните граници на страната (широк излаз към р. Дунав и обща граница с Р. Румъния и Р. Сърбия) от недостатък на периферно положение, следва да се трансформира в предимство за развитие на многообразни връзки с трансграничен и транснационален характер. Условие за осъществяване на тези връзки са наличните и бъдещите трансгранични преходи – гранични “вход” – “изходи”, както и транспортните трансевропейски коридори - № 4, пресичащ меридионално СЗР и №7 – р. Дунав.

■ Подприоритет 3.4.1. Развитие на трансграничното сътрудничество с принос към социално-икономическия растеж на СЗР

Възможностите за развитие на трансграничното сътрудничество на СЗР като прилежащ на Дунавското крайбрежие е обект на Дунавската стратегия на ЕС и е с потенциал за повишаване на привлекателността му в сферата на туризма, културния

⁷ Национална програма за развитие „България 2020”

обмен, на интереса на инвестиционния капитал и т.н. Трансграничното сътрудничество между СЗР с регионите на съседните страни – Румъния и Сърбия (приоритетно с крайдунавските румънски региони) е с възможности за постигане на взаимноизгодно интегрирано икономическо, социално и териториално развитие на съседни региони от двете страни на границата.

Видин, Монтана, Враца и Плевен са избираемите области в за участие и реализиране на проекти по програмите за трансгранично сътрудничество (България-Сърбия и България-Румъния).

Осъществяването на съвместни проекти и инициативи между периферните гранични региони подобряват качеството на живот и работната среда, достъпа до основните услуги и създават нови възможности за повишена регионална конкурентоспособност и устойчиво развитие.

В периода 2014-2020 г. важно изискване при разработване на програмите и проектите за трансгранично сътрудничество между България и Сърбия, между България и Румъния е, те да допринесат за насърчаване на интегрирано регионално развитие и да бъдат и да бъдат съобразени и насочени към постигане целите на Дунавската стратегия на ЕС.

Дейностите за подобряване на транспортната достъпност в района за трансгранично сътрудничество България-Румъния следва да продължат в периода до 2020 г. и да съдействат за по-добра интеграция и преодоляване на р. Дунав като препятствие за сътрудничеството и използването на местния потенциал на районите.

Ключовите дейности ще се концентрират върху:

- Подобряване на инфраструктурните връзки, развитие на съвместни икономически, социални и културни дейности, съвместно управление на рискове и опазване на околната среда.
- Разработване на интегрирани стратегически планови документи за управление и развитие на граничните територии и ефективни механизми за регионална координация
- Активизиране на трансграничните контакти и разширяване на сътрудничеството за постигане на интегрирано икономическо, социално и териториално развитие на съседните гранични райони.

Интервенциите ще бъдат подпомагани от очаквания нов пакет от оперативни програми за трансгранично сътрудничество.

■ **Подприоритет 3.4.2. Развитие на междурегионално и транснационално сътрудничество, включително за постигане на стратегическите приоритети на Дунавската стратегия на ЕС**

Транснационалното и междурегионалното сътрудничество ще продължат да се развиват като инструменти за трансфер на опит и добри практики между европейските райони в области, покриващи идентифицираните нужди на регионите и определените тематични цели на Общата стратегическа рамка. Ще се реализират многостранни проекти от общ интерес в областта на опазването на околната среда, развитието на транснационалните транспортни и комуникационни мрежи, намаляване на опасностите от технологични и природни рискове, изграждане на мрежи за трансфер на технологии и познания.

Тематичната насоченост на проектите ще бъде в рамките на четирите стълба на Дунавската стратегия на ЕС: 1. Създаване на връзки за региона на река Дунав; 2. Опазване на околната среда в региона на река Дунав; 3. Постигане на благосъстояние в региона на река Дунав; 4. Укрепване на региона на река Дунав.

В Дунавската стратегия на ЕС е поставен специален акцент върху укрепване на връзките между университетите, изследователските центрове и регионалния бизнес в Дунавския макрорегион, като целта е да се създадат условия за сътрудничество между съществуващи научни и образователни институти и центрове с местния бизнес в изоставащите, необлагодетелствани райони – Северозападния и Северния централен район – чрез осигуряване на условия за обучение в реална среда за усвояване на практически умения, улесняване на прехода от образование към пазара на труда.

III.4. СЪОТВЕТСТВИЕ НА СТРАТЕГИЧЕСКАТА ЧАСТ НА РПР НА СЗР НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ 2012-2022 Г.

Както бе отбелязано по-горе, Регионалният план на Северозападен район е изработен и съответства на стратегическата рамка на Националната стратегия за регионално развитие (НСРР) 2012-2022 г. и Националната програма за развитие „България 2020“.

Стратегическа цел (СЦ) 1 на РПР „Развитие на конкурентноспособна икономика чрез насърчаване на собствения потенциал на СЗР” има директна връзка със Стратегическа цел 1: *„Икономическо сближаване в европейски, национален и вътрешнорегионален план чрез развитие на собствения потенциал на районите и опазване на околната среда”* на НСРР.

Приоритетите на СЦ 1 от РПР кореспондират със следните приоритети на НСРР:

- Приоритет 1.1. *Активизиране на специфичния потенциал на регионалните и местните икономики чрез подкрепа за повишаване конкурентноспособността на малкия и средния бизнес* на НСРР;
- Приоритет 1.2. *Развитие на устойчиви форми на туризъм и на културните и творчески индустрии в районите* на НСРР ;

Настоящата СЦ 2 на РПР на СЗР „Съхранение и развитие на човешкия капитал” има директна взаимовръзка със Стратегическа цел 2. *Социално сближаване и намаляване на регионалните диспропорции в социалната сфера чрез създаване на условия за развитие и реализация на човешкия капитал* на НСРР 2012-2020 г. и по-специално със следните нейни приоритети:

- Приоритет 2.1. *Подобряване на достъпа до образователни, здравни, социални и културни услуги и развитие на спортната инфраструктура в районите* на НСРР комуникира с приоритет 3.1. на СЗР от ниво 2
- Приоритет 2.3. *Развитие на капацитета на националните, регионалните и местните власти за стратегическо планиране и подобряване на управлението на регионалното развитие* на НСРР има директна връзка с приоритет 3.2. на СЗР от ниво 2

Настоящата СЦ 3 на РПР на СЗР „Подобряване на териториалната устойчивост и свързаност” има директна връзка и с четирите стратегически цели на НСРР 2012-2020 г. и по-конкретно със следните стратегически цели на НСРР:

- Стратегическа цел 3: *„Териториално сближаване с европейските региони чрез трансгранично, междурегионално и транснационално сътрудничество”,*

- Стратегическа цел 4: *„Балансирано териториално развитие чрез укрепване на мрежата от градове-центрове, подобряване свързаността в районите и качеството на средата в населените места”*.

По-специално, приоритетите на СЦ 3 от РПР са в най-близко взаимодействие със следните приоритети на НСРР:

- Приоритет 1.3. *Развитие на инфраструктурата за опазване на околната среда ;*
- Приоритет 2.2. *Подкрепа на трудовата географска мобилност в районите ;*
- Приоритет 4.1. *„Интегрирано устойчиво градско развитие и укрепване на полицентричната мрежа от градове”* от стратегическа цел 4 на НСРР намира своето отражение в приоритет 3.3. на РПР на СЗР.
- Приоритет 4.2. *Подобряване на свързаността на районите в национален и международен план, включително с големите градски центрове в съседните страни .*
- Приоритет 4.3. *„Подобряване качеството на живот в селските райони”*.

Накрая, двата приоритета от стратегическа цел 3 на НСРР (3.1. *Развитие на трансграничното сътрудничество и мобилизиране потенциала на периферните гранични територии* и 3.2. *Развитие на междурегионално и транснационално сътрудничество, включително за постигане на стратегическите приоритети на макрорегионално ниво*), намират своето изражение в приоритет 3.4. на РПР на СЗР *„Развитие на териториалното сътрудничество”*.

IV. ОБЩА ОЦЕНКА НА ФИНАНСОВИТЕ РЕСУРСИ ЗА ПОСТИГАНЕ ЦЕЛИТЕ НА РПР НА СЗР 2014-2020 Г.

Общата оценка на необходимите ресурси за реализация на Регионалния план за развитие (2014-2020 г.) на СЗ район от ниво 2 представлява експертна оценка за общата финансова рамка, която се предвижда да бъде изпълнена като предпоставка за постигане на поставените цели и приоритети за развитие към края на периода. Финансовата рамка е и условие за мобилизиране на допълнителни ресурси от други източници – публични и частни, които не са включени в експертната оценка, както и за насочване на външните и вътрешните инвеститори към избраните приоритетни области, които ще получават публично финансиране и по този начин ще се създаде по-благоприятна бизнес среда в съответните сектори.

Финансовите средства са оценени в следните направления:

- Национално публично финансиране (републикански/централен бюджет, бюджети на общините, публични фондове)
- Европейски фонд за регионално развитие, Европейски социален фонд и Кохезионен фонд
- Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони
- Европейски фонд за рибарство
- Международни финансови институции
- Средства на физически и юридически лица (инвестирори), граждански организации
- Други допълнителни източници

Индикативният общ размер на необходимият ресурс, който според Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022 г. следва да бъде усвоен в СЗ район от ниво 2 за постигане на целите на стратегията възлиза на 2 334,3 милиона лева. В долната таблица тази сума е взета като отправна точка за извършването на отделните изчисления.

Таблица 21. Обща оценка на необходимите ресурси (млн. лв.)

Приоритет				Обща оценка				Обществен сектор										Частен сектор		Други финансови инструменти	
								Общо	Участие на Европейския съюз			Национално обществено участие									
									Общо	ЕФРР	Принос на други фондове на ЕС (ЕСФ, КФ, ЕЗФРСР)	Общо	Центр. бюджет	Местни бюджети	Други обществени фондове						
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1: Развитие на конкурентноспособна икономика чрез насърчаване на собствения потенциал на СЗР																					
	Отн. дял, %		100%			%				%					%		%				
Приоритет 1.1																					
	10%	233,43	100%	233,43		85	198,42	-	35,01	15	28,0	6,0	1,01	-	-	-	-				
Приоритет 1.2																					
	5%	116,71	100%	116,71		85	99,20	-	17,51	15	10,0	7,0	0,51	-	-	-	-				
Приоритет 1.3																					
	10%	233,43	100%	186,73		75	175,07	-	11,66	5	8,0	2,0	1,67	46,7	20	23,2	10				
Приоритет 1.4																					
	5%	116,71	100%	99,21		80	50,0	43,36 ^{ЕЗФРСР}	5,85	5	3,0	1,5	1,35	17,5	15	-	-				
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2: Съхранение и развитие на човешкия капитал																					
Приоритет 2.1																					
	6%	140,06	100%	140,06		85	75,05	44,0 ^{ЕСФ}	21,01	15	15,0	5,0	1,01	-	-	-	-				
Приоритет 2.2																					
	6%	140,06	100%	140,06		85	65,0	54,05 ^{ЕСФ}	21,01	15	15,0	5,0	1,01	-	-	-	-				
Приоритет 2.3																					
	5%	116,71	100%	116,71		85	30,0	69,20 ^{ЕСФ}	17,51	15	12,0	5,0	0,51		-	-	-				
Приоритет 2.4																					
	3%	70,03	100%	70,03		85	10,0	49,52 ^{ЕСФ}	10,51	15	8,0	1,0	1,51	-	-	-	-				
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3: Подобряване на териториалната устойчивост и свързаност																					
Приоритет 3.1																					
	20%	466,86	100%	373,49		65	100,0	203,46 ^{КФ}	70,00	15	66,00	3,0	1,0	-	-	93,4	20				
Приоритет 3.2																					
	10%	233,43	100%	221,76		85	80,0	118,42 ^{КФ}	23,34	10	18,0	4,34	1,0	-	-	11,67	5				
Приоритет 3.3																					
	15%	350,14	100%	315,13		85	297,62	-	17,51	5	12,0	4,0	1,51	-	-	35,01	10				
Приоритет 3.4																					
	5%	116,73	100%	116,73		85	99,22	-	17,51	15	10,0	6,0	1,51	-	-	-	-				
ОБЩО	100%	2 334,3																			

V. ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА РПР НА СЗР 2014-2020 Г.

V.1. ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ

Индикаторите за наблюдение са определени посредством даването на експертна оценка за междинната (в края на 2016 г.) и целевата им стойност (в края на 2020 г.), като се има предвид базовата им стойност към определена година (2009/2010 г.), за когато е налична достоверна информация. Те са базирани на НСРР 2012-2020 г., като за всеки от тях е възможно събирането на статистически и информационни данни с цел периодичното им наблюдение.

Таблица 22. Индикатори за оценка на изпълнението на целите и приоритетите на Регионалния план за развитие на Северозападен район от ниво 2

ПОКАЗАТЕЛИ (изходна стойност - година)	Република България	СЗ р-н - изходни стойности	СЗ р-н – целеви стойности 2016 г.	СЗ р-н – целеви стойности 2020 г.
КЛЮЧОВИ ПОКАЗАТЕЛИ				
БВП на човек – в лв. (2010 г.)	9 359	5 652	6 950	8 900
БВП на глава от населението, изчислен чрез паритета на покупателната способност, спрямо средната стойност на ЕС-27 (2009 г.)	44%	27,3%	35,0	44,0
Безработица (2011 г.)	11,2%	12,5%	10,8%	8,8%
Коефициент на икономическа активност на населението на 15 и повече навършени години (2011 г.)	51,3%	41,4%	44,6	49,8
Общ доход средно на лице от домакинство в лв. (2009 г.)	3 693	3 557	4 220	5 300
ПРИНОС КЪМ СТРАТЕГИЯ „ЕВРОПА 2020”				
Заетост на населението на възраст 20- 64 г. (2009/2010 г.) - дял	66,8%	63,1%	66,8%	72,0%
Инвестиции в НИРД - дял от БВП (2009 г.)	0,5%	0,2%	0,3%	0,5%
Цели „20/20/20” по отношение на климата/ енергията: - Съкращаване на емисиите на CO2 - Дял на ВЕИ в крайното енергийно потребление - Повишаване на енергийната				- 16,0% - 25,0%

ПОКАЗАТЕЛИ (изходна стойност - година)	Република България	СЗ р-н - изходни стойности	СЗ р-н – целеви стойности 2016 г.	СЗ р-н – целеви стойности 2020 г.
ефективност				- 43,0%
Дял на преждевременно напусналите училище (2010 г.)	13,9%	17,2%	14,6%	12,0%
Дял на висшистите на 30-34 г. (2010 г.)	27,7%	22,0%	27,5%	35,0%
Дял (намаление) на хората под прага на бедност (2010 г.)				11,0%

Източник: Национална стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012-2022 г. и експертен анализ

В допълнение, са дефинирани още набор от седем индикатора, които са свързани с интегрирането на екологичните цели в регионалното развитие. Към началният етап на прилагането на РПР (1 януари 2014 г.) следва да бъдат установени базовите им стойности (към края на 2012 г.), на чиято база да бъдат дефинирани междинни и целеви стойности към края на програмния период.

Таблица 23. Индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на екологичните цели на Регионалния план за развитие на Северозападен район

ИНДИКАТОРИ	Република България	СЗ р-н - изходни стойности	СЗ р-н – целеви стойности 2016 г.	СЗ р-н – целеви стойности 2020 г.
Индикатор 1: Относителен дял на антропогенно натоварените територии (инфраструктура, селища, промишлени обекти)				
Индикатор 2: Съотношение между горските, земеделските и урбанизирани територии				
Индикатор 3: Емисии на парникови газове (приравнени към CO ₂ еквивалент) на жител от населението				
Индикатор 4: Разходи за дълготрайни материални активи с екологично предназначение				
Индикатор 5: Разходи за дълготрайни материални активи с екологично предназначение на човек от населението				
Индикатор 6: Дял от територията на териториалната единица с висок риск от ерозия				
Индикатор 7: Степен на постигане на националните цели за използване на				

ИНДИКАТОРИ	Република България	СЗ р-н - изходни стойности	СЗ р-н – целеви стойности 2016 г.	СЗ р-н – целеви стойности 2020 г.
възобновяеми енергийни източници и енергийна ефективност				

Източник: Методически указания за разработване на Регионални планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020 г.) и експертен анализ

V.2. КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО

Критериите за оценка на изпълнението дават възможност за изграждането на детайлна рамка, на чиято база да бъде следено постигането на очакваните резултати от мерките/дейностите/подприоритетите/приоритетите/стратегическите цели, за да бъде постигната визията на РПР на Северозападен район от ниво 2. Това ще даде обективна основа за извършването на оценка на изпълнението на плана.

Както беше посочено и по отношение на индикаторите за наблюдение и оценка на изпълнението на екологичните цели на РПР, за тези критерии също следва да бъде определена базовата стойност към края на 2012 г., за да може в процеса на изпълнението на РПР да се отчита нарастването на изпълнението на всеки един от тях.

Таблица 24. Критерии за оценка на изпълнението

Стратегически цели	Приоритети	Подприоритети/области на интервенция	Индикатори за изпълнение
1. Развитие на конкурентноспособна икономика чрез насърчаване на собствения потенциал на СЗР	1.1. Подкрепа за МСП и подобряване на средата за правене на бизнес	1.1.1. Запазване на съществуващия конкурентноспособен бизнес с фокус върху малките и средните предприятия	• Намаление/увеличение на броя на регистрираните предприятия (МСП) в СЗ район (бр. и %) • Обем на инвестициите в технологично обновление на предприятията (лв.) • Бр. въведени системи за управление на качеството (ISO 9001, 14000, 27000 и др.) в местни предприятия • Повишена производителност на предприятията (%)
		1.1.2. Изграждане на индустриални зони и логистични центрове, както и подкрепа за веригите на доставките	• Бр. създадени индустриални/бизнес зони, логистични центрове и паркове • Бр. предприятия в тези зони, бр. новонаети лица и оборот (лв.) • Новоизградена техническа инфраструктура, свързана с бизнеса (км) • Бр. създадени клъстери/вериги на доставките
	1.2. Насърчаване на предприемачеството и създаването на нови местни фирми	• Услуги в подкрепа на създаването на МСП • Предоставяне на пазарна информация и съдействие за нови търговски контакти • Обучения за собственици/управители на фирми • Насърчаване на социалното	• Бр. новосъздадени микро и малки фирми и бр. новонаети лица в новосъздадените фирми • Увеличени приходи от продажби извън СЗ район (лв.) • Бр. новосъздадени социални предприятия • Бр. новосъздадени браншови

		предприемачество • Подкрепа за клъстерирането и създаването на вериги на доставките	организации/сдружения на фирми
	1.3. Привличане на местни и чуждестранни инвестиции в преработващата промишленост и високотехнологичните дейности	1.3.1. Привличане на местни и чуждестранни инвестиции в преработваща промишленост	• Обем на местните и чуждестранните инвестиции (лв.) и по-специално на инвестициите “на зелено” • Бр. новосъздадени местни фирми от външни инвеститори и бр. на новонаетите лица в тях • Бр. предоставени мерки от публичните власти в подкрепа на новите инвеститори и финансов ефект от тях (в лв.)
		1.3.2. Иновации и ресурсна ефективност	• Бр. регистрирани патенти/полезни модели от местни фирми • Обем на инвестициите в иновационни дейности и НИРД (лв.) • Бр. реализирани проекти от бизнеса за намаляване на енергопотреблението и дял на намаленото потребление на енергия на единица продукция (%) • Обем на инвестициите в технологии за производство и потребление на енергия от ВЕИ от предприятията и домакинствата (лв.)
	1.4. Насърчаване на развитието на селското стопанство и туризма	1.4.1. Развитие на аграрния отрасъл за производство на продукти с висока добавена стойност при устойчиво управление на природните ресурси	• Бр. модернизирани и технологично обновени стопанства/инфраструктура и обем на инвестициите (лв.)

			• Бр. заети в селското стопанство • Бр. новосъздадени биологични ферми • Дял на селското стопанство в БВП на СЗ район (%)
		1.4.2. Развитие на устойчиви форми на туризъм	• Приходи от местата за туристическо настаняване (лв.) • Обем на инвестициите в туристическа инфраструктура (лв.) • Бр. новосъздадени интегрирани туристически продукти • Бр. лица, ангажирани в сферата на туризма • Дял на туризма в БВП на СЗ район (%)
2. Съхранение и развитие на човешкия капитал	2.1. Подобряване на достъпа до образование и социална инфраструктура	2.1.1. Повишаване на образователното равнище на населението предвид изискванията на бизнеса и инвеститорите	• Дял на преждевременно напусналите училище (%) • Дял на завършилите висше образование на възраст 30-34 г. (%) • Бр. и вид нововъведени програми в училищата предвид изискванията и нуждите на бизнеса • Обем на привлеченото финансиране за развитието на образованието (лв.) • Бр. проведени курсове/програми за професионална (пре)квалификация
		2.1.2. Изграждане на образователна инфраструктура и на инфраструктура за обучение	• Обем на средствата, инвестирани за изграждане/ развитие на образователната

			инфраструктура (лв.) • Бр. новоизградени елементи на образователната инфраструктура • Внедрени мерки за подобряване на енергийната ефективност (бр. и лв.)
		2.1.3. Инвестиране в здравна и социална инфраструктура, която допринася за регионалното развитие, понижаване на неравнопоставеността по отношение на здравния статус и преминаване от служби на институционално равнище към служби на местно равнище	• Дял от населението с достъп до качествени здравни услуги (%) • Бр. новосъздадени/ рехабилитирани елементи на социалната инфраструктура (вкл. културна и спортна) и обем на инвестициите (лв.) • Обем на инвестициите в оборудване за здравните и социалните заведения (лв.)
	2.2. Повишаване на заетостта и развитие на пазара на труда	• Превенция на отпадането от пазара на труда • Придобиване на ключови компетентности на заети и безработни лица • Предоставяне на услуги за заетост и подобряване на работата на обществените служби по заетостта • Осигуряване на подкрепа на достъпа до заетост за търсещите работа и неактивните хора с ефективни инициативи • Прилагане на мерки за ускоряване изпълнението на националната инициатива за младежка заетост	• Дял на безработните лица (%) • Бр. проведени обучения за повишаване на квалификацията на работещите • Обем на услугите, предоставени от местните социални служби (лв.) • Дял на младежката безработица (%)
	2.3. Предотвратяване на рискове, водещи към социално изключване и изолация	• Осигуряване на по-добро и достъпно образование, обучение и умения на уязвимите групи	• Дял на уязвимите групи спрямо общия брой на населението (%) • Обем на инвестициите за

		• Подобряване достъпа и използването на достъпни и качествени социални услуги, вкл. социални жилища • Осигуряване на заетост за уязвими групи на пазара на труда • Деиституализация на социалните услуги • Осигуряване на достъпна среда • Работа в партньорство за преодоляване на бедността и социалното изключване	предотвратяване на социалното изключване (лв.) • Бр. реализирани мерки за преодоляване на бедността и социалното изключване
	2.4. Укрепване на институционалния капацитет на областно и местно ниво за подобряване на процесите на управление	2.4.1. Достъп до качествени обществени услуги	• Бр. въведени мерки за комплексното административно обслужване • Степен на въвеждане на електронното управление • Бр. курсове за повишаване на квалификацията на работещите в областните и общинските администрации
		2.4.2. Подобряване управлението на процесите и дейностите	• Бр. разработени устройствени планове за развитие на населените места • Обем на привлечените средства от Европейските финансови инструменти (лв.)
	3.1. Развитие на транспортната инфраструктура	3.1.1. Рехабилитация на съществуващата и изграждане на нова пътна и железопътна инфраструктура	• Дължина на новите/ рехабилитираните транспортни и ЖП отсечки (км) • Инвестиции в новоизградени/ рехабилитирани точкови елементи на транспортната инфраструктура (лв.)
3. Подобряване на териториалната устойчивост и свързаност		3.1.2. Подобряване на	• Обем на инвестициите в

		инфраструктурата по р. Дунав и трансграничните коридори	рехабилитация и повишаване на капацитета на част от важните речни пристанища (лв.) • Новосъздадени КПП (бр.) и дължина на подобрената инфраструктура за достъп до тях (км)
	3.2. Опазване на околната среда и биоразнообразието	3.2.1 Развитие на екологичната инфраструктура – ВиК, пречиствателни станции за питейни и отпадни води и депа за отпадъци	• Дял от населението с изградена ВиК инфраструктура (%) • Дял на населението, обслужвано от депа за отпадъци (%) • Бр. въведени мерки за разделно събиране на отпадъците и дял от населението, което събира разделно отпадъци (%)
		3.2.2 Превенция на природни рискове и климатична сигурност	• Обем на инвестициите за предотвратяване на наводнения и борба с абразията и ерозията (лв.) • Обем на инвестициите за борба с пожарите и други природни бедствия (лв.)
		3.2.3 Опазване и възстановяване на природното наследство, биологичното разнообразие, опазване на почвите и насърчаване на екосистемните услуги, в това число NATURA 2000 и зелена инфраструктура	• Обем на инвестициите в екологосъобразна инфраструктура, вкл. в обекти по Натура 2000 • Бр. разработени планове за управление на защитени територии и защитени зони и дял на територията, покрита от тяхното действие (%)
	3.3. Подобряване на модела на градското и селското развитие в СЗР	3.3.1. Подобряване качествата на градската и агломерационната среда	• Обем на реализираните проекти в рамките на разработените Интегрирани планове за градско възстановяване и развитие (лв.)

			• Бр. реализирани проекти за интегриран градски транспорт
		3.3.2. Подкрепа за развитието на изоставащите и подобряване на качеството на живот в селските региони	• Обем на инвестициите в изоставащите и селските региони (лв.)
	3.4. Развитие на териториалното сътрудничество	3.4.1. Развитие на трансграничното сътрудничество с принос към социално-икономическия растеж на СЗР	• Бр. реализирани проекти по трансграничното сътрудничество • Обем на усвоените средства по тези проекти (лв.)
		3.4.2. Развитие на междурегионално и транснационално сътрудничество, включително за постигане на стратегическите приоритети на Дунавската стратегия на ЕС	• Бр. реализирани проекти по междурегионалното и транснационалното сътрудничество • Обем на усвоените средства по тези проекти (лв.)

VI. НЕОБХОДИМИТЕ ДЕЙСТВИЯ ПО НАБЛЮДЕНИЕТО, ОЦЕНКАТА И АКТУАЛИЗАЦИЯТА НА РПР НА СЗР

Наблюдението (мониторингът), контролът и оценката на изпълнението на Регионалния план за развитие на Северозападен район от ниво 2 са ключова част от политиката за регионално развитие, защото чрез тях се създава възможност за актуализиране и коригиране на приоритетите и реализираните мерки и действия тогава, когато резултатите се разминават с планираните (особено при съществена промяна на някои от заложените предпоставки). Тези механизми дават информация за напредъка при изпълнението на РПР - условие за постигане на прозрачност и публичност на провежданите политики.

Прилагането на инструмент, чрез който се измерва въздействието като резултат от заложените стратегически цели и приоритети и реализираните мерки и дейности позволява още на етап планиране да бъдат определени субектите и обектите на мониторинга и контрола, както и индикаторите, на база на които ще се измерва напредъка и ефекта от прилаганите мерки в рамките на приоритетите.

Мониторингът се базира на текущата информация, която осигуряват изготвените периодични отчети, на базата на които се отчита прогреса и се набелязват последващите действия и коригиращите подходи. Периодичните отчети се изработват съвместно от експертите в рамките на Специализираните комисии към Регионалния съвет за развитие на Северозападен район в сътрудничество с експерти от областните и общинските администрации и в тясно взаимодействие с Областните съвети за развитие във всяка от петте области в Северозападен район.

Контролът върху изпълнението на Регионалния план за развитие на Северозападен район от ниво 2 се извършва чрез прилагане на набор от индикатори, които се приемат от Регионалния съвет за развитие при одобрението на РПР за периода 2014-2020 г.

Основен местен субект на мониторинга е Регионалният съвет за развитие на СЗ район, който следи и отчита резултата и изпълнението на РПР, приема междинната и

окончателната оценка на резултатите от плановия период. В неговите правомощия са включени дейности по утвърждаване и одобряване на:

- Индикаторите за оценка на изпълнението на РПР
- Периодичен преглед на постигнатия напредък по отношение изпълнението на целите чрез анализ на изпълнението на мерките – периодични отчети по изпълнението
- Приемане на предложения за коригиращи действия при установени неудовлетворителни резултати при реализирането на РПР

Актуализацията на РПР се извършва при настъпването на следните моменти:

- При промяна на една или повече от предпоставките, които са приети във връзка с подготовката на настоящия РПР. В случай на сериозна промяна, целеполагането може да се ревизира и да се наложи приемането на коригиращи действия, които до такава степен да нарушат логиката на документа, че да се изисква цялостна преработка
- В средата на програмния период, напр. през 2017 г., когато е приемливо извършването на междинна оценка, на чиято база да се отчете прогреса на изпълнението и предприемат коригиращи мерки във връзка с плана

Оценката на РПР отчита няколко основни елемента:

- Постигането на целите, ефикасността и ефективността на използваните ресурси в съответствие с планираните
- Степента на въздействието на РПР върху средата (вкл. околната среда)
- Въздействието на положителните и отрицателните фактори (възможности и заплахи), действали при изпълнението на стратегията, както и устойчивостта на постигнатите резултати

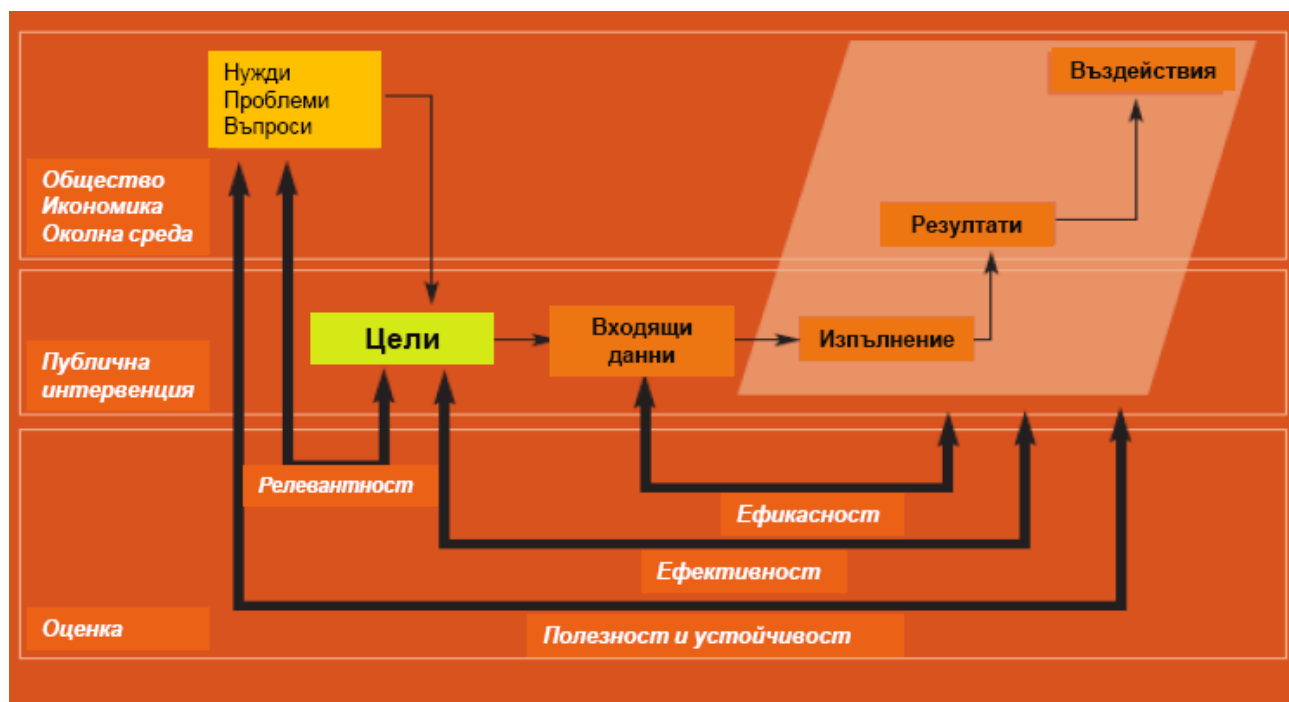
От друга страна, оценката предлага препоръки, базиращи се на направени изводи за прилаганата политика, които са основа за даването на бъдещи предложения за промени.

Резултатите и предложенията в резултат на извършената оценка на РПР (коригиращи действия и предложения за подобрене) следва да бъдат разгледани от всички ангажирани страни, като те ще бъдат използвани като средство в подкрепа на

вземането на решения от отговорните органи за подобрене управлението на регионалния план за развитие. В този контекст, ще бъдат изследвани следните четири взаимодействия:

- Доколко поставените цели са релевантни на идентифицираните нужди, проблеми и въпроси, които предстои да бъдат решени в СЗР
- Каква е полезността и устойчивостта от изпълнението на РПР (нужди, проблеми - въпроси - въздействия)
- Каква е ефективността на РПР (стратегически цели - резултати)
- Каква е ефикасността на РПР (входящи данни – изпълнение – вложен ресурс)

Фигура 40. Интервенционна логика на оценката

Техническото изпълнение на дейностите, свързани с прилагането на мониторинга и оценката, се извършва от Група за наблюдение на изпълнението на РПР. В интерес на обективността на оценките, в състава на групата, освен експертите по регионално развитие от специализираните структури на областните администрации на петте области в СЗР от ниво 2, се привличат и външни експерти от децентрализираните структури на министерствата и ведомствата, присъстващи на местно ниво, бизнес асоциациите, регионалните синдикални организации и неправителствения сектор.

Фигура 41. Структура на системата за наблюдение и контрол на РПР на СЗР от ниво 2

Информационни източници, които ще бъдат използвани за извършването на мониторинга, контрола и оценката, са следните (представеният списък е индикативен):

- Национален статистически институт
- Евростат
- Българска народна банка
- Българска агенция за инвестиции
- Агенция по заетостта
- Агенция “Пътна инфраструктура”
- Агенцията за устойчиво енергийно развитие
- Регионални структури на министерства и държавни институции, включително ведомствени информационни системи
- Предприятия за предоставяне на комунални услуги (ВиК, електро- и газоснабдяване, телекомуникационни компании и оператори и т.н.)
- Анализи, доклади и проучвания на неправителствени организации
- Единна информационна система за управление на регионалното развитие (ЕИСУРР)

- Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България (ИСУН)
- Интегрираната система за администриране и контрол (ИСАК) към Министерство на земеделието и храните/Държавен фонд „Земеделие”
- Доклади и проучвания на международни организации и др.

VII. МЕХАНИЗМИ ЗА ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА РПР НА СЗР

Провеждането на държавната политика в областта на регионалното развитие се основава на принципите, формулирани в Закона за регионалното развитие:

- Единен подход за планиране и програмиране
- Концентрация на ресурсите
- Допълване на финансирането от национални публични източници при съвместно финансиране с ресурси от частни източници и от международни финансови институции
- Междуведомствена координация на дейността на компетентните органи в процеса на планирането, програмирането, ресурсното осигуряване, реализацията, наблюдението и оценката
- Съгласуваност с другите структуроопределящи политики, инструменти и действия на международно, национално, регионално и местно равнище
- Партньорство, публичност и прозрачност на всички нива при осъществяване на планирането, програмирането, финансирането, наблюдението и оценката

За осъществяване на целите и приоритетите на Регионалния план за развитие на Северозападен район от ниво 2, освен цитираните по-горе принципи, се спазват и принципите на:

- Децентрализация
- Субсидиарност
- Устойчиво развитие
- Укрепване на партньорството
- Гражданско участие в процеса на планиране

Действията на публичните институции и местните организации в областта на регионалното развитие в СЗ район са насочени към постигане на вертикална координация - между Регионалния съвет за развитие, Областните съвет за развитие и общините, на хоризонтална координация - между различните звена, ведомства и заинтересовани страни на областно ниво, както и ефективна допълняемост при изпълнение на целите и приоритетите на РПР.

Необходимо е да се изградят работещи информационни канали, които да осигуряват възможност за пряка комуникация, обмен на информация и задълбочаване на партньорството между структурите, намиращи се на различни управленски нива. Наблюдението и контрола осигуряват база за сравнение, обобщение и ефективност на стратегическото планиране. Добрите резултати от реализацията на стратегическия процес засилват значението и авторитета на Регионалния съвет за развитие, областните управители и местните партньори, а това зависи главно от успешната координация между институциите в СЗ район при реализирането на регионалната политика.

Местните организации и тяхната ангажираност в развитието на СЗ район е съществена необходимост, т.к. органите на управление са ефективни, когато мислят и действат стратегически, грижат се за бъдещето и за това как да го изградят съвместно.

Организация и координация на дейността за постигане на целите

Отговорностите за изпълнението на РПР на СЗР от ниво 2 изискват тясно взаимодействие между партньорите от областните администрации и общините. Особено важно е да се поддържа постоянна връзка и контакт между Регионалния съвет за развитие, областните администрации, общините, бизнеса и неправителствените организации, тъй като те са основните партньори при разработването и реализирането на РПР. От добрата координация между тях зависи успешното ѝ изпълнение.

Местните партньори при разработването и изпълнението на РПР са областните администрации, общините, децентрализираните структури на Министерството на регионалното развитие и благоустройството, Министерството на труда и социалната политика, Министерството на околната среда и водите, Министерството на земеделието и горите, Министерството на образованието и науката, Националният статистически институт, изпълнителни агенции, регионални организации на национално представените организации на работодателите, регионални организации на

национално представените организации на работниците и служителите, неправителствени организации, фирми и други.

Регионалният съвет за развитие, областните управители (съответно областните съвети за развитие) и местните власти (съответно общинските съвети) са основните участници и партньори в процеса на формиране и прилагане на регионалната политика в СЗ район. Техните функции в управлението, наблюдението, оценката и контрола на регионалното развитие са определени със Закона за регионално развитие. Те са включени в процеса на определяне на регионалната политика, като са задължени да разработват стратегически планови документи за съответните нива.

Регионален съвет за развитие

Осигурява широкото и ефективното участие на всички партньори в процеса на планиране, финансиране, наблюдение и оценяване на мерките за регионално развитие в района от ниво 2. Обсъжда и одобрява проекта на регионалния план за развитие и изпълнява функциите на орган за наблюдение на изпълнението му. На основа на годишния доклад за изпълнение на Регионалния план за развитие се отчита изпълнението на целите и приоритетите на Националната стратегия за регионално развитие. Регионалният съвет за развитие обсъжда и съгласува проектите на областните стратегии за развитие, осъществява координацията на предвижданията на областните стратегии за развитие за съответния район от ниво 2.

Областен управител и Областен съвет за развитие

Участват в изпълнението на Националната стратегия за регионално развитие чрез изработването, общественото обсъждане и изпълнението на Областната стратегия за развитие, подпомагат подготовката и реализирането на общинските планове за развитие, участват във формирането на регионални и местни партньорства при подготовката, финансирането и изпълнението на проекти, реализиращи плановите документи на регионално и местно ниво.

Местни власти

Участват в реализирането на целите и приоритетите на Националната стратегия за регионално развитие чрез формулирането и приемането на общински планове за развитие и програми за реализация, чрез мобилизиране на местните финансови,

човешки и организационни ресурси, включително на частния и неправителствения сектор за изпълнение на мерките и проектите на тези планове и програми, за развитие и прилагане на местните инициативи с надобщинско значение, за осигуряване на информация и публичност на действията за местно развитие. В редица случаи общините ще бъдат конкретни изпълнители на проекти, а в останалите - бенефициенти от изпълнението на проекти в резултат на усвояване на средства от фондовете на Европейския съюз.

Участието на социално-икономическите партньори, неправителствения и частния сектор в политиката на регионалното развитие в рамките на РПР ще бъде широко застъпено. В процеса на работа по плана те обогатяват централните, регионалните и местните органи с нови идеи на база на техния практически опит и подпомагат вземането на решения с по-голям обществен консенсус, участват в реализирането на партньорства на местно и регионално ниво за изпълнението на стратегията, допринасят със собствени средства за реализиране на дейности по целите и приоритетите на стратегията.

Организации на работодателите

Подпомагат реализацията на РПР като обект и бенефициент на политиките и действията, свързани с регионалното развитие. Те имат и значителни възможности за подпомагане на информационни, образователни и квалификационни, посреднически и други компоненти на действията по реализацията ѝ.

Организации на работниците и служителите

Те са основен партньор на властите на централно, областно и местно ниво в процеса на формиране и прилагане на регионалната политика.

Неправителствените организации

Неправителственият сектор изпълнява функцията на полезен коректив по отношение подготовката на РПР и на реален участник в неговото изпълнение. Те имат широки възможности за подпомагане на информационни, образователни и квалификационни, маркетингови и други компоненти на действията по реализацията ѝ. Голяма част от тях пряко ще участват в реализацията на мерки, проекти и действия за регионално развитие, финансирани от европейски и национални фондове. Фактор за

успешното им включване в реализацията на РПР е усъвършенстване на механизмите и процедурите за партньорство.

Във връзка с изпълнението на РПР се предвижда извършването на няколко нива на периодична оценка и докладване за постигането на заложените в него цели, приоритети и задачи (вж. Фиг. 42).

Фигура 42. Действия за осигуряване на публичност и прозрачност в процеса на изпълнение на РПР на СЗР от ниво 2

Вид/Година	2012			2013			2014			2015			2016			2017			2018			2019			2020			2021		
Приемане на РПР																														
Предварителна оценка																														
Доклад за наблюдение и контрол на екологичното въздействие																														
Годишен доклад за наблюдението																														
Междинна оценка																														
Последваща оценка																														

Бележка: Времеви обхват на РПР